

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AİLE İÇİ
İLETİŞİMLERİNİN VE SOSYAL UYUM
DURUMLARININ İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Yıldıray ÖZKURT

**Dr. Öğr. Üyesi Fatih CAMADAN
Danışman**

**RİZE
2018**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalında, Yıldırım Özkurt tarafından hazırlanan *Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin ve Sosyal Uyum Durumlarının İncelenmesi* başlıklı bu çalışma, 12.06.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/~~oy çokluğuyla~~ başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Hikmet YAZICI, Kabul/Red

Üye: Doç. Dr. Selami YANGIN, Kabul/Red

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Fatih Camadan, Kabul/Red (Danışman)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

10/7/2018

Doç. Dr. Ahmet YANIK
Müdür

ETİK BEYAN

Bu tezdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 10.07/2018

(İmza)

Yıldırım ÖZKURT

ÖN SÖZ

Öncelikle tez danışmanlığımı üstlenen, tezimin her aşamasında yoğun akademik çalışmaları arasında zamanını ayırarak bana yol gösteren ve destek olan, kıymetli görüşlerini bana aktararak örnek olan bilim insanı Sayın Dr. Öğr. Üyesi Fatih CAMADAN' a tüm yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisansa ilk başladığımda birlikte yola çıktığım; Doç. Dr. Cemalettin İPEK' e de yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

İnsan hayatında bazen çıkılması güç, engebeli yollar olabiliyor. İçinden geçtiğim böyle bir süreçte; bazen yapamayacağımızı düşünür, kendinizi eksik hissedersiniz ve geri dönmek istersiniz. Böyle zamanlarda, siz pes ettiğinizde yol arkadaşınız elinizi tutabiliyor size destek olabiliyorsa çıkılması güç olan o yollar daha kolay aşılabiliyormuş. Bu süreçte kendimi her zaman en şanslı hissetmeme neden olan eşime teşekkür ediyorum.

Artık başka biri daha var teşekkürlerime konu olan. Yaşama bağlayan, gülünce bahar kokan, her şeyden evla olan. İyi ki varsın kızım...

"Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: SYL-2016-625 ("This work was supported by Research Fund of the Recep Tayyip Erdoğan University. Project Number: SYL-2016-625").

Yıldıray ÖZKURT

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	2
ETİK BEYAN.....	3
ÖN SÖZ	4
İÇİNDEKİLER	5
ÖZET.....	8
ABSTRACT.....	9
TABLolar LİSTESİ.....	10
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	10
GİRİŞ.....	12
Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	15
Araştırmanın Amacı	15
Araştırmanın Sayıltıları	17
Araştırmanın Sınırlılıkları	17
Tanımlar.....	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	18
1.1.AİLE İÇİ İLETİŞİM	18
1.1.1.İletişim Nedir?	18
1.1.2.Aile Kavramı ve Önemi.....	19
1.1.3.Aile Türleri	21
1.1.3.1.Çekirdek Aile.....	21
1.1.3.2.Ataerkil Geniş Aile.....	22
1.1.3.3.Geçici Geniş Aile	22
1.1.3.4.Parçalanmış (Eksik) Aile	23
1.1.4.Çocuk Gelişiminde Ailenin Rolü ve Önemi.....	23
1.1.5. Aile İçi İletişim.....	25
1.1.6.Aile İçi İletişimin İlkeleri	27
1.1.7.Aile İçi İletişimi Etkileyen Etmenler.....	29
1.1.8.Aile İçi İletişimle İlgili Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar	30
1.1.9.Aile İçi İletişimle ilgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	30

1.2.SOSYAL UYUM.....	32
1.2.1.Uyumun Tanımı.....	32
1.2.2.Uyumun Türleri	35
1.2.2.1. Kişisel Uyum	35
1.2.2.2. Sosyal Uyum.....	35
1.2.3.Sosyalleşme ve Sosyalleşme Süreci	38
1.2.4.Sosyal Uyum Etkileyen Faktörler	39
1.2.4.1.Aile.....	39
1.2.4.2. Okul ve Öğretmenler.....	39
1.2.4.3. Arkadaş ilişkileri.....	39
1.2.4.4. Kitle İletişim Araçları.....	39
1.2.4.5. Sosyo-ekonomik Düzey.....	39
1.2.5.Sosyal Uyum İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	44
1.2.6.Sosyal Uyum İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	45
İKİNCİ BÖLÜM	
2.1. YÖNTEM.....	47
2.1.1. Model.....	47
2.1.2. Çalışma Grubu.....	47
2.1.3. Ölçme Araçları	50
2.1.3.1. Çocuklar İçin Aile İçi İlişkiler Ölçeği	50
2.1.3.1.1. Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirliğinin Kontrol Edilmesi.....	51
2.1.3.1.2. AİÖ' nün Geçerliğine İlişkin Bulgular.....	51
2.1.3.1.3. Varsayımlara İlişkin Bulgular.....	51
2.1.3.1.4.Yapı Geçerliğine (DFA'ya) Yönelik Bulgular	54
2.1.3.1.5. AİÖ' nün Güvenirliğine İlişkin Bulgular.....	56
2.1.3.2. Görüşme Formu.....	57
2.1.3.2.1.Verilerin Toplanması.....	57
2.1.3.2.2.Verilerin Analizi	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. BULGULAR.....	59
3.1.1.Aile İçi İlişkiler Ölçeğinden Elde Edilen Verilere İlişkin Bulgular.....	59
3.1.1.1. Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları	60
3.1.1.2.Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Anne Eğitim Durumuna Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	61
3.1.1.3. Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.	62
3.1.1.4.Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Anne-Baba Birlikteliğine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları.....	64
3.1.1.5. Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Başarı Belgesi Alma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları	65
3.2. Öğrencilerin Sosyal Uyum Durumlarına Yönelik Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Verilere İlişkin Bulgular	66
1.Sizin için aile ne demektir?	66
2.Ailenizdeki bireyler arasında nasıl ilişkiler vardır?.....	67
3.Aile içi ilişkilerin iyileştirilmesinde bireylere düşen sorumluluklar sizce nelerdir?.....	68
4.Aile bireyleriniz arasında anlaşmazlıklar yaşanıyor mu?.....	69
4.1.Yaşanıyorsa hangi konularda?.....	70
4.2.Yaşanan bu anlaşmazlıklarda aile bireylerinin birbirlerine karşı tepkileri nasıl oluyor?	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA VE SONUÇ	73
4.1.Nicel Verilere Dayalı Tartışma ve Sonuç.....	73
4.2.Nitel Verilere Dayalı Tartışma ve Sonuç	76

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.ÖNERİLER.....	83
KAYNAKLAR	84
6.EKLER.....	99

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Fatih CAMADAN

Hazırlayan: Yıldırım ÖZKURT

Yıl: 2018

Sayfa Sayısı: 105

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AİLE İÇİ İLETİŞİMLERİNİN VE SOSYAL UYUM DURUMLARININ İNCELENMESİ

Uyum problemleri olan öğrencilere yardımcı olunması adına ilgili tüm paydaşların özellikle de ailenin süreçte olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın temel amacı; ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin ve sosyal uyum durumlarının incelenmesi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, Rize il merkezinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 265 öğrenciden (Kız=147, Erkek=118) oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında Aile İçi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu; öğrencilerin uyum düzeylerini belirleyebilmek için Görüşme Formu kullanılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte ele alındığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın nicel verileri t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile nitel verileri ise betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar; erkek öğrencilerin, ailelerindeki ilişkileri kız öğrencilere göre daha fazla destekleyici olarak algıladıkları, kız öğrencilerin ailelerindeki ilişkileri erkek öğrencilere göre daha engelleyici olarak algıladıkları yönündedir. Bu sonuçlara göre sosyal uyum düzeyi yükseldikçe aile bireyleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların da azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile içi iletişim, Sosyal uyum, Ortaokul öğrencileri

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Department of Basic Training

Thesis Type: Master's Thesis

Supervisor: Dr. Fatih CAMADAN

Author: Yıldıray ÖZKURT

Year: 2018

Pages: 105

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE INTRA-FAMILY COMMUNICATION AND SOCIAL ADJUSTMENT OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS

It is thought that it is important all relevant shareholders, especially the family, are involved in the process of helping students with adjustment problems. In this context, the main aim of the research has been identified as a study of the intra-family communication and social adjustment of secondary school students. The study group of the research consisted of 265 students (Female: 147, Male:118) who attended at secondary schools in Rize city center. Intra Family Relationship Assessment Scale and Personal Information Form were used to gather data, and an interview form was used in order to determine the students' levels of adjustment. A mixed method which embraced both qualitative and quantitative methods was used in the research. The qualitative data of the research was analyzed by t test and one-way analysis of variance (ANOVA), the quantitative data of the research was analyzed by the descriptive analysis technique.

According to the results obtained from the research, male students perceive the relationships in their families as more supportive than female students, and female students perceive the relationships in their family members as more restrictive than male students. According to these results, the higher the level of socialadjustment, the lower the disagreements among the family members.

Key words: Family, Intrafamily relations, Socialadjustment, Secondary school students

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Nicel Veriler İçin Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı	49
Tablo 2. Nitel Veriler İçin Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı.....	52
Tablo 3. AİÖ Maddelerinin Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları.....	52
Tablo 4. Ölçme Araçlarının Maddeleri Arasındaki Korelasyon Katsayılarının En Küçük ve En Büyük Değerleri.....	53
Tablo 5. VIF ve TV Değerlerinin En Küçük ve En Büyük Değerleri	54
Tablo 6. Uyum İyi Değerlerinin Kabul Aralıkları	55
Tablo 7. Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları	60
Tablo 8. AİÖ'nün Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları	60
Tablo 9. Anne Eğitim Durumuna Göre AİÖ Puanlarının Ortalama,Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları.....	61
Tablo 10. Anne Eğitim Durumuna Göre AİÖ Puanlarının ANOVA Sonuçları	61
Tablo 11. Baba Eğitim Durumuna Göre AİÖ Puanlarının Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları.....	63
Tablo 12. Baba Eğitim Durumuna Göre AİÖ Puanlarının ANOVA Sonuçları.....	61
Tablo 13. AİÖ'nün Anne-Baba Birlikteliğine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları	64
Tablo 14. AİÖ'nün Başarı Belgesi Alma Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları	65
Tablo 15. "Sizin İçin Aile Ne Demektir?" Sorusuna Verilen Cevaplar.....	66
Tablo 16. "Ailenizdeki Bireyler Arasında Nasıl İlişkiler Vardır?"Sorusuna Verilen Cevaplar	67
Tablo 17. "Aile İçi İlişkilerin İyileştirilmesinde Bireylere Düşen Sorumluluklar Sizce Nelerdir?" Sorusuna Verilen Cevaplar.....	70
Tablo 18. "Aile Bireyleriniz Arasında Anlaşmazlıklar Yaşanıyor Mu?"Sorusuna Verilen Cevaplar	71
Tablo 19. "Yaşanıyorsa Hangi Konularda?" Sorusuna Verilen Cevaplar	70
Tablo 20. "Yaşanan Bu Anlaşmazlıklarda Aile Bireylerinin Birbirlerine Karşı Tepkileri Nasıl Oluyor?"Sorusuna Verilen Cevaplar	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. AİÖ'nün iki faktörlü yapısının dfa sonuçları56

GİRİŞ

Aile; üyelerinin, birbirleriyle çeşitli ilişkiler kurduğu ve temel davranış kalıplarını öğrendiği yerdir. Çocuk ilk sosyalleşme tecrübelerini ailesi ile kurduğu iletişim ile edinir ve bu sosyalleşme süreci akran grubu ve yakın çevresi ile devam eder. Aile, çocuğun yaşamının ilk yıllarında sevgi ve güven ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılırsa, bu durum çocuğun gelecekte kurduğu arkadaşlık ilişkilerine de olumlu olarak yansıtacaktır (Tezel, 2004). Tutarlı ve sağlıklı iletişimin egemen olduğu uyumlu bir aile ortamı içerisinde büyümek, çocuğun daha özerk bir birey olmasına olanak sağlamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına böyle bir aile ortamı sunmasının ön koşulu da aile içerisinde fertlerin birbirlerine karşı saygılı, ilişkilerin dengeli olmasına ve fertlerin huzurlu olmalarına bağlıdır. Çocuk, demokratik bir aile ortamında büyürse bu olumlu hava, arkadaşlık ilişkilerine de yansıtacaktır. Böyle ailelerde yetişmiş çocuklar, arkadaşlık ilişkilerinde de girişken ve düşüncelerini çekinmeden ifade edebilen bireyler haline dönüşecektir. Bu konuda Yavuzer (2007: 159) katı kuralları olan bir aile ortamında büyüyen çocukların, saldırganlık ve karşı çıkma gibi olumsuz davranış kalıplarıyla kendini ifade etme yolunu seçeceğini ve bu tür çocukların kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmede zorlandıklarını belirtmektedir. Bireyin gelecekte kendine ve dünyaya nasıl bakacağını temellerinin atıldığı çocukluk yıllarında, aile fertlerinin kendi sorumluluklarının farkında olması ve çocuğa bağımsızlığını kazanabileceği ortamlar hazırlaması, bireyin sağlıklı bir kişilik yapısına sahip olmasına olanak sağlamaktadır.

Her yeni günde bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin ışığında, dün doğru diye insanların yolunu aydınlatan bilgiler, bugün doğruluğu sorgulanan yeni gelişmelere sahne olmaktadır. Bütün bu hızlı değişim geleneksel ile yeni arasında uyum problemlerinin doğmasına neden olmuştur. Günümüz insanı da bu döngüye ayak uydurmaya ve yaşadığı topluma uyumlu bir fert olmaya çalışmaktadır.

Uyumun sözlük anlamı "bir bütünün arasında olan uygunluk, ahenktir." (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976: 397). İnsanlar için kusursuz bir uyumdan bahsetmek oldukça güçtür. Çünkü insanlar dünyaya geldiklerinde farklı donanımlara sahiptirler ve karşılaştıkları durumlar her zaman kolaylıkla üstesinden gelebilecekleri şekilde olmayabilir. Bu durum sosyal ilişkilerde de yaşanabilmektedir. Sosyal becerilerde yetersizlik yaşayan bireylere bu durumlarla baş edebilme becerileri kazandırılmadığında uyum sorunlarının ortaya çıkabildiği düşünölmektedir.

Kişinin toplumun kendisinden beklediği davranışları gösterebilmesi, hayata gözlerini açtığı andan itibaren ihtiyaçlarının karşılanmasına ve parçası olduğu toplumun kurallarına göre yetiştirilmesine bağlıdır. Bandura, her şeyin yaparak-yaşayarak öğrenilmediğini, bireylerin başkalarını gözlemleyerek de birçok şeyi öğrenebileceğini belirtmiştir. Hayata gözlerini yeni açan bir birey kendisiyle ve çevresiyle uyum içinde yaşayabilmeyi, özdeşim kurma yoluyla ilk olarak ebeveynlerinden öğrenir. Ebeveynler çocuğa uyumlu olabilmesi için ya da farklı bir ifadeyle sosyalleşebilmesi için bazı davranış kalıplarını model oluşturmak suretiyle öğretir. Birey gözlemediği kişinin pekiştirilen davranışını kendisi de sergileme yoluna giderken; pekiştirilmeyen ya da cezalandırılan davranışlardan da kaçma yolunu seçmektedir (Senemoğlu, 1997: 83; Yavuzer, 1998: 137).

Sosyal yönden zayıf olan bireyler, çevresinden kabul görmemekte ve bunun sonucunda da bu bireylerin mutsuzluk yaşadıkları tahmin edilmektedir. Mutlu olmayan bireylerden oluşmuş bir toplum ise üretkenlikten uzak, elindeki insan gücü kaynağını tam anlamıyla kullanamayan toplum haline gelmektedir. Sosyal yönden kendini geliştirmiş birey ise bu durumun aksine, girdiği çok farklı gruplara uygun davranış örüntüleri geliştirebilen, kendi ihtiyaç ve istekleri ile toplumun beklentileri arasında dengeyi kurabilen, birlikte yaşamının şartlarından dayanışmayı, iş birliğini ve paylaşmayı üyesi olduğu toplumun normları çerçevesinde gerçekleştirebilen kişi olarak tanımlanmaktadır (Çağdaş, 2000: 145; Geçtan, 2002: 46; Kurç, 1990; Yavuzer, 1998: 51). Böyle bireyler tüm bunları yaparken sergilediği tutumdan memnun olup kişisel doyum yaşayabilmektedirler (Sucuoğlu ve Çiftçi, 2001:9).

Bireyin içinde yaşadığı topluma uyumu; onun sosyal yönden gelişmiş olduğunu, diğer insanlarla sağlıklı diyaloglar geliştirebildiğini, karşılaştığı sorunlarla baş edebilme yollarını bulup uygulayabildiğini yani içinde bulunduğu toplumsal koşullara ayak uydurabildiğini göstermektedir. Ancak toplumsal koşullara uyum sağlamak demek bireyin, toplumun kendisine dayattığı yaşam formunu koşulsuz kabul edip kendi tercihi olmayan bir hayatı sürdürmesi demek olmadığı gibi toplumsal değerlerden tamamen kopuk bir yaşantıyı da ifade etmemektedir. Burada topluma uyum ile anlatılmak istenen, bireyin kendisi için olduğu kadar toplum için de yararlı olabilecek davranışları sergilemesidir (Oğuzkan ve Oral,1987: 13; Yavuzer, 1998).

İnsan davranışları yaşanan iletişimler sonucu gelişmektedir. Tezel'e (2004) göre olumlu ve yapıcı yönde şekillendirilen davranışlar, sevgiyle kurulmuş davranışlar; olumsuz ve yıkıcı yönde şekillendirenler ise sevgisizlik ve öfkenin ürünü olan davranışlardır. Ayrıca insanın çevresi ile olan iletişimi, kendisine ya değerli, sevilen, istenen bir birey olduğunu veya seilmeyen, aranılmayan, değersiz bir birey olduğunu hissettirir. Değerli olduğu hissettirilen kişi kendini olumlu yönde algılayacağı için olumlu bir benlik yapısı geliştirecektir. Davranışlarından memnun olan, kendisini seven bir insan başkalarını da sevecek, etrafına hoşgörü ile davranabilecek, kendisine ve çevresindeki insanlara yapılan olumsuz davranışları kabullenmeyecektir. Olumlu davranışların kazandırılması ve olumsuz davranışların ortadan kaldırılması amacıyla bireyin davranışlarında değişiklikler meydana getirilmesi sürecinde toplumun eğitim-öğretime bakışının da olumlu yönde olması gerektiği düşünülmektedir. Bireylerin akademik olarak istenen seviyeye ulaşması sadece okulda öğrenci-öğretmen etkileşimi sonucunda olmamaktadır. Yüzyıllar boyunca çocuğun eğitiminde sadece öğretmeni etken olarak gören anlayış, artık yerini, çocukla ilgili bir beklentisi olan tüm paydaşların özellikle ailelerin eğitim-öğretim sürecine katılmasının gerekliliği yönündeki görüşe bırakmaktadır. Bu noktada çocukların gelişiminde bu derece önemli bir yere sahip olan ailelerin bu önemin farkına varıp çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurması ve onları hayata en olumlu şekilde hazırlamaya gayret etmesi gerekmektedir. Nitekim Ögel, Tarı ve Eke (2006) tarafından yapılan bir araştırma, okullarda şiddetin günden güne

artarak devam ettiğini ortaya koymaktadır. Okullarda her geçen gün artan bu şiddet olayları geleceğin toplumunu oluşturacak olan gençlerin büyük bir risk altında yetişmelerine neden olmaktadır. Öğrencilerin bu şiddet olaylarına karışmalarını engellemek, uyum problemleri olan böyle öğrencileri rehabilite edebilmek adına çocukla ilgili beklenti içerisinde bulunan paydaşların özellikle de ailenin sürecin içerisinde tutulmasının en doğru karar olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Her insan; yaşamında başarılı ve mutlu olmayı sağlayacak becerilere sahip olmak ister. Başarı ve mutluluğun elde edilebilmesi için insanın yaşadığı çevre ile uyumlu bir hayat sürmesi gerekmektedir. Doğumuyla birlikte ilk sosyal tecrübelerini ev ortamında ailesi ile yaşayan çocuk, hayatının bundan sonraki kısmında burada edindiği tecrübelerin uygulayıcısı olacağından, aile yapısının bireyler üzerindeki etkisi ise her geçen gün daha önemli hale gelmektedir. Bu yönüyle aile yaşantılarının bireyin hayatı üzerinde etkisi büyüktür.

Bu araştırma, hayatın her aşamasında büyük öneme sahip olan iletişimi, aile içi ilişkiler boyutunda ele almaktadır. Aile içi iletişimin, her birey için önemli olduğu gibi, çocukların gelişimlerinde de kritik bir dönem olarak kabul edilebilecek olan ortaokul yılları için ayrıca önemli olduğu düşünülmektedir. Ortaokul yılları çocuklar için gerek bedensel gerekse psiko-sosyal yönden farklılıklar göstermekte bu da öğrencilerde çeşitli uyum ve davranış problemlerini beraberinde getirmektedir. Bu tür problemlerli davranışlar gösteren öğrencilerin, problemlerinin kaynağının aile içi iletişim boyutuyla irdelenmesinin yapılan araştırma sonuçlarını daha gerçekçi kılacağı düşünülmektedir. Geleceğin toplumunun temellerinin atıldığı okullarda öğrencilerin davranış problemlerinin tespit edilip gereken önlemlerin alınmasının, hem öğrenci açısından hem ebeveynleri açısından hem de gelecekte ferdi olduğu toplum açısından gerekli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Ülkemizde çeşitli sebeplerle okullarda uyum problemi yaşayan öğrenciler bulunmaktadır. Arkadaşları ve öğretmenleri tarafından istenmeyen kişi ilan edilen

bu öğrenciler eğitim sistemimizdeki disiplin yönetmeliği çerçevesinde değişik şekillerde (uyarı, kınama, eğitim ortamından süreli uzaklaştırma, okul değiştirme veya örgün eğitim dışına çıkarma vb.) cezalandırılmaktadırlar. Ülkemizdeki eğitim sisteminde öğrencilerin akademik başarıları üzerinde daha fazla durulduğu ve uyum problemi olan öğrencilerin ise gereken desteği göremediği düşünülmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak okullarda öğrenci problemlerinin artarak devam ettiği gözlenmektedir. Bu öğrencilerin, okullardan çeşitli şekillerde uzaklaştırılsa bile içinde yaşanılan toplumdaki uzaklaştırılamayacağı fark edilip bu bireyleri etiketlemek veya cezalandırmak yerine kazanmak ve problemleri davranışlarını ortadan kaldırmaya yönelik çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Suç işleyen ya da daha doğru bir ifade ile suça itilen bu öğrencilerin, problemlerinin kaynağının aile içi iletişim boyutuyla irdelenmesinin toplumun geleceği açısından da yararlı olabileceği düşünülmektedir. Doğumuyla birlikte ilk sosyal tecrübelerini ev ortamında ailesi ile yaşayan çocuk, hayatının bundan sonraki kısmında burada edindiği tecrübelerin uygulayıcısı olmaktadır. Bu nedenle aile içi iletişimin önemi bir kat daha artmaktadır. Değerlenen bilgilerden hareketle bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin ve sosyal uyum durumlarının incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri anne-baba birlikteliği durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri başarı belgesi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Ortaokul öğrencilerinin sosyal uyum durumları nasıldır?

Araştırmanın Sayıtları

- Katılımcıların, ölçme araçlarını içten ve gerçekçi şekilde cevaplandıkları varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Rize ilinde yer alan resmi ortaokullara devam eden 265 öğrenci ve rehber öğretmenlerin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve öğrencilerin dersine giren öğretmenlerin önerileri doğrultusunda seçilen 15 öğrenciden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
- Rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenlerinin ve öğrencilerin dersine giren öğretmenlerin önerdiği öğrencilerin 5'nin yüksek düzey, 5'nin orta düzey ve 5'nin de düşük düzeyde uyum problemi olduğu varsayılmıştır.

Tanımlar

Aile: Aile, nüfusun yenilenmesi, milli kültürün sonraki kuşaklara taşınması, aileye yeni katılan fertlerin sosyalleşmesi, iktisadi, biyolojik ve psikolojik olarak kişinin doyurulması temelinde şekillenen sosyal bir kurumdur. (Erkal, 1987: 76).

Aile-İçi İletişim: Aileyi oluşturan bireylerin kendi aralarındaki bilgi alışverişi sürecidir. Sağlıklı bir aile-içi iletişimde aileyi meydana getiren fertlerin aralarındaki iletişimin açık ve doğrudan olması gerekmektedir(Aydın, 1998: 89).

Uyum: Kişinin önce kendisi ve ardından çevresiyle olumlu iletişim kurup bunu devam ettirebilmesi ve karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma becerisidir (Tutkun, 2006).

Sosyal Uyum: Toplumun beklentileri doğrultusunda kazanılan davranışsal yeteneklerdir (Işık, 2007).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. AİLE İÇİ İLETİŞİM

Bu bölümde iletişim kavramının ne olduğu üzerinde durulacak ve aile ve önemi, aile türleri, çocuk gelişiminde ailenin rollerinden bahsedilecektir. Ayrıca aile içi iletişimin ilkeleri, aile içi iletişimi engelleyen faktörler ve son olarak da aile içi iletişim konusunda yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar ele alınacaktır.

1.1.1. İletişim Nedir?

İnsan varoluşu gereği karmaşık bir varlıktır. Dürtüler, güdüler, duygular, heyecanlar, düşünceler, istekler gibi iç devinimleri olan insan; maddeler, olaylar, şahıslar, sosyal ve fiziksel görüntüler zincirinin ortasında kendi iç ve dış çevresiyle sürekli etkileşim halindedir. İnsan çevresindeki uyarıcılardan sadece pasif bir şekilde etkilenen pozisyonda değil, onlarla etkileşim içerisine girip bu uyarıcılardan etkilenirken, aktif bir şekilde, etkilendiği uyarıcıları etkileme gücüne sahip olan bir varlıktır. İnsanoğlu işte bu etkileme ve etkilenme işini dili aracılığıyla iletişim kurarak yapmaktadır(Tan, 1992: 14).

Tarihin ilk çağlarından günümüze kadar varlığını devam ettirebilmiş olan insan nesli, yüzyılların içerisinde süzülüp gelen maddi ve manevi değerlerini iletişim kurabilme yeteneği sayesinde kendisinden sonraki nesillere aktarabilmiş; yetişen her yeni nesil de edindiği kazanımlar sayesinde bir arada dengeli ve uyumlu bir şekilde soyunu devam ettirebilmiştir.

İletişim sözcüğü; İngilizce ve Fransızca'da yazılışları aynı olan "communication" sözcüğü ve Latince "communicatio" sözcüklerinden türetilmektedir. Communicatio, "ortaklık" veya "paylaşım"; communicatio ise

"ortak bir şey yapmak" anlamına gelmektedir (Zıllıoğlu, 2014: 22). İletişim kavramına tarih boyunca çeşitli bilim insanları birçok farklı anlamlar yüklemişlerdir. Kayaalp (2006), insanlar arasındaki ilişkiler iki yönlü bir akım şeklinde olup bu akıma iletişim (haberleşme) adı verilmektedir. Cüceloğlu'na (2002: 314) göre iletişim, iki insanın birbirlerinin farkına varmasıyla başlayan ve bu kişilerin söyleyip-söylemediği, yapıp-yapmadığı her şey ile anlam bulan bir süreçtir. Dökmen'e (2004: 19) göre iletişim, iki sistem arasındaki her tür bilgi alışverişidir. Sillars (1995:1) ise iletişimi, verilmek istenen mesajın tüm ilgililer tarafından anlaşılabilmesi için çeşitli görsel, işitsel veya her ikisinin birlikte kullanılarak iletilmesi olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde ise: 1. Duyguların, düşüncelerin ve bilgilerin herhangi bir yoldan karşı tarafa aktarılması iletişim, bildirişim, komünikasyon veya haberleşme olarak tanımlanmaktadır. 2. Televizyon, telefon, radyo ve telgraf gibi araçlar yardımıyla bilgi alış-verişinin yürütülmesi olarak tanımlanmaktadır. İletişim üzerine birçok tanımlama yapılmış olmasına karşın en sade haliyle; anlaşılabilir mesaj gönderimi ve alınması şeklinde tanımlanabilir. İletişim aslında bir anlam arama çabasıdır.

Yukarıdaki tanımların ışığında iletişimin tek taraflı bir süreç olmadığı anlaşılabilir. Karşısındaki insanın anlamadığı şeyleri anlatan bir insan iletişim kurmuş olmaz; iletişimin olabilmesi için mesajı alan kişinin olması gerekmektedir.

1.1.2. Aile Kavramı ve Önemi

İnsanoğlu, var olduğu ilk günden beri kendisini, çevresini ve evreni tanıyarak keşfetmeye çalışmıştır. Bu süreç içerisinde yardımlaşma ve güvenliğini sağlama ihtiyaçları doğmuş ve bu ihtiyaçlarının neticesinde, birlikte yaşama durumu, aile kurumunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Birey, dünyaya gözlerini açmasının ardından etrafını anlamlandırma sürecinde kendisine rehberlik eden bir aileye ihtiyaç duymaktadır. Bu süreçte bireyin hayatını devam ettirebilecek bir gücü ve kudreti yoktur ve sadece ihtiyaçlarını karşılayabilecek birilerinin varlığıyla hayatta kalabilir. Aile; bireyin hayatta kalabilmesi için doğumuyla birlikte onun temel ihtiyaçlarını karşılayan, devamında da toplumsal normları

öğreten, ilk sosyalleşme tecrübelerini yaşayarak hayata giriş niteliğinde davranışlar kazandıran bir okul görevi görmektedir.

Aile, birbirlerine duygusal bağlarla bağlı olan (pozitif ve/veya negatif), ortak bir geçmişi paylaşan ve beraberce bir gelecek beklentisi olan en az iki yakından oluşan bir küme olarak tanımlanabilir (Pinsof ve Lebow, 2013:580).Aile; Latince "famulus" kelimesine karşılık gelmektedir ve hizmet eden, hizmet veren anlamındadır. Romalılar döneminde ise aile "paterfamilias" şeklinde ifade edilmekte ve tek bir otoritenin çatısı altında yaşayan insanlar topluluğu anlamına gelmektedir (Aslan, 2002: 26). Aile; yaratılışları, yetenekleri, özellikleri farklı, hatta çoğu yönden zıt olan erkek ile kadının oluşturduğu, iki bedenli ve tek başlı bir kurumdur (Doğan, 2013: 35). Aile çok farklı karakterde bireylerden oluşsa da tek bir organ gibi işleyen kusursuz bir kurumdur. Aile fertleri yaptıkları davranışlarla önce ailelerine karşı sonra da içinde yaşadıkları topluma karşı sorumlu olurlar ve bu durum aileyi bir araya toplanmış insanlar yığını olmaktan kurtarıp aynı ideal için bir araya gelmiş insanlar haline getirir. Bu açıdan aile kişisel sorumluluk sınırlarının çok ötesinde toplumsal sorumluluklar taşıyan bir kurum görevi yüklenir. Yani aile, bireyin tüm davranışları üzerinde olumlu veya olumsuz yönde çeşitli etkilerde bulunmaktadır.

Aile; toplumsal düzen, demokrasi ve hukuk kurallarına uyulması noktasında büyük bir referans teşkil etmektedir. Aile içerisinde demokratik tutum ve davranışlar çerçevesinde büyütülüp bunları özümseyen birey daha sonraki sosyal hayatında bu kurallara uymakta zorlanmayacak, toplumsal düzenin oluşmasında ve hukuk kurallarının yürütülmesinde etken bir rol alabilecektir (Feyzioğlu, 2001). Anne-baba, içinde yaşadıkları toplumun yapısı ile bağlantılı olarak, bireye ilk sosyalleşme deneyimini evde yaşatır ve daha sonra bireyin sosyalleşmesi okul ve arkadaş çevresinde artarak devam eder. Çocuk bu süreçte toplumun kültürünü, kadın erkek rolleri ile bağlantılı olarak annelik ve babalık rollerini içselleştirir. Sosyalleşmenin gerçekleştiği yerler içerisinde ailenin, bireylerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin koşulsuz sevgiye dayanmasından ötürü ayrı bir yeri vardır. Eyce (2000), toplumun sosyal ve kültürel temellerinin aile içerisinde beslendiğini ve ailenin sosyalizasyon sürecinin kaynağı olduğunu belirtmektedir. Aile, toplumun gelenek-görenek-töre gibi alışkanlıklarını

depolama, saklama, tanıtma, hatırlatma ve aktarma gibi işlevleri sayesinde değerleri sonraki nesillere sunma fonksiyonuna sahiptir (Köknel, 2005: 26). Aile; birey nezdinde, kişilik özellikleri, iletişim becerileri, hayata bakışı açısı ve yaşam tercihlerini etkileyebilme gücüne sahiptir. Ayrıca toplumsal açıdan, sürekliliği sağlama, kültürü yeni kuşaklara aktarma, çocukların toplumsallaştırılması ve nüfusu yenileme gücüne de sahiptir (Dikeçligil ve Çiğdem, 1991: 17; Erkal, 1987: 76; Kağıtçıbaşı, 1993: 70). Kısaca aile bireylerinin karşılıklı ilişki, iletişim ve etkileşim içerisinde olduğu toplumsal bir kurumdur. Aileyi meydana getiren fertler hayatlarını devam ettirebilmek için birbirlerine bağlıdırlar.

1.1.3. Aile Türleri

Dünya üzerinde ilk yaşam belirtileri görüldüğü andan itibaren farklı kültürden insanlar, toplumsal gelişme ve değişmeye paralel olarak farklı aile türleri kurarak dünya sahnesinde bulunmuşlardır. Ailenin şekli ve fonksiyonları coğrafi, çevresel, ekonomik koşullardan etkilenecek, toplumdan topluma farklılıklar gösterebildiği gibi aynı toplum içerisinde de farklılıklar gösterebilmektedir (Bozkurt, 2009: 259; Günay, 2002: 240). Aile şekillerindeki çeşitlilik üzerine tam bir gruplama birlikteliği sağlanamamış olmakla beraber, bu konudaki kapsamlı çalışmalardan birisi Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün yaptığı "1968 Aile Yapısı ve Nüfus Sorunları Araştırması"dır. Bu araştırma, çekirdek, ataerkil geniş, geçici geniş ve parçalanmış aile olmak üzere dört aile tipinin varlığını ortaya koymuştur(Serim, 1972: 27).

1.1.3.1. Çekirdek Aile

Dünya üzerinde az gelişmiş ve gelişmemiş toplumlarda geleneksel aile düzeni devam ederken modern toplumlarda- özellikle tarım toplumunun göç ederek şehirlere yerleşmesiyle oluşmuş kapitalist üretim ve tüketim ilişkilerine uygun olan toplumlarda- geleneksel aile düzeni yerini çekirdek aile düzenine bırakmıştır (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 20; Günay, 2002: 240). Bu değişimin temelinde batılı toplumların çeşitli iletişim araçları ile diğer kültürler üzerindeki etkileri yatmaktadır(Görgün-Baran, 2004).

Çekirdek aile; evlenmemiş çocuklar, anne ve babadan oluşan ailelerdir (Kongar, 1991: 77). Çekirdek ailelerde aile içi iletişimde kuşaklar arasında alt-üst ilişkisi yerine daha eşitlikçi bir yaklaşım söz konusudur. Ailede reislik kavramı geniş aileye oranla daha belirsizdir. Bu tarz ailelerde çocuk sayısı da azalmaktadır (M.E.B. [Milli Eğitim Bakanlığı], 2011).

1.1.3.2. Ataerkil Geniş Aile

Ataerkil geniş aile, genellikle kırsal bölgelerde ve geleneksel toplumlarda görülür(Kongar, 1991: 78). Anne-baba, oğullarının eşi ve çocuklarından oluşan aile tipidir. Bu ailelerde, fertlerinin özgürlükleri kısıtlandığı için toplumsal gelişme de engellenmektedir ve ailenin yaş olarak en büyüğü karar organı gibidir(Aslan, 2002: 28). Böyle ailelerde statü farklılığı var olduğundan bireyler arasında herhangi bir eşitlik kavramından bahsedilemez ve birey eş seçimini kendisi yapamamakta, kiminle evleneceğine onun yerine aile büyükleri karar vermektedirler(M.E.B, 2011: 7).

Geleneksel ailelerde baba hâkimiyetini korkuya dayandırır ve ebeveynler çocukları ile çok nadir ilgilenirler. Bu durum çocukların duygusal yönden yetersiz kalmalarına neden olmaktadır. Bu tarz ailelerde büyüyen çocukların biz algısı, ben algısından daha ön planda olduğu için daha sosyal olurlar(Aslan, 2002: 28). Bu tarz aileler, kırsal bölgelerde yaşayan insanların kentlere yerleşmesinden ötürü gün geçtikçe yerini çekirdek aileye bırakmaktadırlar.

1.1.3.3. Geçici Geniş Aile

Geçici geniş aile, anne-baba, bunlardan birinin anne-babası veya evlenmemiş bekâr kardeşlerin oluşturduğu ailedir(Dikeçligil, 1995: 16). Kasaba ve gecekondü aile tipi olarak da ele alınmaktadır. Erkek egemenliğine dayanmaktadır; fakat geleneksel geniş aileden farklı olarak otorite babadan evin geçimini sağlayan erkek evladına geçmiştir. Bu tarz ailede cinsiyete bağlı iş bölümü vardır(Eyce, 2000).

1.1.3.4. Parçalanmış (Eksik) Aile

Ebeveynlerden birinin ölüm veya boşanma nedeniyle diğer aile fertleriyle beraber olamadığı aile tipidir. Anne ya da babadan herhangi birinin çalışmak üzere göç etmesi ve uzun yıllar ailesinden ayrı yaşaması da eksik aile kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir. Böyle ailelerin çocuklarında çeşitli uyum problemleri görülmektedir. Bu tarz ailelerde büyüyen çocuklarda sevgi eksikliğinin neticesinde güvensizlik duygusu artmaktadır. Ebeveynlerinden mahrum büyüyen genç, benliğini ve kimliğini bulmada zorlanmaktadır(Eyce, 2000; M.E.B., 2011: 8).

Türkiye’de aile yapısı ile ilgili Devlet Planlama Teşkilatı’nın 1993 yılında ve Aile Araştırma Kurumu’nun 1995 yılında yaptığı araştırmalar bulunmaktadır. DPT, yaptığı araştırmada, Türkiye’deki çekirdek aile oranını % 67.1, geniş aile oranı % 32.9 olarak belirtirken; AAK, araştırmasında çekirdek aile oranını %81.8, geniş aile oranı ise % 18.2 olarak saptamıştır(Baran, 2004).

1.1.4. Çocuk Gelişiminde Ailenin Rolü ve Önemi

Değişimin hayatın tüm boyutlarını etkilediği günümüzde ailelerin çocuk yetiştirmekte nasıl davranacaklarını kestirememeleri büyük bir problem teşkil etmektedir. Geleneksel toplumlarda hiyerarşik bir aile düzeni vardır ve yeni yetişen bireyler aile büyüklerini taklit etme yoluyla kendilerine model alırlar. Günümüzde ise çocuklar, yetişkinleri davranışları model alınacak kişi olarak değil, davranışı ve giyimiyle geçmişte kalmış demode kişiler olarak görmektedirler (Gubbels, 1971: 9). Farklı bir ifadeyle günümüz çocukları yetişkinleri gelecek olarak değil geçmiş olarak görmektedirler.

Aileyi sadece topluma insan üreten bir makine gibi görmemek gerekir (Aslan, 2002). Aileler, çocuklarının bedensel ve ruhsal yönden gelişimini doğrudan ya da dolaylı olarak iletişim aracılığıyla yerine getirirler. Aile içerisinde çocukların iletişimsel olarak iyi bir gelişim gösterebilmeleri ebeveynlerin kendi aralarında, çocuklarıyla ve son olarak da çocukların kendi aralarında sağlıklı iletişim kurmalarıyla mümkündür. Ailede ebeveynler birbirleriyle ne derece içten, net ve rahat iletişim kurarlarsa çocuklar da ebeveynlerini örnek alarak sağlıklı iletişim kurma yollarını öğrenmiş olacaklardır. Sağlıklı iletişim ortamında

büyüyen çocuklar, daha aktif olurlar ve bağımsız bir kişilik ile güçlü iletişim yeteneği kazanırlar. Buna karşın ebeveynleri tarafından yakın ilgi göremeyen çocuklar, karşıt fikirler ileri sürme ve suçlayıcı üslupla kendilerini kabule zorlarlar (Doğan, 2013: 84).

Her çocuk bir aileye ait olma yoluyla güven ihtiyacını karşılamaktadır. Çocuk ancak aileye ait olma duygusu ve bilinci sayesinde yeni gruplara katılıp orada kendisini ifade ederek becerilerini geliştirebilir. Çocuk, insanların birbirleriyle olan ilişkilerini ilk olarak ailesindeki bireylerin ilişkileriyle keşfeder. Çocuk ailesinden gördüğü bu ilişkileri kesin doğru olarak algılar ve belli bir olgunluğa erişip başka davranış kalıpları görmediği için karşılaştırma yapamaz. Çocuk gelişimini sürdürüp farklı sosyal çevrelerle tanışana kadar belli bir süre tüm insanların ilişkilerinin böyle olduğunu düşünür(Aslan, 2002; Yörükoğlu, 1997). Ayrıca anne-babaların çocuklarının gelişiminde çocuklarına karşı tutum ve davranışları çocukların dünyayı yaşamaya değer bir yer veya dünyanın yaşanılması zor, güvenilmez bir yer olarak algılamalarına neden olmaktadır (Erikson, 1982).

Demokratik özelliklerin egemen olduğu bir aile ortamında büyüyen çocuk girişken, kendi kararlarını almakta zorlanmayan, sorumluluk sahibi ve özgüveni yüksek bireyler olarak yetişirler. Aksine demokrasi kültürünün olmadığı bir aile ortamında ise birey, otorite olarak görülen kişiden korkarak büyüyecek, kendi başına karar almakta zorlanacak ve özgüven sahibi bir birey olamayacaktır. Birey ailesinde takdir görme, sevilme, dinlenilme gibi davranışları öğrenip hayata geçirirse yetişkin olduğu yıllarda sosyal ilişkilerinde bu durumun olumlu yansımaları olacaktır. Sonuç olarak sağlıklı bir toplumun oluşması için sağlıklı ailelerin varlığına ihtiyaç vardır. Sağlıklı ailelerde sağlıklı ve topluma uyum problemi olmayan bireyler yetiştirirler. Sağlıklı bir toplum meydana gelebilmesi için toplumu oluşturan ailelerin bireyelerine; kendilerini rahatça ifade edebildikleri, özgüvenlerini geliştirici, kendi kararlarını alabilen ve aldığı kararların sorumluluklarını yüklenebilecekleri bir aile ortamı yaratmaları gerekmektedir (Baran, 2004: 34; Canel, 2012: 8; Demiray, 2007: 230; Erdoğan, 2014).

1.1.5. Aile İçi İletişim

İnsanların yaşamları boyunca sahip oldukları özelliklerin bir kısmı kalıtım yoluyla getirilen özellikler olmakla birlikte diğer önemli bir kısmı da aile içerisinde yaşantılar yoluyla tecrübe edilen özelliklerdir. Kişi dünyaya gelirken getirdikleri özellikleri aile içerisinde uygun yaşantılar yoluyla davranış haline getirir. Bu nedenle aile içerisinde kazanılacak olumlu tutum ve davranışlar kişinin hayatının devamında içinde yaşadığı toplumdaki bulunduğu noktayı da etkileyecektir. Birey, aynı çatı altında yaşadığı aile mensuplarıyla karşılıklı ilişki halindedir. Bireyin tüm yaşamı boyunca diğer insanlarla kurduğu ilişkilerin temeli bu aile ortamında gözlemlediği ve maruz kaldığı ilişkilerden etkilenmektedir. Başta ebeveynler olmak üzere kişinin yetiştirilmesinde katkısı olan herkes onun bedensel, sosyal ve psikolojik gelişiminde bir etkiye sahiptir.

Aile bireyleri arasında gerek duygusal gerekse kan bağına dayanan bir ilişki vardır. Aile içerisindeki bu bağ fertlerin ortak bir idealde buluşmalarını ve bu ideal uğrunda ortak hareket edilmesini sağlamaktadır. Bir ailenin mensubu olan birey gerek aile ortamında gerekse de aile dışı ortamlarda uyulması gereken kurallara ailesinin sosyo-kültürel yapısına uygun olarak davranmaktadır. Aile bireye bu yönde davranışlar kazandırarak toplumsal hayata bireyi hazırlamaktadır. Sağlıklı toplumların temeli, fertlerini toplumsal normlar çerçevesinde yetiştiren ailelere dayanmaktadır. Aile içi iletişimde normal olmayan tutumlar yalnızca o ailenin fertlerine değil o aile fertlerinin yakın veya uzak iletişim içerisinde bulunduğu diğer insanlarla kurulan ilişkilere de yansımaktadır (Demircioğlu vd, 2011).

Çocuk sahibi olmak ve onu toplumsal normlara uygun bir fert olarak yetiştirmek büyük sorumluluk gerektirir. Anne-baba çocuğun yetiştirilmesinde ilk ve en önemli etkenlerdir. Çocukların topluma uyumları, mensubu oldukları ailenin eğitici fonksiyonunu öne çıkarmaktadır. Ailede ebeveynler, daha önceki yaşantılarından ve toplumun çeşitli kaynaklarından edindikleri bilgi birikimini, kendi değerler sistemlerinin izin verdiği miktarda yetiştirmekle yükümlü oldukları çocuklarına aktarmaktadırlar. Ebeveynlerinden çeşitli davranış kalıplarını öğrenerek büyüyen fert de daha sonra toplumsal hayat içerisinde bu öğrendiği

davranış kalıplarını topluma yansıtmaktadır. Bu, aile ve toplumun karşılıklı olarak birbirlerini etkilediği bir döngüdür(Aslan, 2002; Eyce, 2000).

Çocuklar anne-babaları arasındaki iletişimden birinci derecede etkilenirler. Ebeveynler aile içi ilişkilerin oluşturulmasında ve yürütülmesinde olumlu iletişim yolunu seçerse aile içerisinde oluşabilecek sorunların çözümü de daha sağlıklı olacaktır. Aile içerisinde sağlıklı bir iletişimin oluşturulabilmesi için ebeveynlerin, çocuklarının sorularına cevap vermeleri, birbirlerine ve çocuklarına karşı saygılı olmaları, çocukların kendilerini ifade etmelerine izin vermeleri ve uygun davranış kalıplarını evde uygulamak suretiyle çocuklarına örnek olmaları gerekmektedir. Burada en önemli nokta anne ile babanın kendi aralarındaki ilişkinin sağlıklı bir zeminde gerçekleşiyor olmasıdır(Ginnott, 1999: 7; Karaca, 2010: Muluk, 2004).

Aile hayatlarında olumlu ilişkilerin egemen olduğu ailelerin çocuklarının, aile ortamında olumsuz ilişkilerin egemen olduğu ailelerin çocuklarına nazaran kendilerini daha güvende hissettikleri ve daha az endişeli tavırlar sergiledikleri görülmüştür. Ayrıca kendi aralarında sağlıklı iletişim kurabilen ailelerin çocuklarının hayattan beklentilerini, ihtiyaçlarını, duygu ve düşüncelerini diğer insanlara daha rahat bir şekilde ifade ettikleri ve arkadaş bulmada-arkadaşlık ilişkilerini ilerletmede daha başarılı oldukları görülmektedir(Çağdaş, 2000: 47; Yavuzer, 2007: 159). Ayrıca ebeveynler arasında sağlıklı ilişkiler egemen ise içinde yaşanılan topluma kişilik yönünden sağlıklı bireyler kazandırılacak, ebeveyn ilişkileri sağlıklı ise yetişen bireyler zamanla bu aile ortamında maruz kaldıkları olumsuz davranışlar nedeniyle uyum problemleri olan bireylere dönüşeceklerdir (Yavuzer, 2003). Üzerlerine düşen sorumlulukları bir ahenk içerisinde yerine getiremeyen aileler, sağlıklı iletişimin ortamının olmadığı ailelerdir. Sağlıklı iletişim ortamının olmadığı ailelerde yetişen bireyin dış dünyayı keşfetmesi, çevresiyle etkileşime geçerek gizilgücünü denemesi ve yeteneklerini geliştirmesi önemsenmez. Böyle bir ailenin çocuktan beklentisi; isteklerinin sorgulanmadan yerine getirilmesidir. Sağlıklı iletişimin olmadığı ailelerin ilişkilerinin temelinde ise aralarında uyum olmayan, birbirlerinden ne beklenti içinde olduklarını karşı tarafa anlatamamış eşler vardır(Bulut, 1993; Dönmezer, 2003). Bu bağlamda aile içi iletişimin artması için ebeveynlerin

çocuklarına ve birbirlerine daha fazla zaman ayırmaları ve aileye mensup olan fertlerin sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir(Masalıcı, 2000).

Aile içi iletişim bireyin ait olduğu toplumun normlarını özümseyip o toplumsal normlar çerçevesinde davranışlar kazanmasında bireye rehberlik etmektedir. Birey aile içerisinde sağlıklı etkileşim ile yoğrulursa toplumsal ilişkilerinde de bu davranış kalıplarına uygun davranışlar geliştirebilecek ve ait olduğu toplumsal çevreyle uyum içerisinde yaşayabilecektir. Aile içerisinde olumsuz uyarılara maruz kalıp bu davranış kalıplarını özümseyen bireyler ise girdikleri sosyal çevrelerde bu davranışlarından dolayı yadırganabilecek, davranışların toplumun değer yargıları çerçevesine indirgenememesi sonucunda çeşitli uyum problemleri yaşayabilecektir. Sağlıklı toplumsal bir hayat için toplumun yapı taşı olan ailelerin kendi içlerinde ve bireyleri arasında sağlıklı ilişkilerin egemen olması gerekmektedir. Bunun içinde ebeveynlerin kendilerinden etkilenecek olan aile fertlerine örnek teşkil edecek davranışlar sergilemesi gerekmektedir.

1.1.6. Aile İçi İletişimin İlkeleri

İnsanın ilk ve en etkili sosyal çevresi ailesidir. En temel ve en kolay sosyalleşme ailede gerçekleşir. Birey hayatı boyunca başarılı iletişim modeli görerek yetiştirilirse, gördüğü bu modeli kendi hayatına da modelleyerek başarılı iletişim kurma becerisine sahip olacaktır. Ailede ebeveyn ve kardeşleriyle rahat iletişim kurabilen birey, toplumla problemlerini rahatça paylaşır ve sağlıklı iletişim becerisi geliştirir(Doğan, 2013).

Aile içerisinde her birey farklı bir hayat görüşüne ve farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu için olaylar karşısında aynı tepkiyi veremeyebilmektedirler. Olaylara farklı pencereden bakan bireyler birbirlerinin farklı yapılarında olmalarından dolayı farklı bakış açıları geliştirdiklerini anlar ve aralarında buna göre iletişim geliştirirlerse daha sağlıklı iletişim kurabilirler (Kaya, 2003).

Kişinin aile içerisinde sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için öncelikle kendini tanıyarak başlaması gerekmektedir. Kişinin kendini tanıması, olaylar karşısında takınacağı tutum ve davranışları bilmesi aile içi iletişim sırasında kişiye fayda

sağlayacaktır. Kişinin kendini tanıması kadar aile içerisindeki bireylerin duygu ve düşüncelerini önemseyip ona göre davranışlarda bulunması da aile içi iletişimin gelişimi açısından önemlidir(Kavut, 2015).

Aile içerisinde veya toplumsal yaşamın herhangi bir yerinde bireyler arasında kurulan iletişimin temeli sevgi ve hoşgörüye dayanırsa iletişim daha sağlıklı olmaktadır. Karşılıklı iletişim halinde olan bireyler birbirlerinin farklı kimliklerine hoşgörü göstererek birbirlerini dinleme yoluna giderlerse birbirlerini tam olarak anlayabilmeleri ve sağlıklı iletişim kurulabilmeleri kolaylaşacaktır. Aile fertlerinin birbirlerine en bağlayıcı noktalardan birisi de kuşkusuz sahip oldukları sınırsız hoşgördür. Aile içi iletişimde fertler isteyerek veya istemeden bazı hatalar yapabilmektedirler; ancak aile olmanın bilinciyle fertlerin bu hatalara karşı yapıcı davranışlarla karşılık vermesi aile içi iletişimin güçlenmesine olanak sağlamaktadır. Etkili bir aile içi iletişimde aile üyeleri karşılıklı olarak düşüncelerini rahatça ifade edebilmeli ve karşı tarafın da bu aile ferdini anlamaya yönelik tutum içerisinde olması gerekmektedir. Aile fertleri işbirliği ve yardımlaşma içerisinde sağlıklı iletişim ortamının oluşması için birlikte gayret ederler(Kavut, 2015).

Aile içi iletişimde özellikle ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinde demokratik tutum sergilemeleri çocuğun toplumsal yaşamı açısından etkili olmaktadır. Aile içerisinde çocuk tüm yönleriyle kabul görür, aldığı kararlarda kararına saygı duyulur, kurallar ve sınırlandırmalar tüm aile fertlerine aynı oranda etki ederse demokratik aile ortamı oluşmuş demektir(Şahin ve Aral, 2012). Ebeveynler çocuklarıyla iletişimlerinde baskıcı ya da kontrolcü bir tutum sergilemek yerine aralarındaki iletişimin çocukları rahatlatıcı ve sevgiye dayalı olması aile bağlarının kuvvetlenmesi yönünde aile içi iletişimi etkilemektedir (Barbato, Graham ve Perse, 2003.)

Sağlıklı iletişimin olmadığı ailelerde olumsuz iletişim ortamı hâkimdir. Olumsuz iletişim şekli aslında bir iletişim şekli değil, bir çatışma halidir. Bu tarz bir iletişim ortamında bireyler sürekli birbirlerini suçlar ve saldırgan tavırlar içerisinde olurlar(Doğan, 2013: 93).

1.1.7. Aile İçi İletişimi Etkileyen Etmenler

Her aile başarılı ve toplumsal açıdan uyumlu çocuklar yetiştirmek ister. Çocuk içinde yetiştiği aileyi yansıtır ve bu nedenle aile içerisindeki kişiler çocuğun kişilik yapısının şekillenmesinde etkilendirir.

Aile içi iletişimde, karşındakine; emirler vermek, yapacağı işlerde devamlı yönlendirmelerde bulunmak, ahlak dersi vermek, eleştirip-yargılamak ve tehdit etmek iletişimi engelleyen durumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Gordon, 1997: 82).

Çocukların aileleriyle iletişimlerinde iletişimi zorlaştıran bazı engeller olabilmektedir.

- **Emir cümleleri kullanmak:** Birey kendisini önemsiz hissederek söylenen şeyleri yapma zorunluluğu hissetmektedir.
- **Gözdağı vererek konuşmak:** Çocuklarla iletişimde bazen onlara gözdağı vererek istediğimizi yapmalarını sağlayabiliriz. Bu iletişim tarzını seçen aileler çocuklarında korkutma, boyun eğdirme ve itaat ettirme yoluyla gücenme, kızgınlık ve öfke duygularının oluşmasına neden olabilir. Bu durum kişinin isteklerine saygı duyulmadığı mesajını verir.
- **Öğüt verme:** Böyle bir durumla sıklıkla karşılaşan bir birey sorunlarının çözümünde yetersiz olduğunu düşünecek ve kendine olan inancını yitirecektir.
- **Sıklıkla yargılamak, eleştirmek:** Bu değerlendirme tarzı çocuğun üzerinde diğerlerine nazaran daha yıkıcı etkiye sahiptir. Onun benlik saygısını azaltıp kendini değersiz-yetersiz görmesine neden olur.
- **Çocuğu sürekli övmek:** Kendisinin yersiz bir şekilde övüldüğünü fark eden bir birey zamanla bunu kendisine yönelten ebeveynlerine kızgınlık duymaya başlar. Ebeveynlerinin kendisine gereksiz övgü sözcükleriyle yön vermeye, istediklerini yaptırmaya çalıştıklarını fark eden birey daha inatçı ve saldırgan davranışlar göstermeye başlayabilir.
- **Ad takmak, alay etmek:** Özellikle kişi penceresinden istenmeyen-olumsuz nitelermeler bireyin sinmesine ya da daha saldırgan davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir.

- **Sürekli soru sormak, sınınamak:** Sürekli olarak kendisine sorular sorulan birey, çok geçmeden sorgulandığını kavrayacak ve kendisine karşı güvensizlik duyulduğunu düşünecektir.

Sonuç olarak iletişim engelleri bireyin; kendini ifade etmesini engellemesine, devamlı savunmaya geçmesine, kavgacı bir üslup geliştirip kendisini yetersiz hissetmesine, sorunlarını çözmede kendisine güvenilmediğini hissetmesine, devamlı "sorgulanıyor muyum?" psikolojisiyle hareket etmesine ve ebeveynlerinin kendisiyle ilgilenmediğini düşünmesine neden olmaktadır.

1.1.8. Aile İçi İletişimle İlgili Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar

Aile içi iletişim ile sosyal uyum arasındaki ilişkilerin birlikte ele alınarak incelendiği araştırmalarda; aile içi iletişim ile çocuğun olumlu aile içi ilişki algıları (Ekşioğlu, 1998), benlik saygı düzeyleri (Güçray, 1989; Özmen, 2007), çocuğun duygusal sağlığının geliştirilmesi (Öztürk, 2006), fiziksel ve sosyal gelişim düzeyleri (Silleli, 1989), babaların çocuklarının hayatına katılımı (Yılmazçetin, 2003), arasında olumlu yönde anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalarda aile içi iletişimin otoriter ve ilgisiz ebeveyn tutumları (Güçray, 1989; Özmen, 2007), madde bağımlılığı (Karaca, 2010) gibi çeşitli olumsuz durumlarla olumsuz yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Erdoğan (2014), Türk aile yapısında aile içi iletişimi internet ve televizyon kullanımı bağlamında incelediği çalışmada televizyon ve internet kullanımının aile içi iletişime olumsuz yansımalarının olduğu ve kısmen ailevi problemlerin yaşanmasına neden olduğu sonucuna varmıştır. Kavut (2015) ise aile içi iletişimle ilgili olarak, kuşaklararasıda yaşanan iletişim kopukluğunun aile içi iletişimi olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

1.1.9. Aile İçi İletişimle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Aile içi iletişim ile sosyal uyum arasındaki ilişkilerin birlikte ele alınarak incelendiği yabancı araştırmalarda, aile içi iletişim ile akademik başarı (Ng, Kenney-Benson ve Pomerantz, 2004; Ullrich ve Kreppner, 1997), çocukların sosyal konuları (Black ve Logan, 1997), ergenlerin kendilerini ifade etmeleri üzerinde (Ullrich, 1999), çocuğun kişilik özellikleri ve sosyal uyumları (Coplan,

Bowker ve Cooper, 2003) arasında olumlu yönde anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Araştırmalarda aile içi iletişimin otoriter ve aşırı kontrolcü ebeveyn tutumlarının (Kenney-Benson ve Pomerantz, 2004) olumsuz yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Youniss ve Smoller'in (1985) ergenlerin ana-babaları ile olan iletişimlerini incelediği araştırmasında kızların babalarına göre anneleriyle daha yakın ilişkiler kurdukları sonucuna ulaşırken, hem kız hem erkek ergenlerin babalarının davranışlarını otoriter ve yargılayıcı bulduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca babalarıyla olan ilişkilerinde iletişimin sınırlı seviyede olduğu da araştırmanın sonuçlarından biridir. Wilson, Hinton, Tolson, Simmons, Staples, Askew ve McKim'in (1998), aile yapısının yetişkin-çocuk etkileşimi üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmada aile tipi fark etmeksizin konuşmanın merkezinde hep annenin olduğu, çocukların da en çok anneleriyle etkileşim halinde olduklarını göstermiştir. Kreppner (1996) yaptığı araştırmada çocukluktan ergenlik çağına geçiş döneminde aile içi iletişim ve aile üyeleri arasındaki iletişim kalıplarını incelemiştir. Araştırma sonucunda ergenlerin iletişiminin ve aile içi ilişkilerinin niteliğine yönelik değerlendirmelerinde, duygusal kararsızlıklar, güvenilirlik ve konuşma sırasında sergilenen davranışlar yönünden farklılıklar olduğunu göstermiştir. Ergenlerin sergiledikleri davranışlarda, çocukluktan ergenliğe geçiş yıllarında bazı farklılıklar görülmüştür. Sonuç olarak ailelerde farklı iletişim kültürlerinin olduğu ve çocukların bu kültürel deneyimlerden çokça etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Hem yerli hem de yabancı literatür incelendiğinde, anne-baba-çocuk iletişimi ile çocuğun uyumu arasında ilişki olduğu yönünde çalışmalara rastlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda bir aileye ihtiyaç duyan yuva çocuklarının gerek davranış problemlerinin azaltılması gerekse akademik başarıların artırılmasında ebeveyn eksikliğinin kilit öneme sahip olduğu, babası kendisiyle ilgilenen çocukların problemleri davranışlarında azalmalar olduğu, aile içi iletişim programı verilen ailelerin çocuklarının duygusal olarak daha olumlu bir hal aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca olumsuz aile içi iletişimin olduğu ailelerin çocuklarının madde kullanımına daha kolay sürüklendiği de yapılan araştırmaların sonuçları arasındadır. Genel olarak yapılan araştırmalarda; ebeveynleri kendisiyle ilgilenen çocukların, ebeveynleri kendisiyle ilgilenmeyen çocuklara göre

akademik ve davranışsal olarak daha olumlu bir gelişim gösterdikleri bulunmuştur.

1.2. SOSYAL UYUM

Bu bölümde uyum kavramının tanımı, türleri, sosyalleşme ve sosyalleşme süreci, sosyal uyumu etkileyen faktörler ile sosyal uyumun sonuçları başlıklarına yer verilmiştir.

1.2.1. Uyumun Tanımı

İçinde bulunulan çağda her yeni gün teknolojik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişme ve değişimler yaşanmaktadır. Böyle bir çağda yaşamını sürdüren bireyin çağın kendisinden beklediği gelişim ve değişime uyumunu kolaylaştıracak niteliklerle donanmış olması gerekmektedir. Yaşadığı çağa uyumunu kolaylaştıracak niteliklere sahip olan birey, doğumundan itibaren çevresiyle iyi ilişkiler kurmaya çalışır. Bu süreçte birey ne kadar başarılıysa kendisini o kadar huzurlu ve rahat hisseder. Çünkü insan içinde yaşadığı toplumun aktif bir elemanı olarak hem etkin hem de etkilenen konumda olduğundan toplumun huzurlu ya da huzursuz olmasıyla doğru orantılı olarak kendi refah seviyesini de şekillendirmektedir.

Uyum kavramı farklı psikolojik yaklaşım ve disiplinlerce değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Bunlardan Alaylıoğlu ve Oğuzkan (1976: 321); uyumu bir bütünün parçaları arasında olan uygunluk olarak ifade ederken; Kurç (1990) ve Özgüven (1992: 8) bireyin hem kendisiyle hem de çevresiyle dengeli ve sürdürülebilir ilişkiler içerisinde olabilmesi olarak tanımlamaktadırlar. Ayrıca bireyin uyumluluk seviyesinin, çevresi ile ahenkli bir ilişki kurabildiği ölçüde sağlıklı olduğunu belirtmiştir. Kılıççı (1992: 21) ve Geçtan (2002) uyumu, bireyin benlik yapısının bütünlüğünü kaybetmeden, kendi gereksinimleri ile çevresinin kendisinden beklentilerini ahenkli bir şekilde uzlaştırabilme yeteneği olarak ifade etmektedir. Morgan (1998: 52) uyumu, güdülerin doyumu için kendisi ile sosyal çevresi arasında var olan pozitif ilişkilerin sürekliliği olarak tanımlarken; Tomanbay (1999: 284) uyumu, bireyin, mensubu olduğu toplumla arasındaki olumsuz durumları olumlu tepkilerle dengeye dönüştürebilme yeteneği olarak

tanımlamıştır. Özçetin (2013) ise uyum sürecinin dinamik bir süreç olduğunu ve bireyin çevresindeki değişikliklere karşı geliştirdiği tepkilerle sağlandığını belirtmişlerdir. Yani uyum, başarılı ve huzurlu bir ömür sürdürmenin ön koşuludur (Şahin, 2001).

Yapılan uyum tanımlarına bakıldığında ortak nokta; bireyin, yaşadığı ortama uyum sağlarken, kendi istek ve düşüncelerini dikkate almadan toplumun istekleri doğrultusunda davranışlarını şekillendirmesinin doğru olmayacağı; sadece kendi istek ve düşünceleri çerçevesinde bir hayat sürüp toplumsal beklentileri de bir kenara koyma lüksüne sahip olmadığıdır. Uyum bireyin hem topluma uyum sağladığı hem de bireyselliğini sürdürdüğü çift yönlü bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Gençöz (1998) uyum sürecini, birey doğumundan ölümüne kadar her gün birbirinden farklı olaylarla karşı karşıya kalırken bunlara uygun davranışlar geliştirebilmesi için geçen süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu süre zarfında birey daha önce karşılaşmadığı bir durumla karşı karşıya gelirse dengesi bozulur ve sahip olduğu mekanizmalar ile ya da geliştirilebilir potansiyeli ile bozulan dengesini düzeltme yoluna gider. Sağlıklı bir uyum, bireyin hayatını devam ettirebilmesi, kendi kişilik özellikleri ile çevresini tanıyabilmesi ve farkında olduğu kişisel özelliklerini kullanmak ve farklı özellikler geliştirmek için planlar yapabilmesi olarak tanımlanmıştır.

Bireyin çevresine kolay uyum sağlayabilmesi için uyum düzeyinin yüksek olması gerekmektedir. Uyum düzeyinin yüksek olması da, sosyalleşmenin başladığı ailenin, çocuğuna sunduğu sosyal yelpazenin genişliğiyle orantılıdır. Bireyin ait olduğu topluma uyum sağlayabilmesi için akranlarıyla ilişkiyi başlatma ve sürdürebilme, sorumluluk alabilme ve işbirliği yapabilme, ait olduğu grupla hareket edebilme, duygularını ifade edebilme, plan yapabilme ve problem çözebilme becerilerine sahip olması gerekmektedir (Akçakın, 2008: 7; Ceylan, 2009: 2). Geçtan (1992) ise bireyin çevresine uyum sağlarken kişisel özellikleri ile çevresinin ona sunduğu imkânların bireyin davranışlarını şekillendirdiğini belirtmiştir.

Bireyin devamlı bir gelişim ve değişim içinde geçirdiği yaşamında, kendisinde meydana gelen biyolojik, psikolojik, duygusal ve sosyal değişimlere

uygun davranışlar göstermesi, tüm bunları yaparken de çevresindeki diğer insanlarla sürdürülebilir ilişkiler kurması gerekmektedir. İşte bu süreci ahenkli olarak geçiren birey, uyumlu bir birey olarak nitelendirilmektedir (Durak, 2006). Uyumlu bir bireyin; hayatta karşısına çıkan problemleri hoşgörü ile kabullenebilmesi; hayattaki hedefine ulaşabilmek için akılcı yöntemler geliştirebilmesi, sosyal bir çevresinin olması ve arkadaşlıklarını sürdürebilmesi gerekir. Uyumlu bir birey yaptıklarından haz duyar, verimliliği artar ve yaşadığı çevrede hem daha fazla takdir görür hem de başarı seviyesi yükselir (Başaran, 1991: 201). Uyumlu bireylerin; araştırmacılık, duygularını ifade edebilme, yardıma muhtaç olduğunda yardım isteyebilme, kendisine güvenen, karşılaştığı sorunları çözebilme iradesi olan ve stresle baş edebilme yeteneğine sahip bireyler oldukları gözlemlenmektedir(Tutkun, 2006: 259).

Bireyin uyumluluğu ve uyumluluğunun derecesi farklı faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler bireyin çevresi kaynaklı olabildiği gibi içsel kaynaklı etkenler de olabilmektedir. Birey çevresiyle uyumlu ilişkiler kurabilmek için öncelikle kendi biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının farkına varıp bunları doyuma ulaştırmaya çalışmalı ardından da çevresiyle uyumlu ilişkiler kurmanın yollarını aramalıdır (Duyan, 1997). Uyum süreci, bireyin karakterine, kültüre, zamana ve mekâna göre değişmektedir. Ayrıca uyum süreci ile ilgili beş ölçütten söz edilmektedir. Bunlar; bireyin hayata bakış açısı, kendini gerçekçi olarak algılaması, duygusal olgunluğu, sosyal duyarlılığı ve bireyin davranışlarındaki içsel ve dışsal etkenlerin dengelemesi olan dinamik dengelemedir. Bununla birlikte bireyin uyum sürecinde aldığı kararlar üzerinde etkili olan üç ölçütten bahsedilmektedir. Bunlar; çevresini daha yakından tanımak, bilgi süreci ve eylem için gerekli içsel koşulları sürdürmek ve hareket özgürlüğünü sağlamaktır(Özden, 2006).

Kağıtçıbaşı'na (1988) göre uyum davranışı üç farklı şekilde gerçekleşebilir. Bunlar itaat etme, özdeşim kurma ve benimseme şeklinde olabilir. İtaat etme; bireyin diğer insanlar tarafından kabul edilmesini, özdeşim kurma; bireyin yerine geçmek istediği kişi ya da zümreye benzemeye çalışmasını, benimseme de ise bireyin olmak istediği kişiye aklına yattığı için benzemeye çalışmasını ifade etmektedir.

Kişi kendi kimliğiyle içinde yaşadığı toplumda kendini ifade etme ve bütünleşme çabası içerisinde yaşamını sürdürürken kaçınılmaz olarak zaman zaman çatışmalar yaşayabilmekte bu da bazı uyum problemlerinin yaşanmasına sebep olmaktadır (Durak, 2006). Birey davranışlarındaki uyumsuzluklar, davranışın yaşa uygunluğu, davranışın tekrarlanma sıklığı, davranışın sürekliliği, toplumun bireye yüklediği cinsel rol beklentileri ve kültürel faktörler göz önünde tutularak normal veya normal dışı olarak sınıflandırılmaktadır (Yavuzer, 2007: 159). Bazı kalıtsal ve fizyolojik etkenler, temel ihtiyaçlarını karşılayamama, ekonomik ve sosyal nedenler ile yanlış eğitim, bireyde uyum sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (M.E.B., 2011). Değınilen problemler bireyin akademik, sosyal ve psikolojik gelişimine negatif yansımalar yapabilmektedir (Öner ve Yılmaz, 2001). Uyum sorunu olan bireyler bu problemleri ile sadece kendilerini olumsuz olarak etkilemekle kalmayıp mensubu oldukları topluluğunda refah ve mutluluğuna engel olabilmektedirler (Kurç, 1990).

1.2.2. Uyumun Türleri

Çevresiyle etkileşim halinde olan birey, sürekli olarak hayatın karşısına çıkardığı problemlerle iç içedir. Bireyin, bu problemlere çözümler üretirken kullandığı yöntemler birbirinden farklılık göstermemektedir. Bu durumun sonucu olarak bireylerin gösterdikleri uyum kişisel ve sosyal olmak üzere iki tür olarak açığa çıkmaktadır (Özgüven, 1992; Öztürk, 1988).

1.2.2.1. Kişisel Uyum

Bireyin iç dünyasında oluşturduğu uyum türüne kişisel uyum denir. Bireyin kendisine ait benlik kavramı, kendisine verdiği önem, güçlü ve zayıf yönleri onun uyumunda önemli olan içsel özelliklerdir. Kişisel uyum bireyin kendini gerçekleştirme, psikotik belirtileri ve duygusal kararlılık durumlarını kapsayan durumların bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Ancak birey kendi iç dünyasında bir uyum alanı oluştururken sosyal imkânlar ve çevrenin yönlendirmeleri de uyumunu etkilemektedir. Bireyin diğer insanlarla olan iletişimi, ailesi ve arkadaşları, sevmeye ve sevebilme potansiyeline sahip olması

uyum sürecinde etkili olan dış dünyasıdır (Cüceloğlu, 2004: 21; Erdoğan, 2012: 39: 125; Köknel, 2006: 52; Özgüven, 1992: 47).

Bireyin davranışlarındaki normallik ya da anormallik ile ilgili iki görüş bulunmaktadır. Birinci görüşe göre; bireyin toplumun kendisinden beklentilerine göre hareket etmesi uyumluluğu ve normalliği, toplumsal normların dışında hareket etmenin ise uyumsuzluğu ve anormalliği belirlediği savunulur. İkinci görüşe göre ise, bireyin toplumsal kurallara uymasının birlikte yaşamak adına gerekli olduğu; ancak bireyin normallik ve uyumluluk adına toplumun onayını değil kendisini iyi hissetmesini referans alması gerektiği savunulur. Kendini iyi hissetme kavramı, bireyin potansiyelini ortaya koyabilmesini ve yaşamdan doyum sağlayabilmesini anlatmaktadır. Bu ölçüte göre bireyin bir davranışı toplumsal normlara uygun olsa bile bireyin gelişimini destekleyici yönde değilse uyumsuz ya da normal dışı sayılmaktadır (Geçtan, 1992; Kızıltan, 1984). Ayrıca Yörükoğlu (2002), problemsiz bireyin olmadığını ve birey için önemli olanın problemler çoğalıp mutsuz olmadan, sıkıntılar kendisini uyumsuzluğa sürüklemeyen bir uyum ikliminin sağlanması olduğunu belirtmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında, kişisel uyum; bireyin yaşadığı çevreye uyum sağlamaya çalışırken çevresinin beklentileriyle birlikte kendi benliğini, isteklerini, yeteneklerini göz önünde tutarak çevresiyle iletişime geçmesi olarak tanımlanabilir.

1.2.2.2. Sosyal Uyum

Sosyal bir varlık olan bireyin, yaşamını sürdürebilmesi için biyolojik ihtiyaçları kadar sosyal ihtiyaçlarının da karşılanması gerekmektedir. Birey yaşamı boyunca çevresiyle çeşitli ilişkiler kurar ve kurduğu bu ilişkileri sürdürebilmek için yaşadığı topluma uyum sağlamaya çalışır. Bu süreçte var olan potansiyelinin yanına yeni tutum ve davranışlar da ekleyebilmelidir. Sosyal gelişim olarak tanımlanan bu yeni tutum ve davranışlar bireyin kültürel birikimi, davranış biçimleri ve değer yargılarını kapsamaktadır (Ersanlı, 2005: 168).

Toplumsal hayatın uyulması gereken bazı kuralları vardır ve kimi zaman bireyler arasında hiyerarşik ilişkiler zinciri bulunmaktadır. Toplumu oluşturan bireylerin bu toplumsal zincirin parçası olabilmek için bazı davranış özelliklerine

sahip olması gerekmektedir(Kağıtçıbaşı, 1988: 70). Birey bu toplumsal zincire eklenebilmek için bazen kişisel özelliklerini kaybeder. Ancak kişilik özelliklerini kaybetmeden topluma uyum sağlayabilen birey o toplumun en sağlıklı yapıtaşı olarak görülür. Bireyden beklenen; ne içinde yaşadığı toplumun her istediğine itaat eden bir köle olması ne de tüm toplumsal normlara kulağını tıkayan bir fert olmasıdır (Ayvalı, 2012).

Birey, kişiler arası iletişim sonucunda yaşamını sürdürdüğü topluluğun kültürünü benimsemekte ve çeşitli davranış örüntüleri yoluyla yaşamına dâhil etmektedir. Sosyal uyum(toplumsal uyum), bireyin sosyal bir uyarıcıya, özellikle grupla yaşamanın baskı ve zorluklarına karşı, duyarlılık geliştirmesi, diğer fertlerle geçinebilmesi, onlar gibi davranıp, toplum tarafından onaylanabilir davranış kalıpları geliştirebilmesidir (Dökmen, 2000). Yavuzer (2003) sosyal uyumu, bireyin toplumun diğer fertlerine uyum gösterebilme yeteneği ve bireyin ait olduğu toplulukta kendisini özgün bir biçimde ifade edebilmesi olarak tanımlamaktadır.

Birey yaşamı boyunca farklı sosyal çevrelerde bulunur ve girdiği bu sosyal çevrelerde çeşitli ilişkiler kurup farklı roller edinir. Edindiği bu roller bireyin davranışlarına yön verir ve onun uyumunu da sağlar. Olumlu bir sosyal uyum sürecinde bireyin farklı gruplara uyum gösterebilmesi, toplumun kendisinden beklediği tutum ve davranışlara sahip olabilmesi ve toplumsal ortamlarda aldığı rollerden kişisel doyum alabilmesi gerekmektedir. Birey bu süreçte yardımlaşma, dayanışma, işbirliği, sorumluluk, misafirperverlik, rekabet, saldırganlık gibi olumlu ve olumsuz sosyal özellikler edinir(Acar, 2011; Ersanlı, 2005: 168).

Bireyin sosyalleşmesinde davranışlarına yön veren kurallar, beklentiler ve anlayışlar içeren çerçeveler vardır. Bu çerçeveler bireyin topluma aidiyet ve güven duygusunu artırmaktadır. Çerçevelerdeki uyumsuzluklar ise bireyin kaygı seviyesinin yükselmesine neden olmaktadır. Farklı ortamlarda farklı çerçevelerle karşı karşıya gelen birey zamanla çerçevelerin mekânla olan ilişkisini çözer ve mekâna uygun davranışlar yapmaya başlar. Bu süreçte birey sosyal açıdan gelişim sağlar (Eldkind, 1999: 132).

Bireyin çevresine uyumunda ebeveynlerinin rolü önemlidir. Bireye toplumsal kuralları ilk olarak ailesi öğretir. Demokratik ve ilgili bir ailede yetişen

bireyin uyum seviyesi, aşırı koruyucu, baskıcı ve ilgisiz bir ailede yetişen bireyden daha yüksektir. Bu bağlamda demokratik aile ortamında bireyin ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılması, bireyin kendini daha iyi ifade edebilmesi ve ebeveynleriyle daha sıcak ilişkiler kurabilmesi uyum seviyesinin de artmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca aile ortamı bireye paylaşma, dayanışma, işbirliği, yardımseverlik gibi temel sosyal becerileri edindirir(Ayvalı, 2012; Öksüz, 1991). Aileden sonra bireyin sosyalleşmesinde en büyük yardımcı okuldur. Okul hayatı bireye akranlarıyla ilişkiler kurup sürdürebilmeyi, toplu yaşamayı, işbirliği yapmayı ve kurallara uymayı öğretir (Yavuzer, 2007: 159).

Sosyal uyum yönünden sağlıklı olan bireyler, diğer insanları sever ve sevilirler. Gruplarında esnek bir tutum benimserler ve kendilerine söylenenlere ilgi gösterirler. Ayrıca başkalarının haklarına saygılıdırlar. Uyumlu bireyler kendi kişisel isteklerini yeri geldiğinde grubun isteklerine göre revize edebilen, toplumsal olarak neyin doğru neyin yanlış olduğunun farkına varabilen bireylerdir(Özgüven, 1992).

Doğumuyla birlikte bir ailenin ferdi olan birey, yaşamının ilerleyen yıllarında içinde bulunduğu topluluğa ait olabilmek ve yaşadığı çevredeki ortak kültüre uyabilmek için kendinde bulunan bazı değer yargıları ve davranış örüntülerini değiştirmek bazılarını da geliştirmek mecburiyetinde olabilir. Çevresi tarafından kabul görmek, sevilen ve aranan bir fert olmak hem toplumsal huzurun sağlanması açısından hem de bireyin sağlığı açısından önem taşımaktadır. Öyle ki sağlıklı bir birey içinde yaşadığı toplumda uyumlu bir profil çizerek kendi huzur seviyesinin artmasını sağlayabilir ve yaptığı işlerdeki verimini artırmak suretiyle toplumsal refahın artmasına da katkı sunabilir.

1.2.3. Sosyalleşme ve Sosyalleşme Süreci

Bireyin hem kendisi hem de çevresi sürekli bir değişim ve gelişim içerisindedir. Birey, ebeveynlerinden aldığı kalıtsal özellikleriyle daha sonra kendi kişilik özelliklerinin temelini oluşturacaktır. Kişilik özelliklerinin çevresinde şekillenen kültürel ve yaratıcı özellikler kişinin toplumsal kuralların farkına varmasını da sağlamaktadır(Köknel, 1981: 53). Birey, kendisinin farklı kişisel özelliklere sahip olduğunu ancak kendisinden farklı kişisel özelliklere sahip bireylerle

tanışınca fark edebilir. Sosyal gelişimini de öncelikle anne, baba, kardeşleri ve ardından başkalarının bulunduğu ortamlarda gerçekleştirir. Bu sürecin sonunda sosyal çevresi tarafından davranışları onaylanan, yaşadığı toplumda insanlar tarafından kabul gören davranışlar sosyalleşme olarak tanımlanmaktadır (Özbay, 2004: 62).

Sosyalleşme kavramı literatürde ilk olarak Emile Durkheim tarafından kullanılmıştır. Durkheim, eğitimin tanımını yaparken, yetişkin kuşakların yetişmekte olan kuşakları sosyalleştirmesi, toplum hayatına alıştırmaları, ruhsal, ahlaki ve zihinsel olarak hayata hazırlaması olarak tanımlamıştır (Silah,2000:388).Sosyalleşme, bireyin mensubu olduğu toplumun kültürünü ve bu toplumun kendisine biçtiği rolü öğrenerek toplumla bütünleşmesi sürecidir. Bireyin doğumuyla başlayan bu süreç bireyin tüm hayatı boyunca devam etmektedir(Bilici, 2016; Cerrahoğlu, 2002; Günindi, 2010; Morgan ve Cole, 1985: 67). Yıldırım'a (2011) göre ise sosyalleşme, toplumsal kuralların birey tarafından işlevsel hale getirilmesidir.

Sosyalleşme süreci toplumsal kültürün topluma yeni katılan fertlere aktarılmasında sürekliliği sağlamaktadır. Toplumsallaşma süreci sayesinde birey toplumun kendine özgü tavır, yaşam ve düşünme biçimlerini öğrenerek içinde yaşadığı topluma uyum sağlamaktadır(Bilici, 2016). Sosyalleşme sürecini başarılı olarak geçiren bir bireyin iç denetimi gelişir. İç denetim, bireyin davranışlarını yönlendirmesi ve gerektiği zaman onları bastırabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. İç denetimi gelişmiş bireyler, yasalar ve toplumsal normlar kendisini zorlamasa da toplumun kendisinden beklediği kurallara uygun davranışlarda bulunurlar(Günindi, 2008). Ayrıca birey sosyalleşme sürecinde sevgi, saygı ve hoşgörünün hâkim olduğu bir çevrede yaşıyorsa, vicdani değerleri yüksek iyi bir insan olmaktadır. Hayatının ileriki yıllarında davranışlarını kontrol edebilen, başkalarının haklarına saygı duyan ve sorumluluklarının bilincinde olan bir fert olarak yaşamaktadır (Köknel, 1997: 61).

1.2.4. Sosyal Uyumu Etkileyen Faktörler

Bireyin sosyal uyumu birçok faktörden etkilenebilmektedir. Bu faktörlerden bazıları aşağıda verilmiştir.

1.2.4.1. Aile

Bireyin davranışlarına rehberlik eden, toplumsal değer yargılarını ve sosyal yönden sorumluluklarını öğreten kurum ailesidir. Birey ilk sosyal deneyimlerini aile bireyleriyle olan etkileşimleri sonucunda edinir. Bireyin içinde yaşadığı aile ortamındaki anne-babanın birbirleriyle ve çocuklarıyla olan ilişkileri ve ailenin değer yargıları bireyin gelişiminde son derece etkili bir yer tutar (Aydın, 1997: 88; Koç, 2001). Ailedeki iletişim şeklinin sağlıklı olmaması bireyin yetişmesinde yanlış ve eksik tutumların sergilenmesine neden olabilmektedir (Onur, 2000; Uğurlu, 2012).

Ebeveynlerin davranışları veya tutumları, çocuklarının davranışlarını, cinsiyet rollerini ve akranları arasındaki statülerini kısacası tüm kişilik özelliklerini etkileyebilmektedir. Birey katı bir disiplin anlayışının egemen olduğu otoriter ebeveynlerin baskısı altında büyürse, duygu ve düşüncelerini ifade edemeyen ve çevresindekilerin etkisi altında kalan bir kişilik haline gelebilecektir (Çağdaş ve Seçer, 2002; Yavuzer, 2007: 75; Yörükoğlu, 2002: 22). Ebeveynler, çocuklarını olduğu gibi kabul etmeyip başkalarıyla kıyaslıyorsa, çocuğunun yaş ve gelişim düzeyinin üzerinde beklentilere sahip ise çocukta, isyankârlık, aşırı derecede hırslılık, çekingenlik ve hayattan zevk alamama gibi problemlerin görülmesi olasıdır (Bakırcıoğlu, 2002). Bu noktada ebeveynlerin, çocuklarının davranışlarını aşırı derecede baskı altına almaları ya da koşulsuz olarak her istediklerini onlara sunmaları doğru değildir. Kısacası ebeveynlerin birbirleriyle tutarlı ve çocuk için güven verici davranış örüntülerine sahip olmaları önerilmektedir (Işık, 2007).

Deckard, Dunn ve Lussier (2002), yalnız annesi olan çocuklardaki çatışmanın diğer aile tiplerine göre daha fazla yaşandığına değinmiştir. Ayrıca kardeşlerin kendi aralarındaki problemlerin duygusal problemleriyle ilişkili olduğu ve bu durumun da aile tipine göre farklılıklar gösterdiği vurgulanmıştır. Işık (2007) ise ailenin tek çocuğu olarak büyüyen bireylerin genellikle; benmerkezci, bağımlı ve değişken karakterli olabildiklerini vurgulamıştır. Tek çocuk olarak büyüyen bireylerin, daha fazla kardeşle büyüyen bireylere nazaran sosyal-duygusal gelişim düzeyleri daha yüksektir. Yani ailenin sahip olduğu

çocuk sayısı arttıkça bireylerin sosyal-duygusal uyum düzeylerinin azaldığı vurgulanmıştır.

Aile içi iletişimin sevgi ve saygı temeli üzerine kurulu olduğu ailelerin çocukları, çevrelerine uyum göstermede daha az problem yaşamaktadırlar. Aile içerisinde bireylerin yapacakları işlerde desteklendiklerini bilmeleri, onların kendi içlerinde barışık, sosyal ilişkilerinde uyumlu bireyler olmalarını ve kendi potansiyelini keşfetme ve geliştirmede daha başarılı olmalarını sağlamaktadır. Aksine çok fazla denetim altında tutulan ya da tutarsız aile içi iletişimin egemen olduğu ailelerde yetişen bireylerin uyum problemlerinin fazlalığı dikkat çekmektedir(Öğüt, 2000; Yavuzer, 2007; Yörükoğlu, 2002).

1.2.4.2. Okul ve Öğretmenler

Birey olma yolunda ilerleyen çocuğun benlik gelişiminde aile ortamından sonra okul ortamı ve öğretmenleri etkili olmaktadır. Ev hayatından çıkan çocuk artık sosyalleşmesini okulda sürdürecektir ve bu noktada çocuğun okul yaşının gelmesiyle öğretmen de sürece katılmış olacaktır (Aydın, 2014; Tuncel ve Demirel, 2010: 27). Öğretmenler, öğrencilerin olumlu benlik geliştirebilmelerinin yanında, kabul görmenin ve arkadaşlığın ön plana çıktığı bir öğrenme ortamının oluşturulmasında, öğrenciye, karşısına çıkan zorlukları aşabilmesinde yardımcı olmakla görevlidir. Öğretmenin bu koşulları sağlayıcı davranışlar sergilemesi öğrencide sevilen, kabul gören ve öğrenebilen bir birey olduğu düşüncesini yani olumlu benlik kavramının oluşmasını sağlamaktadır. Olumlu benlik geliştiren birey ise yeteneklerini en üst düzeyde gerçekleştirir ve sorumluluklarını yerine getirir (Gül, 2003; Türkel, 2010).

Ebeveynlerinden ayrılıp okul hayatına başlayan çocuğun bu dönemde bazı uyum problemleri olabilmektedir. Bu noktada çocuğun yeni girdiği okul ortamına ayak uydurmasında öğretmenin şefkat ile kurduğu sıcak ilişki, çocuğun kendini güvende hissetmesini sağlamasında kilit öneme sahiptir. Öğrenmeye hazır olmayan bir çocuğa zorla bir şeyler öğretmeye çalışmak çocuğun başarısızlık duygusuna kapılmasına ve çocukta aşağılık duygusuna neden olur. Devam eden süreçte de çocuğun özgüveni kırılacağından yeni şeyler öğrenmeye ve denemeye cesaret edemeyecektir(Bilir, 2005; Tapmaz, 2012). Bu konuda Tuncel (2008),

sınıf ortamında kendi fikirlerine başvurulmayan öğrencinin, kendisine önem verilmediğini düşünüp okula aidiyet hissetmekte zorlanabileceğini belirtmektedir.

Eğitim öğretim ortamı, bir yönden bireyin içinde bulunduğu gruba aidiyet kazanmasına yardım ederken diğer yandan da kendi kararlarını alabilmesine destek olmalıdır(Ergün, 1994; Yavuzer, 2007; 159). Okul, çocuğun hem akademik olarak çağın gereklerine göre bilgi ve becerilerle donatılmasına hem de yaşadığı çevreye uyumlu bir birey olmasına yardım etmelidir. Okullar, toplumsal kültürü sonraki kuşaklara aktarmak ve bireylerin bu kültüre uyum sağlayabilmeleri için gerekli yeteneklerle donatılmasına yardımcı olmaktadır. Okuldaki eğitim programlarının hazırlanmasında çevresel etmenler, bireylerin gelişim özellikleri ve kültürel değerler dikkate alındığı takdirde bireylerin içinde yaşadıkları çevreye uyum süreçleri kolaylaşacaktır(Mangır ve Aral, 1992).

1.2.4.3. Arkadaşlık İlişkileri

Birey ailesinden sonra akran ve arkadaş grubunun sosyal ve kültürel değer yargılarıyla tanışır. Bundan sonraki süreçte ailesinden aldığı sosyal ve kültürel modelleri yeni çevresinde gördüğü sosyal ve kültürel çevre ile birlikte değerlendirip kendi sosyal uyum sürecini şekillendirmektedir (Fidan ve Erden, 1992; Özçetin, 2013).

Çocuklar, akranlarıyla olan ilişkilerinde ebeveynleriyle olan ilişkilerinden çok farklı bir profil içerisindedirler. Birey, aile ortamında sormaya veya denemeye çekindiği konuları aileye nazaran daha rahat bir ortam olan arkadaş grubunda öğrenme yoluna gider. Akranlarıyla olan iletişimleri, onlara, kendileriyle aynı gelişim dönemindeki bireylerin oyun sırasında ve anlaşmazlık durumlarındaki tutumları hakkında fikir sahibi yapar. Akranlarıyla anlaşmazlık yaşayan birey, karşısında bir yetişkin figürü olmamasından dolayı otorite olarak kimseyi görmez ve kendi duygu, düşünce ve davranışlarından farklı tutumların olduğunu da bilincine varır(Slavin, 2013; Yavuzer, 2007). Birey, arkadaş ilişkileri sayesinde grup olmayı ve grubun kurallarına uyabilmeyi, grup içerisinde üzerine düşen görevi yerine getirebilmeyi, hakkını savunabilmeyi, başkalarının haklarına da saygı gösterebilmeyi, lider ya da üye olabilmeyi ve görgü kurallarını öğrenir. Böylece çocuk toplumsal yaşamın kurallarını benimser(Fidan ve Erden, 1992).

Birey, ergenlikle beraber evden daha kopuk yaşamakta ve bu kişilerarası ilişkilerini arkadaş ortamında tatmin etme yoluna gitmektedir(Köknel, 1999). Bu konuyla ilgili olarak Çetin, Bilbay ve Kaymak (2001), yaşlıları ile ilişkileri zayıf veya yetersiz olan bireylerin hayatlarının ileriki yıllarında sosyal yönden problemler yaşama eğilimlerinin daha fazla olduğuna değinmişlerdir.

1.2.4.4. Kitle İletişim Araçları

Günümüzde gerek eğitim gerekse de eğlence aracı olarak kullanılan televizyon, bilgisayar ve cep telefonu gibi kitle iletişim araçları çocukların sosyal ve kültürel gelişiminde oldukça etkili olmaktadır. Çocuk, bu kaynaklardan öğrendiği davranışları sosyal çevresine yansıtmaktadır. Bu gibi kitle iletişim araçları çocukların akranlarından ve sosyal çevrelerinden uzaklaşmalarına ve zamanla soyutlanmalarına neden olabilmektedir. Örneğin, çocuğun gelişiminde önemli bir öğretmen rolü olan oyunlar, park, bahçe gibi açık alanlarda çocukların birbirleriyle gerek fiziksel gerekse de duygusal olarak temas edebildikleri ortamlarda oynanabilirken; günümüzde yerini sanal ortamlara bırakmıştır (Dirlik, 2014; Horzum, Aras ve Çakır, 2008: 77).

Birey kitle iletişim araçlarında gördüğü durumları kendi hayatına transfer eder ve bunlardan etkilenmeye başlar. Birey pek de farkına varamadan yaşamına soktuğu bu durumlardan toplumsallaşma sürecinde en üst düzeyde etkilenmektedir. Bayram(2013), çocukların kitle iletişim araçlarında gördükleri durumları kendi hayatlarında uygulamaya çalıştıklarını ve bu hayal ürünü görüntülerin çocukları ve ebeveynlerini olumsuz durumlarla karşı karşıya bıraktığını belirtmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Türkel (2010), ailelerin televizyon başında ne kadar çok fazla zaman geçirirlerse diğer ailevi etkinliklere o kadar az süre ayırdıklarını vurgulamıştır.

1.2.4.5. Sosyo-Ekonomik Düzey

Çocuk, içinde yer aldığı ailenin bir üyesi olarak kişilik ve davranış kalıplarını ailesinden öğrenir. Ailenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar, aile yaşamını olumsuz etkilediği gibi ailenin bir ferdi olan çocuğun kişiliğini de olumsuz yönde etkilemektedir. Maddi olanaksızlıklar nedeniyle

olumsuz şartlar altında büyüyen çocuklar kaygı içerisinde olmakta ve bu durum zamanla çocuğun kendini güvende hissedememesine neden olmaktadır. Bayram (2013) sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan ebeveynlerin, çocuklarına karşı genellikle fiziksel ceza ve katı disiplin yöntemleri uyguladıklarını belirtmiştir. Küçük yaşlarda ebeveynlerinden bu şekilde tepkiler alan çocuk, saldırgan davranışlara yönelip davranış bozuklukları gösterebilmektedir.

İnsanlar gelir durumlarıyla paralel olarak daha çok kültürel ve sosyal aktiviteler yapabilmektedir (Görgün, 2008). Bireylerin gelir düzeyleri ile kendilerini mutlu hissetme durumları arasında da ilişki vardır. Bireyin maddi durumu sağlıklı ve rahat bir şekilde yaşamasını sağlayabilecek düzeyde ise bireyin yaşam doyumu ve sosyal çevresine katılımı artar, bu durumda bireyin sosyal uyumunun artmasını sağlar (Ergan, 2007; Görgün, 2008). Kendisinden daha üst bir sosyo-ekonomik çevre içinde yetişen çocuk olumsuz bir benlik geliştirmektedir. Nitekim bu konuda yapılan araştırmalar çocukların suç işleme oranları ile sosyo-ekonomik düzeyleri arasında kayda değer bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Çocuğun sosyo-ekonomik düzeyinin düşüklüğü suç işlemesi için tek neden olarak ortaya koyulmasa da çocuğu suça yönlendiren bir etken olarak kabul edilmektedir (Türkel, 2010; Yavuzer, 1996). Gardner (1982) ise bu konuyla ilgili olarak, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ebeveynlerin içinde buldukları bu durum nedeniyle kendilerine güvenlerinin, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ebeveynlere nazaran daha düşük düzeyde olduğunu belirtmiştir. Bu durum ise ebeveynin yetiştirdiği bireyi de olumsuz yönde etkilemektedir.

1.2.5. Sosyal Uyum İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Sosyal uyum ile çeşitli aile içi iletişimin birlikte ele alınarak incelendiği araştırmalarda, sosyal uyumun ebeveynlerin sosyal sorun çözme becerileri Aksu (2015), benlik saygısı (Ayvalı, 2012), demokratik ve destekleyici ebeveyn tutumları (Bilal, 1984; Kındap, 2011; Sayıl vd., 2012), anne eğitim seviyesi (Çelik, 2007; Kızıltan, 1984; Seçkin, 2015), akademik başarı (Durak, 2006), sosyo-ekonomik düzey (Kızıltan, 1984; Uz Baş, 2003), ebeveyn birlikteliği ve kardeş sıralaması (Uz Baş, 2003), çocuğun algıladığı ilgi/kabul (Seçkin, 2015) ile

olumlu yönde; empatik beceri (Alver, 1998), sağlıklı aile algısı (Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010), depresyon düzeyleri (Uz Baş, 2003) arasında olumsuz yönde anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yapılan çeşitli araştırmalarda kızların uyum düzeylerinin erkeklere (Büyükşahin, 2009; Çelik, 2007; Kızıltan, 1984), evli aileden gelen deneklerin sosyal uyum düzeylerinin boşanmış aileden gelen gruba göre (Büyükşahin, 2009) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

1.2.6. Sosyal Uyum İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Sosyal uyum ile çeşitli aile içi iletişimin birlikte ele alınarak incelendiği yabancı araştırmalarda, sosyal uyumun çocuğun ebeveyniyle olan iletişiminden (Beveridge ve Berg, 2007; Collins ve Steinberg, 2008; Eisenberg, 1996), cinsiyetten bağımsız olarak ebeveynlerin tutumlarından (Collins ve Steinberg, 2008; McKinney, Donnelly ve Renk, 2008; Williams ve Steinberg, 2011), düzenli olarak sosyal aktiviteye katılmasından (Randall ve Bohnert, 2009) olumlu yönde etkilendiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca annenin problem odaklı davranışlarının çocukların sosyal yeterliliğini ve sorunlarla baş etme becerisini artırdığı, annenin umursamaz tavrının ise sosyal yeterliliği ve baş etme becerisini azalttığı (Eisenberg, 1996); babanın sert disiplin yöntemleri kullanmasının, şiddet uygulamasının çocuklarda problemlili davranışları artırdığı (Kim, Guo, Koh ve Cain, 2010), çocuklukta ve ergenlikte kavgacı olan bireylerin çocuklukta daha az sevildikleri ve daha çok nefret edildikleri, hem çocukluk hem de ergenlikte daha agresif ve yıkıcı oldukları (Scholte, Rutger, Overbeek, Raymond ve Gerbert, 2007), akranlarınca reddedilen çocukların çocukluk dönemlerinde ve ileriki yaşlarında ciddi uyum problemleri yaşadıkları (Asher ve Dodge, 1986) sonuçlarına ulaşılmıştır.

Hem yerli hem de yabancı literatür incelendiğinde, çocuğun uyumu ile ilgili çalışmalara rastlanmaktadır. Ebeveynlerin demokratik tutumlarının çocuklarının uyumuna olumlu etkisi olurken baskıcı tutumların çocukların uyumunu olumsuz yönde etkilediği, sosyal çevrenin ve ekonomik seviyenin yetersiz olmasının çocukların uyumlarını olumsuz etkilediği, ebeveynleri birlikte olan çocukların ayrı olan çocuklara nazaran daha uyumlu oldukları yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Ayrıca kendisini başarılı ve değerli

hisseden çocukların daha uyumlu oldukları ve babanın sert disiplin uygulamaları ve şiddet kullanmasının çocuklarda problemleri artırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Genel olarak yapılan araştırmalar göstermiştir ki, ebeveynleri kendileriyle ilgilenen çocukların uyum düzeylerinin ebeveynlerinden yeterli ilgi ve sevgi görmeyen ve baskıcı bir ortamda yetişen çocuklara göre uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. YÖNTEM

2.1.1. Model

Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleriyle okula uyum süreçlerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, nicel ve nitel veri toplama araçlarının birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemi kullanarak araştırma yapmak farklı yöntemler kullanarak olayları bir bütünlük içerisinde sunma, analiz etme ve bir araya getirmektir. Bu yöntemde birden fazla desen olmasına karşın başta nicel verilerin toplanıp ardından nitel verilerle araştırma sonuçlarının desteklendiği açıklayıcı sıralı karma yöntem deseni (Creswell, 2013: 224; Çepni, 2012: 78) kullanılmıştır.

Yapılan çalışmada öncelikle araştırma kapsamında yer alan her bir katılımcıdan "Aile İçi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği" ile nicel veriler toplanmıştır. Daha sonra düşük, orta ve yüksek düzeyde okula uyum sorunu yaşadığı belirlenen katılımcılar ile görüşmeler yapılarak daha derinlemesine bilgiler toplanmıştır.

2.1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın temel amacı aile içi iletişim ile öğrencilerin sosyal uyumları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın çalışma grubunu Rize ili merkezinde öğrenim gören ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin çalışma grubuna alınmasının temel nedeni ortaokul yıllarının öğrencilerde çeşitli uyum ve davranış problemlerini beraberinde getirmesidir. Bu çalışma sonucunda öğrencilerin yaşadıkları bu sorunların nedenleri belirlenmeye çalışılacaktır. Araştırmanın çalışma grubunun kaç kişiden oluşacağı ise kullanılacak ölçme araçlarındaki madde sayısı dikkate alınarak belirlenmiştir.

Tavşancıl'ın (2005) değindiği gibi uygulama yapılacak kişi sayısı kullanılacak ölçekteki madde sayısının en az 5 katı kadar olmalıdır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin madde sayısı toplam 20 olduğundan, uygulama yapılacak kişi sayısı da 100'den (5x20) az olmaması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada 265 ortaokul öğrencisine ölçeklerin uygulanması hedeflenmektedir. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerle ilgili tanımlayıcı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Bu çalışmada Rize ilindeki çeşitli okullarda öğrenim gören 265 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin okullara göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Nicel Veriler İçin Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

Okul	n	%
Kurtuluş Ortaokulu	29	10.9
İstiklal Ortaokulu	23	8.7
Şevket Ortaokulu	36	13.5
Çaykur Ortaokulu	45	17.0
Mehmet Akif Ortaokulu	20	7.5
Denizciler Ortaokulu	32	12.1
Çay Ortaokulu	37	14.0
Hüseyin Ortaokulu	22	8.3
Atatürk Ortaokulu	15	5.7
Zihni Derin Ortaokulu	6	2.3
Cinsiyet		
Erkek	118	44.5
Kız	147	55.5
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul	105	39.7
Ortaokul	57	21.5
Lise	75	28.3
Ön lisans ve üzeri	28	10.5
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul	58	21.9
Ortaokul	60	22.6
Lise	96	36.3
Ön lisans ve üzeri	51	19.2
Ebeveyn Birlikteliği		
Birlikte	251	94.7
Ayrı	14	5.3
Başarı Belgesi		
Var	216	94.7
Yok	49	5.3
Toplam	265	100.0

Tablo 1 incelendiğinde Rize ilinde yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin 29'unun Kurtuluş Ortaokulu öğrencisi (% 10.9), 23 öğrencinin İstiklal Ortaokulu öğrencisi (% 8,7), 36 öğrencinin Şevket Yardımcı Ortaokulu öğrencisi (% 13,5), 45 öğrencinin Çaykur Ortaokulu öğrencisi (% 17,0), 20 öğrencinin Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu öğrencisi (% 7,5), 32 öğrencinin Denizciler Ortaokulu öğrencisi (% 12,1), 37 öğrencinin Çay Ortaokulu öğrencisi (% 14,0), 22 öğrencinin Hüseyin Yardımcı Ortaokulu öğrencisi (% 8,3), 15 öğrencinin Atatürk Ortaokulu öğrencisi (% 5,7) ve 6 öğrencinin Zihni Derin Ortaokulu öğrencisi (% 2,3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların 118'nin erkek öğrenci (% 44.5) ve 147'sinin ise kız öğrenci (% 55.5) olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 105'inin annesinin eğitim durumunun ilkokul (% 39.7), 57'sinin ortaokul (% 21.5), 75'inin lise (% 28.3) ve 28 tanesinin ise ön lisans ve üzeri (% 10.5) eğitime sahip oldukları görülmektedir. Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 58'inin babasının eğitim durumunun ilkokul (% 21.9), 60'ının ortaokul (% 22.6), 96'sının lise (% 36.3) ve 51 tanesinin ise ön lisans ve üzeri (% 19.2) eğitime sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin 251 tanesinin ebeveynlerinin birlikte yaşadıkları (% 94.7), 14'ünün ise ebeveynlerinin ayrı olduğu (% 5.3), 216'sının başarı belgesi aldığı (% 81.5) ve 49 öğrencinin ise başarı belgesi alamadığı (%18.5) görülmektedir. Tablo incelendiğinde araştırmaya en fazla katılımın Çaykur Ortaokulu'ndan (% 16.9), en az katılımın Zihni Derin Ortaokulu'ndan (%2.2) olduğu görülmektedir.

Araştırmada yukarıda değinildiği üzere ölçeklerin uygulanmasının yanı sıra görüşmeler yapılması da planlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ölçme araçlarının uygulandığı öğrenciler arasından okul rehberlik servislerinin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve öğrencilerin dersine giren diğer öğretmenlerin de görüşü alınarak belirlenen 5 yüksek düzey, 5 orta düzey ve 5 düşük düzeyde uyum problemi olan öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Bu öğrencilere ait bilgiler de tablo 2 de sunulmuştur.

Tablo 2
Nitel Veriler İçin Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

Okul	n	%
Atatürk Ortaokulu	5	33,3
Denizciler Ortaokulu	5	33,3
Zihni Derin Ortaokulu	5	33,3
Cinsiyet		
Erkek	6	40
Kız	9	60

Tablo 2 incelendiğinde Rize ilinde yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin 5'inin Atatürk Ortaokulu öğrencisi (% 33,3), 5 öğrencinin Denizciler Ortaokulu öğrencisi (% 33,3), 5 öğrencinin Zihni Derin Ortaokulu öğrencisi (% 33,3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların 6'sının erkek (% 40) ve 9'unun kız öğrenci (% 60) olduğu görülmektedir.

2.1.3. Ölçme Araçları

2.1.3.1. Çocuklar İçin Aile İlişkiler Ölçeği (ÇAIÖ)

Çalışma kapsamında kullanılacak olan Çocuklar İçin Aile İlişkileri Ölçeği (Ek-1), Demirtaş (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek çocukların ailelerini sağlıklı ya da sağlıklı olarak algılayıp algılamadıklarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Toplam 20 maddeden oluşan ölçek ortaokul öğrencilerine uygulanmıştır. Öğrenciler her bir maddeye 5=Her Zaman, 4=Çoğunlukla, 3=Arasına, 2=Nadiren ve 1=Hiçbir Zaman şeklinde yanıt verebileceklerdir. Ölçeğin 10 maddeden oluşan engelleyici aile ilişkileri ve yine 10 maddeden oluşan geliştirici aile ilişkileri olmak üzere iki alt ölçeği vardır. Engelleyici Aile İlişkileri alt ölçeğinden alınabilecek puanlar 10-30, Geliştirici Aile İlişkileri alt ölçeğinden alınabilecek puanlar ise 10-30 arasında değişmektedir. Birinci alt ölçekten alınan yüksek puanlar çocukların ailelerini engelleyici özelliklere sahip olarak algıladıklarını, ikinci alt ölçekten alınan yüksek puanlar çocukların ailelerini geliştirici özelliklere sahip olarak algıladıklarını göstermektedir. Ölçek toplam puan vermemektedir ve alt ölçekler iki ayrı ölçek olarak kullanılmaktadır. ÇAIÖ'nun yapı geçerliliği için açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçme aracının geçerli olduğu kararına varılmıştır. ÇAIÖ'nün güvenilirliği için ise Cronbach alfa katsayısı birinci alt ölçek

için .82 ve .84 ve ikinci alt ölçek için .76 ve .78 olarak bulunmuştur. Bu katsayılar ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir. Bu araştırma kapsamında ölçekler için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ve güvenilirlik hesaplamaları yeniden yapılmıştır.

2.1.3.1.1. Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirliğinin Kontrol Edilmesi

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesinde Demirtaş (2011) tarafından geliştirilen Aile İlişkileri Ölçeği (AİÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin analizler bu araştırma kapsamında yeniden yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

2.1.3.1.2. AİÖ'nün Geçerliğine İlişkin Bulgular

AİÖ'nün yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile araştırılmıştır. Demirtaş (2011) tarafından geliştirilen Engelleyici Aile İlişkileri ve Destekleyici Aile İlişkileri faktörlerinden oluşan ölçeğin faktör yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı DFA ile belirlenmiştir.

DFA yapılabilmesi için veri setinin karşılaması gereken varsayımlar vardır. Araştırılması gereken bu varsayımlar; a) örneklem büyüklüğünün uygun olması, b) kayıp veri olmaması, c) tek değişkenli ve çok değişkenli normal dağılım, d) doğrusallık, e) çoklu bağlantı (multicollinearity) ve teklik (singularity), f) tekli ve çoklu uç değerler şeklindedir. Varsayımlara ilişkin bulgular ve DFA sonucu aşağıda raporlaştırılmıştır.

2.1.3.1.3. Varsayımlara İlişkin Bulgular

a) Örneklem büyüklüğü: Yapılan bu çalışmada 20 maddeden oluşan AİÖ kullanılmıştır. Toplam 20 maddeden oluşan ölçek, 302 katılımcıya uygulanmıştır. Literatürde madde sayısının en az beş katı katılımcıya gidilmesi uygun görüldüğünden yeterli katılımcıya ulaşıldığı ifade edilebilir. Ayrıca örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığına karar vermek için Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Yapılan KMO testi sonucunda KMO değeri 0.90

bulunmuştur. KMO değerinin 0.80 değerinin üzerinde olması yapılan bu araştırmada örneklem büyüklüğünün yeterli olduğuna kanıt olarak sunulabilir(Tavşancıl, 2005: 112).

b) Kayıp veri: Yapılan bu araştırmada kayıp veri sorunu ile karşılaşılmemiştir. Araştırmada ölçeği yanıtlayan tüm öğrenciler AIÖ'nün tüm maddelerini eksiksiz yanıtlamışlardır.

c) Tek değişkenli ve çok değişkenli normal dağılım: Tek değişkenli normal dağılım maddeler için elde edilen çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanarak test edilmiştir. Tablo 3'te AIÖ'nün maddeleri için elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir. Değişkenlerin tek değişkenli normalliğe sahip olabilmesi için çarpıklık katsayısının |3.0|'ten; basıklık katsayısının ise |10.0|'dan küçük olması beklenmektedir(Kline, 2011: 63).

Tablo 3
AIÖ Maddelerinin Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Maddeler	Çarpıklık	Basıklık
M1	-1.127	1.207
M2	2.157	5.220
M3	1.481	1.831
M4	1.065	.662
M5	1.898	3.436
M6	2.464	5.555
M7	-1.259	.605
M8	-.666	-.696
M9	-1.800	2.417
M10	.765	.098
M11	-3.203	10.675
M12	-1.008	.188
M13	-1.218	.178
M14	2.273	4.698
M15	-1.583	1.971
M16	1.647	1.806
M17	-1.213	.562
M18	.752	-.925
M19	2.344	4.492
M20	-1.614	1.786

Tablo 3 incelendiğinde verilerin genel olarak tek değişkenli normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Verilen değerler incelendiğinde 11 numaralı maddenin referans değerleri az da olsa aştığı görülmektedir.

Çok değişkenli normallik için LISREL 8.7 programından yararlanılmıştır. LISREL 8.7 aracılığıyla hesaplanan "Relative Multivariate Kurtosis" değeri 1.142 çıkmıştır. Bu değerlerin 1'e yakın olması çok değişkenli normal dağılıma kanıt olarak sunulabilir (Statistica, 2017). Elde edilen bu değer 1'den çok sapma göstermediği için verilerin çok değişkenli normal dağıldıkları söylenebilir.

d) Doğrusallık: Doğrusallık varsayımı için çok değişkenli normallik varsayımının sonuçlarından yararlanılmıştır. Çok değişkenli normallik varsayımı, değişken çiftleri arasındaki ilişkinin doğrusal olduğunun bir göstergesidir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Bu çalışmada çoklu normallik varsayımı sağlandığı için doğrusallık varsayımının da sağlandığı ifade edilebilir.

e) Çoklu Bağlantılılık (Multicollinearity) ve Tekillik (Singularity): Değişkenler arasındaki korelasyonun 0.90 ve üzerinde olması çoklu bağlantılılık problemine, 1.00 olması ise tekillik problemine yol açmaktadır. AİÖ'nün maddeleri için elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen korelasyon katsayı değerlerinin en küçük ve en büyük değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Ölçme Araçlarının Maddeleri Arasındaki Korelasyon Katsayılarının En Küçük ve En Büyük Değerleri

	En küçük	En büyük
AİÖ	-0.104	0.535

Tablo 4 incelendiğinde veri setinde çoklu bağlantılılık ve tekillik problemi olmadığı görülmektedir. Ayrıca veri setinde çoklu bağlantılılık ve tekillik problemi olup olmadığını belirlemek için varyans artış faktörleri (VIF) ve tolerans değerleri (TV) den de yararlanılmıştır. VIF değerleri 10'dan küçük ve TV değerleri 0.10'dan büyük olduğunda değişkenler arasında çoklu bağlantı ve tekillik problemi bulunmadığı ifade edilmektedir (Çokluk vd., 2012). Bu çalışmada elde

edilen VIF ve TV değerlerinin en küçük ve en büyük değerleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5
VIF ve TV Değerlerinin En Küçük ve En Büyük Değerleri

		En küçük	En büyük
AİÖ	VIF	1.236	1.919
	TV	0.521	0.778

Yukarıda belirtilen ölçüt dikkate alınarak Tablo 5 incelendiğinde bütün değişkenlerin VIF değerlerinin 10’dan küçük ve TV değerlerinin 0.10’dan büyük olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi bulunmadığı ifade edilebilir.

f) Tekli ve çok değişkenli uç değerler: Tek değişkenli uç değerlerin hesaplanmasında standart z puanlarından yararlanılmıştır. Standart puanların değerlendirilmesinde -4 puan ve +4 puan referans alınmıştır (Çoklukvd., 2012). Örneklem büyüklüğünün 100’den büyük olduğu durumlarda belirlenen referans değerlerinin kullanılması önerilmektedir. Veri seti 302 kişiden oluştuğu için standart puanların dışında kalan veriler, veri setinden çıkarılmıştır. Tek değişkenli uç değerlerin kontrolünde 10 veri tek değişkenli normal dağılım göstermediği için veri setinden çıkarılmıştır. Çok değişkenli uç değerlerin kontrolü ise Mahalanobis uzaklıkları ile belirlenmiştir. Buna göre veri setinden 27 veri çoklu uç değer problemi oluşturduğu için veri setinden çıkarılmıştır. Araştırmada 265 katılımcıdan elde edilen verilerle analizler yürütülmüştür.

2.1.3.1.4.Yapı Geçerliliğine (DFA’ya) Yönelik Bulgular

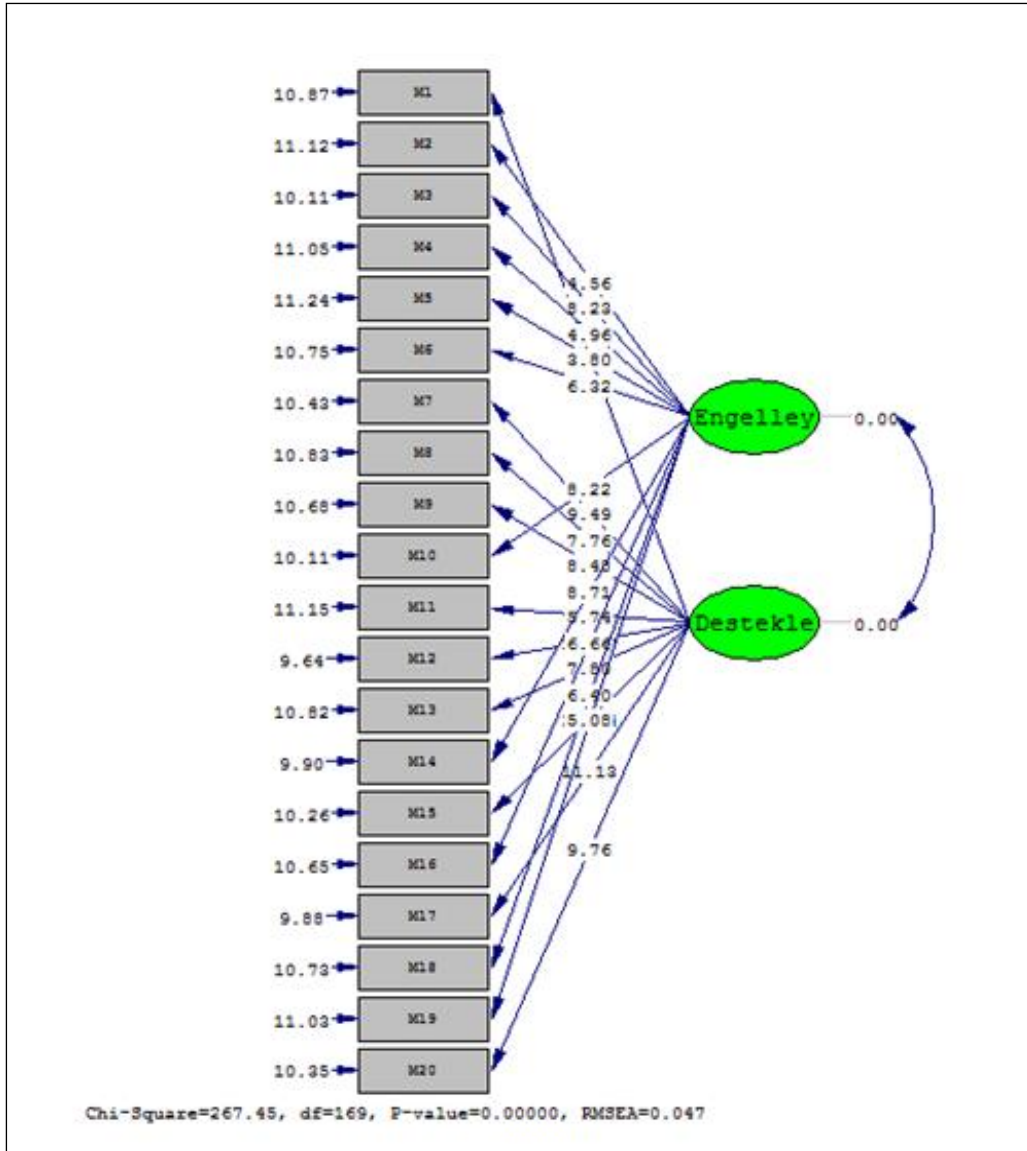
Varsayımlara ilişkin bulgular incelendiğinde araştırmada kullanılan AİÖ’nün faktör yapılarının DFA ile kontrol edilmesinde bir sorun olmadığı, diğer bir deyişle DFA varsayımlarının sağlandığı görülmüştür. Öncelikle Tablo 6’te DFA sonuçlarının değerlendirilmesinde kullanılan uyum iyiliği ölçütleri verilmiştir (Kline, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2007).

Tablo 6

Uyum İyi Değerlerinin Kabul Aralıkları

Uyum Ölçütleri	İyi uyum	Kabul edilebilir uyum
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 < \chi^2/sd < 5$
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 < SRMR \leq 0.10$
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$
NNFI	$0.97 \leq NNFI \leq 1$	$NNFI \geq 0.90$
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1$	$CFI \geq 0.90$
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1$	$0.90 \leq GFI < 0.95$
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI < 0.90$
IFI		$IFI \geq 0.90$
RFI	$0.90 < RFI < 1.00$	$0.85 < RFI < 0.90$

AİÖ'nün yapı geçerliğinin araştırılması için yapılan DFA sonucunda elde edilen bazı uyum iyiliği değerleri şöyledir: $\chi^2/sd=1.58$, $RMSEA=0.05$, $SRMR=0.05$, $NFI=0.96$, $NNFI=0.95$, $CFI=0.95$, $GFI=0.91$, $AGFI=0.89$, $IFI=0.96$, $RFI=0.88$. DFA sonucu elde edilen uyum iyiliği değerlerinin çoğunun iyi uyum gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Şekil 1'de DFA sonucu ortaya çıkan modelin "t değerlerine" yer verilmiştir. Bu şekilden anlaşılacağı üzere kırmızı t değeri diğer bir deyişle istatistiksel açıdan anlamlı olmayan t değeri yoktur. Bu da AİÖ'nün iki faktörden oluşan yapısının doğrulandığına kanıt olarak sunulabilir.

Şekil 1. AİÖ'nün iki faktörlü yapısının dfa sonuçları

2.1.3.1.5. AİÖ'nün Güvenirliğine İlişkin Bulgular

AİÖ'nün güvenirligi için Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin Engelleyici Aile İlişkileri alt faktörü için elde edilen güvenirlilik katsayısı 0.69 ve Destekleyici Aile İlişkileri alt faktörü için elde edilen güvenirlilik katsayısı 0.79'dur. Elde edilen bu sonuçların orta düzeyde güvenilir (Özdamar, 1999) olduğu söylenebilir.

AİÖ'nün araştırmanın çalışma grubunda geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği yapılan analizler sonucunda anlaşılmıştır.

2.1.3.2. Görüşme Formu

Araştırmanın nitel kısmı için ölçme aracının uygulandığı öğrenciler arasından belirlenen öğrenciler ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde kullanılan form (Ek-2) okul rehberlik servislerinin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve öğrencilerin dersine giren diğer öğretmenlerin görüşleri de alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

2.1.3.2.1. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasında öncelikle araştırmada kullanılan ölçme aracını hazırlayan araştırmacıdan kullanım izni alınmıştır (Ek-3). Daha sonra araştırmada kullanılan ölçme aracının öğrencilere uygulanabilmesi için gerekli yazılı yasal izinler alınmıştır (Ek-4). Son olarak katılımcıların ölçekleri rahatlıkla okuyup cevaplandırabilmeleri için ölçekler uygun şekilde tasarlanmış ve çoğaltılmıştır. Yukarıda değinilen süreçlerden sonra ölçme araçları uygulanmış ve araştırmada kullanılacak veriler elde edilmiştir. Ölçme araçlarının uygulanmasında doğrudan ilgili okullara gidilerek öğrencilere ulaşılmış ve her bir uygulamayı araştırmacının bizzat kendisi yürütmüştür. Ölçme araçlarının içten ve doğru şekilde doldurulması için araştırmanın amacı katılımcılara açıklanmıştır. Ölçme araçlarının doldurulması yaklaşık yarım saat sürmüştür. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde doğrudan araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve bu görüşmeler de yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

2.1.3.2.2. Verilerin Analizi

Araştırmada veriler toplandıktan sonra, elde edilen bilgiler IBM SPSS Statistics 20 paket programı ve LISREL 8.7 aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmanın araştırma sorularının çözümüne uygun olan istatistiksel teknikler seçilerek verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin cinsiyete, başarı belgesi alma durumuna ve anne baba birlikteliğine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak fark gösterip göstermediği bağımsız örneklemeler için t testi ile belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin anne baba öğrenim

durumu istatistiksel açıdan anlamlı olarak fark gösterip göstermediği ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile belirlenmiştir.

İnsan davranışları ancak esnek ve bütüncül bir yaklaşımla anlaşılabilir. Dolayısıyla araştırmaya katılan bireylerin görüşleri ve deneyimleri büyük önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 35). Bu nedenle öğrencilerin uyum davranışlarına etki eden faktörleri detaylı olarak anlayabilmek adına bu araştırma kapsamında nicel yaklaşımla birlikte nitel yaklaşımdan da yararlanılmıştır.

Bu araştırmada ölçme aracının uygulandığı öğrenciler arasından 5 yüksek düzey, 5 orta düzey ve 5 düşük düzeyde uyum problemi olan öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler ile ortaokul öğrencilerinin sosyal uyum durumları ayrıntılı şekilde ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analize dayalı olarak incelenmiştir. Betimsel analiz, verilerin belli temalara göre düzenlendiği bir analiz sürecidir. Betimsel analiz tümdengelimci bir özellik göstermektedir. Tümdengelimci analizlerde veriler kodlanmadan önce bir kod şeması oluşturulmakta ve bu şemaya göre veriler kodlanmaktadır. Bu doğrultuda, yapılan analizler genelden özele doğru ilerleme kaydetmektedir (Çetin, 2016). Bu araştırma kapsamında görüşmeler sonucunda elde edilen veriler belirlenen bir takım kod, tema ve üst temalar dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Bu sayede katılımcı ifadeleri daha sistematik ve anlaşılabilir kılınmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. BULGULAR

3.1.1. Aile İçi İlişkiler Ölçeğinden Elde Edilen Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan bağımsız örneklemeler için t testi ve ANOVA testi parametrik testlerdir. Bu testlerin uygulanabilmesi için karşılanması gereken bir takım varsayımlar vardır. Bu varsayımlar Büyüköztürk (2009)'e göre bağımlı değişkene ait ölçümler en az aralık ölçeğinde, ortalamaları karşılaştırılacak örneklemeler ilişkisiz, puanlar bağımlı değişkenden etkisi araştırılan faktörün her bir düzeyinde normal dağılımlı ve bağımlı değişkene ilişkin varyanslar her bir örneklem için eşit/homojen olmalı şeklindedir. Verilerin yapısı gereği varsayımların ilk ikisi sağlanmıştır. Normallik varsayımının kontrolü betimsel istatistikler incelenerek sağlanmıştır. Betimsel istatistiklere göre ortalama ve medyan değerlerinin birbirlerine yakın olması, -1 ve 1 arasında değerler alan çarpıklık ve basıklık katsayıları verilerin normal dağıldığının bir göstergesi olarak sunulabilir (Büyüköztürk, Bökeoğlu-Çokluk ve Köklü, 2009). Bu araştırmada yukarıdaki ölçütlerden faydalanılmış ve verilerin normal dağılımdan aşırı sapmadığı diğer bir deyişle normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili değerler Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7
Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Kolmogorov-Smirnov	P	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Destekleyici İletişim	Erkek	.08	.05	.95	.00	42.00	42.00	-.58	-.00
	Kız	.15	.00	.87	.00	44.18	46.00	-1.36	1.98
Engelleyici İletişim	Erkek	.09	.01	.96	.00	14.43	14.00	.38	-.50
	Kız	.14	.00	.93	.00	12.90	12.00	.85	.35
Destekleyici İletişim	Anne-Baba Birlikte	.11	.00	.92	.00	43.21	44.00	-.95	.74
	Anne-Baba Ayrı	.24	.02	.83	.01	46.91	46.50	-1.10	.06
Engelleyici İletişim	Anne-Baba Birlikte	.11	.00	.95	.00	13.61	13.00	.63	-.20
	Anne-Baba Ayrı	.15	.20	.95	.62	15.06	13.00	.41	-.15
Destekleyici İletişim	Başarı Belgesi Var	.12	.00	.92	.00	43.24	44.00	-.97	.75
	Başarı Belgesi Yok	.11	.09	.91	.00	43.10	44.00	-.88	.43
Engelleyici İletişim	Başarı Belgesi Var	.11	.00	.94	.00	13.28	13.00	.80	.43
	Başarı Belgesi Yok	.16	.00	.92	.00	16.11	15.00	-.02	-1.38

3.1.1.1. Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin aile iletişimlerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. Aile içi iletişim ölçeğinden alınan puanlar sürekli, cinsiyet değişkeni ise iki kategorili değişkendir. Aile içi iletişim ölçeğinin engelleyici iletişim ve destekleyici iletişim faktörlerinden elde edilen puanların dağılımı ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklemelerde normal dağılımdan aşırı sapma göstermemiştir. Ayrıca destekleyici iletişim faktöründe ($F_{(263)}=2.27$, $p>.05$) ve engelleyici iletişim faktöründe ($F_{(263)}=0.79$, $p>.05$) varyanslar homojendir. Verilerin bağımsız örneklem için t testi ile çözümlenmesine ilişkin bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8
AIÖ’nün Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklemeler t Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Destekleyici İletişim	Erkek	118	14.43	3.97	263	-3.26	.00*
	Kız	147	12.90	3.58			
Engelleyici İletişim	Erkek	118	42.01	5.51	263	3.28	.00*
	Kız	147	44.18	5.32			

* $p<.05$

Tablo 8’de yer alan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin aile için iletişimleri Destekleyici İletişim boyutunda ($t_{(263)}=-3.26$; $p<.05$) ve Engelleyici İletişim boyutunda ($t_{(263)}=3.28$; $p<.05$) cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermiştir. Destekleyici iletişim boyutunda erkek öğrencilerin puanları ($\bar{X}=14.43$), kız öğrencilerin puanlarından ($\bar{X}=12.90$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir. Elde edilen bu sonuca göre erkek öğrencilerin ailelerindeki ilişkileri kız öğrencilere göre daha fazla destekleyici olarak algıladıkları anlaşılmaktadır.

3.1.1.2. Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin aile iletişimlerinin anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. Aile içi iletişim ölçeğinden alınan puanlar sürekli, anne eğitim durumu değişkeni ise ilkökul, ortaokul, lise, ön lisans ve üzeri olmak üzere dört kategorilidir. Aile içi iletişim ölçeğinin engelleyici ve destekleyici faktörlerinden elde edilen puanların dağılımı ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklemde normal dağılımdan aşırı sapma göstermemiştir. Ayrıca destekleyici iletişim faktöründe ($F_{(3-261)}=0.11$, $p>.05$) ve engelleyici iletişim faktöründe ($F_{(3-261)}=0.43$, $p>.05$) varyanslar homojendir. Verilerin bağımsız örneklem için ANOVA testi ile çözümlenmesine ilişkin bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Anne Eğitim Durumuna Göre AİÖ Puanlarının Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Destekleyici İletişim	İlkokul	105	43.35	5.48	3	.32	.81	-.96	1.19
	Ortaokul	57	42.75	5.73	261			-1.01	.64
	Lise	75	43.11	5.57	264			-.986	.48
	Ön lisans ve üzeri	28	43.92	5.11				-.78	-.68
	Toplam	265	43.21	5.51					
Engelleyici İletişim	İlkokul	105	13.20	4.07	3	.89	.44	.83	.11
	Ortaokul	57	14.22	3.33	261			.18	-1.00
	Lise	75	13.63	3.84	264			.82	.28
	Ön lisans ve üzeri	28	13.61	3.82				.35	-.86
	Toplam	265	13.59	3.83					

Tablo 9 incelendiğinde AİÖ'nün destekleyici iletişim boyutundan alınan puanlar anne eğitim durumuna göre en düşükten en yükseğe; ortaokul ($\bar{X}=42.75$), lise ($\bar{X}=43.11$), ilkokul ($\bar{X}=43.35$), ve ön lisans ve üzeri ($\bar{X}=43.92$) olacak şekildedir. AİÖ'nün engelleyici iletişim boyutundan alınan puanlar ise anne eğitim durumuna göre en düşükten en yükseğe; ilkokul ($\bar{X}=13.20$), ön lisans ve üzeri ($\bar{X}=13.61$), lise ($\bar{X}=13.63$) ve ortaokul ($\bar{X}=14.22$) olacak şekildedir. Puanlar arası farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10.

Anne Eğitim Durumuna Göre AİÖ Puanlarının ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Destekleyici İletişim	Gruplar arası	29.21	3	9.74	.32	.81
	Gruplar içi	7959.53	261	30.49		
	Toplam	7988.74	264			
Engelleyici İletişim	Gruplar arası	39.28	3	13.09	.89	.44
	Gruplar içi	3831.06	261	14.67		
	Toplam	3870.34	264			

Puanlar arası farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin aile iletişimleri anne eğitim durumuna göre destekleyici iletişim boyutunda ($F_{(3-264)}=0.32$; $p>.05$) ve engelleyici iletişim boyutunda ($F_{(3-264)}=0.89$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir.

3.1.1.3. Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin aile iletişimlerinin baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. Aile içi iletişim ölçeğinden alınan puanlar sürekli, baba eğitim durumu değişkeni ise ilkokul, ortaokul, lise, ön lisans ve üzeri olmak üzere dört kategorilidir. Aile içi iletişim ölçeğinin engelleyici ve destekleyici faktörlerinden elde edilen puanların dağılımı ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız

örneklemelerde normal dağılımdan aşırı sapma göstermemiştir. Ayrıca destekleyici iletişim faktöründe ($F_{(3-261)}=0.71$, $p>.05$) ve engelleyici iletişim faktöründe ($F_{(3-261)}=2.51$, $p>.05$) varyanslar homojendir. Verilerin bağımsız örneklem için ANOVA testi ile çözümlenmesine ilişkin bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11
Baba Eğitim Durumuna Göre AİÖ Puanlarının Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Destekleyici İletişim	İlkokul	58	43.13	5.39	3	.45	.72	-.91	.27
	Ortaokul	60	42.55	6.01	261			-.87	.22
	Lise	96	43.45	5.53	264			-1.12	1.61
	Ön lisans ve üzeri	51	43.63	5.00				-.75	-.22
	Toplam	265	43.22	5.50					
Engelleyici İletişim	İlkokul	58	13.91	4.12	3	.75	.52	.30	-1.00
	Ortaokul	60	13.93	4.15	261			.62	-.20
	Lise	96	13.14	3.44	264			.87	.71
	Ön lisans ve üzeri	51	13.65	3.83				.64	-.13
	Toplam	265	13.59	3.83					

Tablo 11 incelendiğinde AİÖ’nün destekleyici iletişim boyutundan alınan puanlar baba eğitim durumuna göre en düşüğe en yükseğe; ortaokul ($\bar{X}=42.55$), ilkokul ($\bar{X}=43.13$), lise ($\bar{X}=43.45$) ve ön lisans ve üzeri ($\bar{X}=43.63$) olacak şekildedir. AİÖ’nün engelleyici iletişim boyutundan alınan puanlar ise baba eğitim durumuna göre en düşüğe en yükseğe; lise ($\bar{X}=13.14$), ön lisans ve üzeri ($\bar{X}=13.65$), ilkokul ($\bar{X}=13.91$) ve ortaokul ($\bar{X}=13.93$) olacak şekildedir. Puanlar arası farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12
Baba Eğitim Durumuna Göre AİÖ Puanlarının ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Destekleyici İletişim	Gruplar arası	41.24	3	13.74	.45	.72
	Gruplar içi	7947.50	261	30.45		
	Toplam	7988.74	264			
Engelleyici İletişim	Gruplar arası	33.15	3	11.05	.75	.52
	Gruplar içi	3837.19	261	14.70		
	Toplam	3870.34	264			

Tablo 12’de yer alan puanlar arası farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin aile iletişimleri baba eğitim durumuna göre destekleyici iletişim boyutunda ($F_{(3-264)}=0.45$; $p>.05$) ve engelleyici iletişim boyutunda ($F_{(3-264)}=0.75$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir.

3.1.1.4.Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Anne-Baba

Birlikteliğine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin aile iletişimlerinin anne-baba birliktelik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. Aile içi iletişim ölçeğinden alınan puanlar süreklidir. Anne-baba birliktelik durumu ise birlikte, ayrılar ve vefat olacak şekilde üç kategorilidir. Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde vefatı seçen öğrenci sayısının az olması (4), ortalamaları karşılaştırılacak örneklemelerin homojen dağılımlarını bozduğundan bu kategori ayrılar seçeneği ile birleştirilmiştir. Dolayısıyla anne-baba birlikteliği; birlikte ve ayrılar olacak şekilde iki kategorili olarak düzenlenmiştir. Aile içi iletişim ölçeğinin engelleyici ve destekleyici faktörlerinden elde edilen puanların dağılımı ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklerde normal dağılımdan aşırı sapma göstermemiştir. Ayrıca destekleyici iletişim faktöründe ($F_{(263)}=1.00$, $p>.05$) ve engelleyici iletişim faktöründe ($F_{(263)}=1.02$, $p>.05$) varyanslar homojendir. Verilerin bağımsız örneklem için t testi ile çözümlenmesine ilişkin bulgular Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 2

<i>AIÖ'nün Anne-Baba Birlikteliğine Göre Bağımsız Örneklemeler t Testi Sonuçları</i>							
	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Destekleyici İletişim	Birlikte	251	13.61	3.85	263	.05	.96
	Ayrılar	14	13.07	3.45			
Engelleyici İletişim	Birlikte	251	43.22	5.45	263	.52	.61
	Ayrılar	14	43.14	6.52			

Tablo 13’te yer alan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri destekleyici iletişim boyutunda ($t_{(263)}=0.05$;

$p > .05$) ve engelleyici iletişim boyutunda ($t_{(263)}=0.52$; $p > .05$) anne-baba birliktelik durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir.

3.1.1.5. Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin Başarı Belgesi Alma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin aile iletişimlerinin başarı belgesi alma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. Aile içi iletişim ölçeğinden alınan puanlar sürekli, başarı belgesi alma durumu ise evet ve hayır olacak şekilde iki kategorilidir. Aile içi iletişim ölçeğinin engelleyici ve destekleyici faktörlerinden elde edilen puanların dağılımı ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklemelerde normal dağılımdan aşırı sapma göstermemiştir. Ayrıca destekleyici iletişim faktöründe ($F_{(263)}=0.00$, $p > .05$) varyanslar homojen, engelleyici iletişim faktöründe ($F_{(263)}=5.31$, $p < .05$) varyanslar homojen değildir. Verilerin bağımsız örneklemeler için t testi ile çözümlenmesine ilişkin bulgular Tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 3
AIÖ’nün Başarı Belgesi Alma Durumuna Göre Bağımsız Örneklemeler t Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Destekleyici İletişim	Evet	216	43.24	5.53	263	.16	.87
	Hayır	49	43.10	5.41			
Engelleyici İletişim	Evet	216	13.29	3.68	65.34	-2.46	.02*
	Hayır	49	14.89	4.24			

* $p < .05$

Tablo 14’te yer alan bağımsız örneklemeler t testi sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri destekleyici iletişim boyutunda ($t_{(263)}=0.16$; $p > .05$) başarı belgesi alma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir. Ancak ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri engelleyici iletişim boyutunda ($t_{(65.34)}=-2.46$; $p < .05$) başarı belgesi alma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermiştir. Buna göre engelleyici iletişim boyutunda başarı belgesi almayan öğrencilerin iletişim puanları ($\bar{X}=14.89$), başarı belgesi alan öğrencilerin iletişim puanlarından ($\bar{X}=13.29$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir. Elde edilen bu sonuca göre başarı belgesi almayan

öğrenciler ailelerindeki ilişkileri başarı belgesi alan öğrencilere göre daha fazla engelleyici olarak algılamaktadır.

3.2.Öğrencilerin Sosyal Uyum Durumlarına Yönelik Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Verilere İlişkin Bulgular

1. Sizin için aile ne demektir?

Tablo 4
"Sizin İçin Aile Ne Demektir?" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Kod	Katılımcı	f
Düşük Uyum Düzeyi	Önemli	K1, E3, K4	3
	Birlik Beraberlik	E2, K5	2
	Toplam		5
Orta Uyum Düzeyi	Birlik Beraberlik	K7, K9, E10, E20	4
	Önemli	K8	1
	Toplam		5
Yüksek Uyum Düzeyi	Sevgi	E14,E15, K17, K21, K22	5
	Toplam		5

Tablo 15 incelendiğinde "Sizin için aile ne demektir?" sorusuna düşük uyum düzeyindeki öğrencilerin önemli (f=3) ve birlik beraberlik (f=2); orta uyum düzeyindeki öğrencilerin birlik beraberlik (f=4) ve önemli (f=1) ve yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise tamamının sevgi (f=5) şeklinde cevaplamış olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre düşük uyum düzeyindeki öğrencilerin aile kavramını daha çok "önemli" olarak algıladıkları; orta uyum düzeyindeki öğrencilerin aile kavramını daha çok "birlik ve beraberlik" olarak algıladıkları; yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise aile kavramını "sevgi" temeline dayalı olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Değınilen kodlara ilişkin katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılara örnekler aşağıda sunulmuştur:

Önemli: "Aile bu dünyadaki her şeyden daha önemli olan varlıktır".(K9)

Birlik beraberlik: "Çocuğın, anne-babası ve varsa kardeşleriyle bir araya gelmesiyle oluşmuş yapıdır. Aile iyi bir birlikteliktir".(K5)

Sevgi: "Benim için aile, sevgidir. Bence aile bu dünyadaki her şeyde bedeldir".(K17)

2. Ailenizdeki bireyler arasında nasıl ilişkiler vardır?

Tablo 5

"Ailenizdeki Bireyler Arasında Nasıl İlişkiler Vardır? "Sorusuna Verilen Cevaplar

	Tema	Kod	Katılımcı	f
Düşük Uyum Düzeyi	Uyumlu	Mutlu	K1, E2, K4	3
	Uyumsuz	Problemlı	E3, K5	2
		Toplam		5
Orta Uyum Düzeyi	Uyumlu	Sevgiye Dayalı	K7, K8, K9, E20	4
	Uyumsuz	Problemlı	E10	1
		Toplam		5
Yüksek Uyum Düzeyi	Uyumlu	Mutlu	E14, E15, K17, K21	4
		Sevgiye Dayalı	K22	1
		Toplam		5

Tablo 16 incelendiğinde "Ailenizdeki bireyler arasında nasıl ilişkiler vardır?" sorusuna, düşük uyum düzeyindeki öğrencilerin mutlu (f=3) ve problemlı (f=2) şeklinde cevaplar vermişlerdir. Orta uyum düzeyindeki öğrenciler sevgiye dayalı (f=4) ve problemlı (f=1) şeklinde cevaplar verirken yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise mutlu (f=4) ve sevgiye dayalı (f=1) şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu kodlar incelendiğinde olumlu içerikte olanlar uyumlu ve olumsuz içerikte olanlar ise uyumsuz teması altında toplanmıştır. Dolayısıyla mutlu ve sevgiye dayalı kodları uyumlu temasında; problemlı kodu ise uyumsuz teması altında yer almıştır. Bu bulgulara göre yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin, orta ve düşük uyum düzeyindeki öğrencilere göre aile bireyleri arasındaki ilişkileri daha uyumlu şekilde algıladıkları anlaşılmaktadır. Değınilen kodlara ilişkin katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılara örnekler aşağıda sunulmuştur.

Mutlu: "Aile içi iletişimimizden çok memnunum, mutlu bir şekilde yaşayıp gidiyoruz."(E2)

Problemlı: "Ailemin istemediğı bir davranışta bulunduğumda hemen sinirleniyorlar ve bana kızıyorlar. Ardından bu durum kavgaya dönüşüyor ve kısıtlamalarla karşılaşıyorum." (E10)

Sevgiye Dayalı: "Aile bireylerim arasında sevgiye dayalı bir bağ olduğun için çok mutluyum; aramızda ara-sıra anlaşmazlıklar çıksa da ailem benim her şeyimdir, arkadaş gibiyizdir."(K22)

3. Aile içi ilişkilerin iyileştirilmesinde bireylere düşen sorumluluklar sizce nelerdir?

Tablo 6
"Aile İçi İlişkilerin İyileştirilmesinde Bireylere Düşen Sorumluluklar Sizce Nelerdir?" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Kod	Katılımcı	f
Düşük Uyum Düzeyi	Kişisel Görevleri Yerine Getirmek	K1, E3, K4, K5	4
	Saygı Göstermek	E2	1
	Toplam		5
Orta Uyum Düzeyi	Fedakârlık Yapmak	K7, K9	2
	Saygı Göstermek	E10, E20	2
	Kişisel Görevleri Yerine Getirmek	K8	1
	Toplam		5
Yüksek Uyum Düzeyi	Saygı Göstermek	E14,E15, K17, K21	4
	Kişisel Görevleri Yerine Getirmek	K22	1
	Toplam		5

Tablo 17 İncelendiğinde "Aile içi ilişkilerin iyileştirilmesinde bireylere düşen sorumluluklar sizce nelerdir?" sorusuna, düşük uyum düzeyine sahip öğrencilerin kişisel görevleri yerine getirmek (f=4) ve saygı göstermek (f=1); orta uyum düzeyindeki öğrencilerin fedakârlık yapmak (f=2), saygı göstermek (f=2) ve kişisel görevleri yerine getirmek(f=1) ve yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise saygı göstermek (f=4) ve kişisel görevleri yerine getirmek (f=1) şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre düşük uyum düzeyindeki öğrenciler aile içi ilişkilerin iyileştirilmesinde önemli olanın "kişisel görevleri yerine getirmek" olduğunu; orta uyum düzeyindeki öğrencilerin "fedakârlık yapmak" ve "saygı göstermek" olduğunu; yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise "saygı göstermek" olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Değinilen kodlara ilişkin katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılara örnekler aşağıda sunulmuştur:

Kişisel Görevleri Yerine Getirmek: "Tüm aile fertlerinin üzerlerine düşen görevleri zamanında yapması ilişkilerin düzelmesini sağlar."(K1)

Saygı Göstermek: "En önemlisi saygı göstermektir. Evde bir problem olduğunda bize de söz hakkı verilmeli ve düşüncelerimize saygı gösterilmelidir."(K17)

Fedakârlık Yapmak: "*Aile bireyleri yeri geldiği zaman birbirleri için fedakârlıklar yapabilmelidir.*"(K7)

4. Aile bireyleriniz arasında anlaşmazlıklar yaşıyor mu?

Tablo 18

"Aile Bireyleriniz Arasında Anlaşmazlıklar Yaşanıyor Mu?" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Kod	Katılımcı	f
Düşük Uyum Düzeyi	Evet	K1, E2, E3, K4, K5	5
	Toplam		5
Orta Uyum Düzeyi	Evet	K7, K9, E10, E20	4
	Bazen	K8	1
	Toplam		5
Yüksek Uyum Düzeyi	Bazen	E14, K21, K22	3
	Evet	E15, K17	2
	Toplam		5

Tablo 18 incelendiğinde "Aile bireyleriniz arasında anlaşmazlıklar yaşıyor mu?" sorusuna, düşük uyum düzeyine sahip öğrencilerin evet (f=5); orta uyum düzeyindeki öğrencilerin evet (f=4) ile bazen (f=1) ve yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise bazen (f=3) ve evet (f=2) şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre düşük ve orta uyum düzeyindeki öğrenciler aile bireylerinin anlaşmazlıklar yaşadıklarını; yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise aile bireylerinin daha az anlaşmazlıklar yaşadıklarını ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Değerlenen kodlara ilişkin katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılara örnekler aşağıda sunulmuştur:

Evet: "*Evet yaşıyor, küçük bir konu büyüyor ve tartışmaya dönüşebiliyor.*"(E10)

Bazen: "*Ailemle aramda bazen anlaşmazlıklar yaşayabiliyoruz.*"(K21)

4.1. Yaşanıyorsa hangi konularda?

Tablo 7

"Yaşanıyorsa Hangi Konularda?" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Kod	Katılımcı
Düşük Uyum Düzeyi	Televizyon Kontrolü	E3, K5
	Sigara Kullanımı	E2, K4
	Ev Dışında Zaman Geçirme	K1
	Toplam	5
Orta Uyum Düzeyi	Sorumlulukların Aksatılması	K8,E20
	Eğitim	K7
	Kıyafet Tercihleri	K9
	Ev Dışında Zaman Geçirme	E10
	Toplam	5
Yüksek Uyum Düzeyi	Maddi Problemler	E14
	Televizyon Kontrolü	E15
	Ev Dışında Zaman Geçirme	K17
	Sorumlulukların Aksatılması	K22
	Kıyafet Tercihleri	K21
	Toplam	5

Tablo 19 incelendiğinde "Yaşanıyorsa hangi konularda?" sorusuna, düşük uyum düzeyine sahip öğrenciler televizyon kontrolü (f=2), sigara kullanımı (f=2) ve ev dışında zaman geçirme (f=1); orta uyum düzeyindeki öğrencilerin sorumlulukların aksatılması (f=2), eğitim (f=1), kıyafet tercihleri (f=1) ile ev dışında zaman geçirme (f=1) ve yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin maddi problemler (f=1), televizyon kontrolü (f=1), ev dışında zaman geçirme (f=1), sorumlulukların aksatılması (f=1) ve kıyafet tercihleri (f=1) şeklinde cevapladıkları görülmüştür. Bu bulgulara göre düşük uyum düzeyindeki öğrencilerin aile içerisinde yaşanan problemlerin kaynağını daha çok "televizyon kontrolü" ve "sigara kullanımı", orta uyum düzeyindeki öğrencilerin ise daha çok "sorumlulukların aksatılması" olarak algıladıkları görülmektedir. Yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise aile içerisinde yaşanan problemlerin kaynağına ilişkin olarak birbirinden farklı durumları ifade ettikleri anlaşılmıştır. Değerlenen kodlara ilişkin katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılara örnekler aşağıda sunulmuştur:

Ev Dışında Zaman Geçirme: "Ailem arkadaşlarımla dışarı çıkmama izin vermiyor, top oynamama bile izin vermezler. Bu da ailemle aramızda sorunların yaşanmasına sebep oluyor."(E10)

Sigara Kullanımı: "Babam çok fazla içiyor ve bu da ailemizde sorunlar yaşanmasına sebep oluyor."(K4)

Televizyon Kontrolü: "Annemle babam kendi aralarında televizyonda kimin istediği izlenecek diye anlaşmazlıklar yaşayabiliyorlar."(K5)

Sorumlulukların Aksatılması: "Sorumluluklarımı geciktirirsem annemle aramda sorun oluyor."(K22)

Eğitim: "Annem ile babam kardeşim ve bana eğitim konusunda sorunlar yaşatabiliyorlar."(K7)

Kıyafet Tercihleri: "Giyimim konusunda ve ablamın makyajı konusunda anlaşmazlıklar yaşıyoruz."(K21)

Maddi Problemler: "Genellikle babamın iş bulamaması bizim evde sorunların yaşanmasına sebep oluyor."(E14)

4.2. Yaşanan bu anlaşmazlıklarda aile bireylerinin birbirlerine karşı tepkileri nasıl oluyor?

Tablo 20

"Yaşanan Bu Anlaşmazlıklarda Aile Bireylerinin Birbirlerine Karşı Tepkileri Nasıl Oluyor?"Sorusuna Verilen Cevaplar

	Tema	Kod	Katılımcı
Düşük Uyum Düzeyi	Olumsuz	Tartışma	E2, E3, K5
		Kavga	K1, K4
		Toplam	5
Orta Uyum Düzeyi	Olumsuz	Kavga	K9, E10, E20
		Tartışma	K7, K8
		Toplam	5
Yüksek Uyum Düzeyi	Olumlu	Konuşma	E14, E15, K21, K22
		Tartışma	K17
		Toplam	5

Tablo 20 incelendiğinde "Yaşanan bu anlaşmazlıklarda aile bireylerinin birbirlerine karşı tepkileri nasıl oluyor?" sorusuna, düşük uyum düzeyine sahip öğrenciler tartışma (f=3) ve kavga (f=2); orta uyum düzeyindeki öğrenciler kavga (f=3) ve tartışma (f=2) ve yüksek uyum düzeyindeki öğrenciler ise konuşma (f=4) ve tartışma (f=1) şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bu kodlar incelendiğinde

olumlu içerikte olanlar konuşma ve olumsuz içerikte olanlar ise tartışma ve kavga teması altında toplanmıştır. Dolayısıyla konuşma kodu olumlu temasında; tartışma ve kavga kodu ise olumsuz teması altında yer almıştır. Bu bulgulara göre düşük uyum düzeyindeki öğrencilerin aile bireylerinin, yaşanan anlaşmazlıklarda birbirlerine karşı tepkileri daha çok olumsuz içerikte olurken; yüksek uyum düzeyindekilerin ise daha çok olumlu içerikte olduğu anlaşılmıştır. Değınilen kodlara ilişkin katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılara örnekler aşağıda sunulmuştur:

Kavga: "*Bağırıp-çağırmaıyla başlar ve kavgaya dönüşür.*"(E20)

Tartışma: "*Aile içerisinde tartışmalar yaşıyoruz.*"(E3)

Konuşma: "*Annem ile babam arasında bir problem yaşanmışsa kendi aralarında konuşuyorlar. Eğer problem kaynağı kardeşimse onunla da konuşuyorlar; fakat küçük olduğundan anlamıyor. Benimle ilgili bir problem varsa annemle özel konuşuyoruz.*"(K22)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

4.1. Nicel Verilere Dayalı Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde, ortaokul öğrencilerin aile içi iletişim puanlarının cinsiyete, anne baba öğrenim durumuna, anne baba birlikteliğine ve karne başarısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular yorumlanmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri destekleyici ve engelleyici iletişim boyutunda cinsiyete göre istatistikî açıdan anlamlı bir fark göstermiştir. Destekleyici iletişim boyutunda erkek öğrencilerin puanları, kız öğrencilerin puanlarından istatistikî açıdan anlamlı olarak daha yüksektir. Elde edilen bu sonuca göre erkek öğrencilerin ailelerindeki ilişkileri kız öğrencilere göre daha fazla destekleyici olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca engelleyici iletişim boyutunda kız öğrencilerin puanları, erkek öğrencilerin puanlarından istatistikî açıdan anlamlı olarak daha yüksektir. Elde edilen bu sonuca göre kız öğrenciler ailelerindeki ilişkileri erkek öğrencilere göre daha fazla engelleyici olarak algılamaktadır. Elde edilen bu sonuçlar Kavut (2015), Akeren (2017), Uysal (2006) ve Cihangir-Çankaya (2009) tarafından yapılan ve ebeveynlerin aile içi iletişimde çocuklarının cinsiyetine göre farklı davranışlar sergilediklerini ortaya koyan çalışmaların sonuçları tarafından desteklenmektedir. Bu sonuçlar ışığında ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına farklı davrandıkları, erkek çocuklarına daha toleranslı yaklaşım onları desteklerken, kız çocuklarını daha fazla kısıtlayıp engelleyen bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Dolayısıyla aile içi iletişimde kız ve erkek çocuklar arasında cinsiyet ayrımı yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumun istenmeyen bir sonuç olduğu

düşünülmektedir. Bu durumun nedeninin toplumdaki cinsiyet algılarından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Türkiye’de erkek çocuklarına daha özgür olabilecekleri fırsatların sunulması, kızlara ise daha sınırlı imkânlar verilmesi bu cinsiyet algısının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Araştırma sonucunda katılımcıların aile içi iletişimleri destekleyici ve engelleyici iletişim boyutlarında anne-baba öğrenim durumuna göre istatistikî açıdan anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuçlarla benzer şekilde Üstün ve Yılmaz (2008) tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin aile içi demokrasi ile ilgili görüşlerinin anne baba öğrenim durumuna göre değerlendirildiği araştırmada çocuklar, anne ve babalarının öğrenim durumları fark etmeksizin ailelerinin kendilerini ciddiye aldıklarını ve ailelerinde hoşgörülü bir iklimin olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan farklı olarak Bozdağ (2006) ve Gelbal (2008) yaptıkları çalışmada; anne eğitim seviyesinin artması ile aile içerisinde annenin, yetkinlik, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü sağlama durumlarında etkisinin arttığını ve bunun da çocukların başarılarını olumlu yönde etkilendiği ortaya koyulmuştur. Ayrıca eğitilmiş annelerin, çocuklarının zihinsel ve bedensel gelişimine vereceği desteğin yerinin doldurulamayacağı belirlenmiştir. Özel ve Zelyurt (2016) ise anne baba öğrenim durumunun yüksek olmasının ebeveynlerin, çocuklarıyla olan iletişimlerinin güçlenmesini sağladığı ve ebeveynlerin çocuklarının davranışlarının nedenlerini daha iyi anlayıp ona göre tutum geliştirmesinin aile içi iletişimi daha sağlıklı hale getirdiği sonuçlarına ulaşmışlardır. Değinilen araştırmalarda ebeveynlerin öğrenim durumunun aile içi iletişimi etkilediği bu araştırma için ise anne ve babanın öğrenim durumunun aile içi iletişimde ayırt edici bir nitelik taşımadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla anne ya da babadan herhangi birinin ya da her ikisinin öğrenim durumlarının yüksek veya düşük olmasının aile içerisindeki fertlerin birbirlerine yaklaşımı üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir. Bu araştırmada anne baba öğrenim durumunun aile içi iletişime herhangi bir etkisinin olmaması, aile içerisinde bu değişkenlerin yerine bireylerin çokça zaman geçirdikleri görsel medya ve internet gibi faktörlerin etkili olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca anne babaların aile içi iletişimin önemini farkına

varmalarının, öğrenim durumlarından bağımsız olarak çocuklarıyla olan iletişimlerinde harcadıkları emek ve zaman ile ilgili olduğu değerlendirilebilir.

Bu araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri destekleyici ve engelleyici iletişim boyutunda anne ve babanın birliktelik durumuna göre istatistikî açıdan anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuçtan farklı olarak yapılan araştırmalara göre anne ile baba arasındaki ilişkinin bozulması ve boşanma ile sonuçlanması gibi durumlar çocuk ile ebeveynler arasındaki ilişkilerinde bozulmasına ve çocukların kendilerini kötü hissetmelerine neden olmaktadır (Amanto, 1986; Çetinkaya, 2010; Emery, 2012; Fiyakalı, 2008; Öngider, 2013; Öz, 1997; Stacey ve McCabe, 2001; Walczak ve Burns, 1999; Wolf, 2004). Bu konuda Amato'nun (2000) yaptığı araştırmada ebeveynleri ayrı olan çocukların psikolojik ve sosyal açıdan daha fazla sorun yaşadıkları ortaya konmuştur. Yapılan diğer araştırmalarda ise anne babası birlikte olmayan çocukların ebeveyn desteğinden ve kontrolünden mahrum kalabileceği, arkadaş ortamında kendisini eksik hissedebileceği ve bu durumun çocukta özgüven eksikliği ve stres oluşturabileceği öngörülmektedir (Amanto, 1993; Emery, 2012; Türkmen, 2011; Yörükoğlu, 2007). Farsak'ın (2017) yaptığı araştırmada ise öğrencinin anne babasının birlikte olması durumunun, ayrı olmasına oranla akademik başarısı üzerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde anne babanın ayrı yaşamasının çocuk üzerinde olumsuz etkilerinin olduğunu ortaya koyan çalışmaların var olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu araştırmadan çıkan sonuca göre ise anne baba birlikteliğinin aile içi iletişime herhangi bir etkisi olmamaktadır. Bu durum üzerinde, çocuğunu eski eşinden ayrı olarak büyüten ebeveynin, çocuğuna diğer ebeveynin eksikliğini hissettirmemek adına daha dikkatli ve özenli davranmasının etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla ilgili literatürde anne ve babanın birlikte olmamasının çocuk üzerinde çeşitli olumsuz etkilerinin olduğu ortaya koyulmuş olsa dahi anne ya da babanın çocuk yetiştirme yaklaşımının bu durumun olumsuz etkisini azalttığı anlaşılmaktadır.

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimleri destekleyici iletişim boyutunda öğrencilerin başarı belgesi alma durumuna göre istatistikî açıdan anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak ortaokul öğrencilerinin aile içi

iletişimleri engelleyici iletişim boyutunda başarı belgesi alma durumuna göre istatistikî açıdan anlamlı bir fark göstermiştir. Elde edilen bu sonuca göre karne başarısı düşük olan öğrenciler, aile içerisindeki iletişimi, karne başarısı yüksek olan öğrencilere göre daha fazla engelleyici olarak algılamaktadır. Akdemir (2006), Arslanargun (2007), Dam (2008), Farsak (2017), Gelbal (2008), Karaaslan (2010), Şeker (2013) ve Şevgin (2013) yaptıkları araştırmalarda aile içi iletişimin, çocuğun okul başarısını etkilediği; aile içi iletişimleri sorunlu olan öğrencilerin okul başarılarının, aile içi iletişimleri sorunlu olmayan ve ailesinden destek gören öğrencilerin okul başarılarından daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ng, Kenney-Benson ve Pomerantz (2004), yaptıkları araştırmada annenin çocuk üzerindeki kontrol edici davranışlarının, çocukların başarı seviyesini etkilediği ve çocuklarının özerkliğini destekleyen anne davranışlarının çocuğun performansı üzerinde olumlu etkileri olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu araştırmada aile içi iletişimde başarı seviyesi düşük olan öğrenciler, ailelerindeki iletişimi başarı seviyesi yüksek olan öğrencilere göre daha fazla engelleyici olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre başarı belgesi alan öğrencilerin, başarılarının ailelerinin kendilerine verdikleri destekten değil kendi çabaları sayesinde olduğunu düşündükleri; başarısız öğrencilerin, başarısızlıklarını kendileri kaynaklı görmeyip aile içi iletişim eksikliğine bağladıkları söylenebilir. Ayrıca akranlarına göre başarı seviyesi düşük olan çocukların, ailelerinin kendilerini yaptıkları çalışmalarda ve aldıkları kararlarda desteklemedikleri için arkadaşlarının gerisinde kaldıklarını düşündükleri de değerlendirilebilir.

4.2. Nitel Verilere Dayalı Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada temel olarak aile içi ilişkiler ve bunun öğrencilerin sosyal uyumuna etkisi çocukların görüşleri incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aile içerisinde eşler arasında, anne-baba ve çocuk arasında ve çocukların kendi aralarında hangi konularda anlaşmazlık yaşadıkları ve yaşanan bu anlaşmazlıklarda aile üyelerinin nasıl tepkiler verdikleri incelenmiştir. Bu bölümde değinilen amaç ve alt amaçlar ile ilgili ulaşılan sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmada ölçme aracının uygulandığı öğrenciler arasından rehber öğretmenlerin yönlendirmesiyle seçilerek belirlenen 5 yüksek düzey, 5 orta düzey ve 5 düşük düzeyde uyum problemi olan öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcılara altı soru sorulmuştur. Verilen cevaplara dayalı olarak elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuş ve tartışılmıştır.

Görüşmede sorulan, "Sizin için aile ne demektir?" sorusuna aileyi; düşük ve orta uyum düzeyindeki öğrencilerin çoğunlukla "Önemli" ve "Birlik ve Beraberlik" olarak algıladıkları, yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise "Sevgi" olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre uyum düzeyi düşük-orta ve yüksek düzeyde olan tüm öğrencilerin, aile kavramını olumlu olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. TÜİK'in 2006 yılında yaptığı Aile Yapısı araştırmasına göre; Türkiye'de insanlar aile hayatlarını; % 12,6 oranında çok mutlu, % 65,1 oranında mutlu, % 20,1 oranında orta seviyede mutlu, % 1,8 oranında ise mutsuz ve son olarak % 0,4'ü de çok mutsuz olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçları destekler nitelikte Çalışkan (2017) ve Kavut (2015) araştırmalarında aile üyelerinin, ailelerini mutlu, her şeyden önemli, huzurlu, paylaşımcı, destekleyici ve başarılı olarak tanımladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Değinilen bu sonuçlar ile araştırmadan elde edilen sonuçların benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Her üç gruptaki öğrencilerin aile kavramına yükledikleri anlamların benzer nitelikte olması önemli görölmüştür. Bu da yaşanan tüm aile içi ilişkilerden ve uyum düzeylerinden bağımsız olarak çocukların tamamının aile kavramına verdiği değeri göstermektedir.

Araştırmada sorulan "Ailenizdeki bireyler arasında nasıl ilişkiler vardır?" sorusuna; düşük uyum düzeyindeki öğrencilerin bir kısmının "Mutlu" bir kısmının "Problemlili" olarak cevap verdikleri, orta uyum düzeyindeki öğrencilerin çoğunlukla "Sevgiye Dayalı" ve bir kısmının "Problemlili" şeklinde cevap verdikleri, yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise çoğunlukla "Mutlu" ve bir kısmının da "Sevgiye Dayalı" olarak cevap verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya göre düşük, orta ve yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ifadeleri kendi aralarında tema olarak uyumlu ve uyumsuz olarak ikiye ayrıldığında uyum düzeyi düşük ve orta düzeyde olanların ifadelerinin uyumlu ve uyumsuz temalarında yer aldığı; uyum düzeyi yüksek olanların ifadelerinin ise sadece

uyumlu temasında yer aldığı anlaşılmıştır. Bu durum öğrencilerin uyum düzeyleri ile ailesinde yaşanan ilişkilerin niteliği arasında ilişki olduğunu düşündürmektedir. Elde edilen sonuçlara göre uyumlu temasındaki ifadelerle sahip öğrencilerin aile içi iletişimlerinden memnun oldukları, aile fertlerinin birbirlerine sevgi bağlarıyla bağlı oldukları ve mutlu bir hayat sürdürdükleri belirlenmiştir. Bununla birlikte uyumsuz temasındaki öğrencilerin aile içi iletişimlerini problemliler olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla aile içerisinde yaşanan ilişkilerin öğrencinin uyum düzeyi hakkında fikir verebileceği anlaşılmaktadır.

Araştırmada sorulan "Aile içi ilişkilerin iyileştirilmesinde bireylere düşen sorumluluklar sizce nelerdir?" sorusuna, düşük uyum düzeyine sahip öğrencilerin çoğunluğu "Kişisel Görevleri Yerine Getirmek" ve bir kısmı "Saygı Göstermek"; orta uyum düzeyindeki öğrencilerin bir kısmı "Fedakârlık Yapmak", bir kısmı "Saygı Göstermek" ve bir kısmı da "Kişisel Görevleri Yerine Getirmek" şeklinde cevap verdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Yüksek uyum seviyesine sahip öğrencilerin ise "Saygı Göstermek" ve "Kişisel Görevleri Yerine Getirmek" şeklinde cevaplar verdikleri görülmüştür. Bu sonuçlara dayalı olarak aile bireylerinin fedakârlık yapmalarının, kişisel görevlerini yerine getirmelerinin ve birbirlerine saygı duymalarının üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte aile içi ilişkilerin iyileştirilmesine yönelik olarak düşük uyum düzeyindeki öğrencilerin, aile ortamında sorumluluk sahibi olma davranışını ön plana çıkardığı, orta uyum düzeyindeki öğrencilerin fedakârlık ve saygı davranışlarına vurgu yaptığı, yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise saygı temasına dikkat çektiği gözlemlenmektedir. Bu konuda yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde bu araştırmadan elde edilen sonuçlara benzer şekilde Kavut (2015) ve Öztürk (2006) aile içi iletişimin sağlıklı yürütülebilmesi için fertlerin duygu ve düşüncelerini saldırgan olmayan bir tarzda ifade etmeleri ve karşısındaki aile ferdine sevgi ve saygı beslemesi gerektiği sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu bilgiler ışığında ebeveynlerin kendi aralarında ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha demokratik davranışlar sergilemelerinin, aile içi iletişimlerinin çocuklarının bakış açısında daha olumlu yönde değerlendirileceği düşünülmektedir.

Araştırmada sorulan "Aile bireyleriniz arasında anlaşmazlıklar yaşanıyor mu?" sorusuna, düşük uyum düzeyine sahip öğrencilerin tamamının "Evet", orta

uyum düzeyindeki öğrencilerin çoğunluğunun "Evet" ve bir kısmının "Bazen", yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise "Bazen" ve "Evet" şeklinde cevaplar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre düşük ve orta uyum düzeyindeki öğrencilerin daha çok; yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ise daha az olacak şekilde aile bireylerinin anlaşmazlık yaşadıklarını ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre uyum düzeyi yükseldikçe aile bireyleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların da azaldığı söylenebilir. Bu konuda Cummings ve Davies (2014) ile Papp, Cummings ve Goeke-Morey (2009) tarafından yapılan araştırmalarda aile bireyleri arasında anlaşmazlıkların yaşanabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Değerlenen bu sonuçlar ile araştırmadan elde edilen sonuçların benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında aile bireyleri arasında bazı anlaşmazlıkların olabileceği ancak daha fazla okula uyum problemi yaşayan öğrencilerin aile yaşantılarında anlaşmazlıkların daha çok olduğu düşünülmektedir.

Aile fertleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların hangi konularda olduğuna ilişkin soruya ise düşük uyum düzeyine sahip öğrencilerin "Televizyon Kontrolü", "Sigara Kullanımı" ve "Ev Dışında Zaman Geçirme"; orta uyum düzeyindeki öğrencilerin "Sorumlulukların Aksatılması", "Eğitim", "Kıyafet Tercihleri" ile "Ev Dışında Zaman Geçirme" ve yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin "Maddi Problemler", "Televizyon Kontrolü", "Ev Dışında Zaman Geçirme", "Sorumlulukların Aksatılması" ve "Kıyafet Tercihleri" şeklinde cevapladıkları görülmüştür. Yapılan araştırmalarda bu sonucu destekler nitelikte anlaşmazlığın çoğunlukla çocuk yetiştirme konusunda ortaya çıktığına dikkat çekilmektedir (Cummings ve Davies, 2014; Papp vd., 2009). Bu konuda yapılan araştırmalarda Özmen (2007) evde yaşanan problemlerde davranışların kısıtlanmasının, Öztürk (2006) ise yaşanan problemlerde kardeşler arasındaki geçimsizlik ve ekonomik sorunların etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Camadan, Karataş ve Bozali (2017) ebeveynlerin hem kendi aralarında hem de çocuklarıyla kıyafet, yemek, TV'de izlenen program, arkadaş ve gezme tercihleri konularında anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. TÜİK tarafından 2016 yılında Türk aile yapısına ilişkin gerçekleştirilen bir araştırmada aile içerisinde bireylerin eşleriyle ev ile ilgili sorumluluklar, çocuklar ile ilgili sorumluluklar, ailece birlikte zaman

geçirmeme, harcamalar, giyim tarzı, ailesi ile ilişkiler, alkol alışkanlığı, sigara alışkanlığı, işi ile ilgili sorunların eve taşınması, gelirin yeterli olmaması, arkadaşlar, görüşülen kişiler, kendine yeterince özen göstermeme, internet, kıskançlık, kişilik farklılıkları ve eğlence alışkanlıkları konularında anlaşmazlıklar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Değınilen bu sonuçlar ile araştırmadan elde edilen sonuçların benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Her üç gruptaki öğrencilerin aile içerisinde anlaşmazlık yaşadıkları konuların benzer nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da yaşanan tüm aile içi iletişimden ve uyum düzeylerinden bağımsız olarak aileyi meydana getiren bireylerin aile kavramı ve ardından gelen ebeveyn olmanın getirdiğı sorumlulukları tam olarak yerine getirmediği göstermektedir. Eşlerin kendi aralarında ve ailenin diğeri fertlerinin birbirleriyle olan ilişkilerinde üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirerek, kişisel haklara daha fazla saygı duyarak aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların daha aşağı seviyelere çekilmesine katkıda bulunabilecekleri düşünölmektedir.

Araştırmada sorulan "Yaşanan bu anlaşmazlıklarda aile bireylerinin birbirlerine karşı tepkileri nasıl oluyor?" sorusuna düşük ve orta uyum düzeyindeki öğrencilerin ailelerinde verilen tepkilerin, kavga ve tartışma şeklinde olduğu, yüksek uyum düzeyindeki öğrencilerin ailelerinde ise konuşma ve tartışma şeklinde gerçekleştiğı sonucuna varılmıştır. Bu konuda yapılan bir araştırmada Öztürk (2015) aile bireyleri arasında sorunların yaşanabildiğini ve fertlerin arasında bağırma, eleştirme ve azarlamanın olduğu belirtilmiştir. Camadan, Karataş ve Bozali'nin (2017) yaptıkları araştırmada eşlerin aralarındaki anlaşmazlıklara çoğunlukla saldırgan eğilimli tepkiler, zaman zaman da uzlaşmacı ve kaçınmacı tepkiler ortaya koydukları, ebeveynlerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda ise daha çok saldırgan eğilimli tepkiler verdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu konuda yapılan diğeri bir araştırmada ise uyum seviyesi düşük olan öğrencilerin aile içi iletişimleri incelendiğinde bu çocukların ebeveynlerinin disiplin yöntemi olarak fiziksel cezalandırmayı sık kullandıkları tespit edilmiştir (Becker, 1993). Bir başka araştırmada da eşler arasında yaşanan anlaşmazlıklarda ebeveynlerin saldırgan davranışlarının çocukların saldırganlığını da arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Jenkins, 2000). Tüm bu araştırmaların sonucunda eşlerin kendi aralarında yaşadıkları problemlerde sergiledikleri tepkilerden çocuklarının

da etkilediği ve bu durumun ise ailedeki tüm bireylerin benzer olumsuz davranışlar sergilemelerine neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmanın sonucuna göre uyum düzeyi arttıkça aile bireyleri arasında yaşanan anlaşmazlıklarda verilen tepkilerin daha sağlıklı olduğu anlaşılmaktadır. Aile içerisinde sergilenen sağlıklı tepkilerin de sonuçta çocuklar tarafından model alındığı anlaşılmaktadır.

Araştırmada elde sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, Darıca'nın (2002) da ifade ettiği gibi; ebeveynleri tarafından desteklenen, aile içi ilişkilerde doyum sağlayabilen bireyler, çevrelerine uyum sağlayarak sağlıklı ilişkiler kurabilmekte ve çevreleriyle bu ilişkileri sürdürebilmekte, grup faaliyetlerine katılıp çevresindeki kişilerin haklarına saygı göstermeyi öğrenmektedirler. Aile içi iletişimde demokrasinin hâkim olduğu ve birey olmaktan doğan kişisel hak ve özgürlüklere saygı duyulan ailelerde yetişen çocukların, içinde yaşadıkları topluma daha kolay uyum sağlayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Aksine aile içerisinde demokratik olmayan davranışlarla karşılaşan çocukların ev dışındaki sosyal hayatlarında da demokratik olmayan davranışlar sergilemeye yöneldikleri ve bu davranışları çevreleri tarafından seilmeyen, istenmeyen kişi ilan edilmelerine sebep olabildiği görülmektedir. Ayrıca TÜİK (2017) tarafından yapılan araştırmalar incelendiğinde artık aile fertlerinin günün sadece belli saatlerinde bir araya gelebildikleri ve evliliklerin bitme sebeplerinin başlıca nedeninin eşlerin birbirlerine sorumsuz ve ilgisiz davranmaları (% 50.9) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Teknolojinin giderek gelişmesi ve bireylerin bu gelişmelerin peşinden giderken ebeveyn olmanın getirdiği sorumluluklarını ihmal etmeleri; büyürken rol-model arayışında olan çocukların gelişirken sergilediği olumsuz tutum ve davranışlarında gerekli yönlendirmelerin yapılamamasına sebebiyet vermektedir. Bu durum bireyin önce kendisini devamında ailesini ve nihayetinde toplumu etkileyebilecek sorunların doğmasına neden olmaktadır. Bu noktada çevresi tarafından hoş karşılanmayan davranışlara sahip çocukların kendi okullarında bir şekilde cezalandırılırsalar bile içinde yaşadıkları toplumdan ayırıştırılamayacağı, ilerleyen yıllarda toplumsal problemlere sebebiyet verebilecekleri düşünülerek bu bireylerin kazanılmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bu sonuçlardan birinci dereceden etkilenecek olan okul

yöneticileri ve öğretmenler yaptıkları işin bilincine vararak problemlili bireyleri etiketlemek ve cezalandırmak yerine problemin kaynağını öğrenciyle ilişki halinde olan tüm paydaşlarla birlikte hareket ederek kazanma yoluna gitmelidirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen öneriler, uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik olmak üzere sunulmuştur.

Öğrencilerin okulda yaşadığı sorunlar veliler ile paylaşılmalı ve sorunların çözümünde okul ve aile birlikte hareket edebilmelidir. Öğretmenler öğrencilerin okula uyumlarını daha kolay hale getirebilmek için birlikte aktivite yapacakları etkinlikler organize edebilir. Ayrıca velilere çocuklarının okula uyum sağlamalarına yardımcı olabilmelerine yönelik seminerler düzenlenebilir. Bununla birlikte öğretmenler, gerek sınıf içi gerekse teneffüslerde öğrencilerin aralarındaki ilişkileri gözlemleyerek öğrencilerin sorunlarını tespit etmeye çalışmalı ve sorunlu olarak gördüğü öğrencilerin ailelerini uzman kişilerden yardım almak üzere yönlendirebilir.

Bu araştırma ortaokul öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda çocukların diğer gelişim alanlarının ne gibi faktörlerden etkilendiğinin, çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin konuya değişik açılardan katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Farklı il, ilçe ya da okul türleri dikkate alınarak yapılacak araştırmalar ile elde edilen sonuçların genellenebilirliği artırılabilir. Ayrıca ortaokul seviyesinde yapılan bu çalışma farklı yaş grupları ile de yapılabilir. Aile içi iletişimin öğrencilerin okula uyumları üzerindeki etkileri deneysel olarak tasarlanmış bir araştırma çerçevesinde incelenebilir. Bununla birlikte öğrencilerin sosyal uyumları üzerinde etkisi olabilecek olan akran grupları ile çalışılabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, E. (2011). *İlköğretim döneminde koklear implantlı çocukların sosyal uyum becerilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akçakın, M. (2008). Vineland Uyum Davranış Ölçeği (Vineland- II) Araştırma Formunun Doğumdan 8 Yaşa Kadar Olan Türk Çocukları İçin Norm, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/5285/>.html adresinden 07.10.16 tarihinde edinilmiştir.
- Akdemir, Ö. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin matematik dersine yönelik tutumları ve başarı güdüsü* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akeren, İ. (2017). *Üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve güvengenlik ile psikolojik yardım ihtiyacının incelenmesi*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aksu, M. (2015). *Ebeveynlerin sosyal sorun çözme becerileri ile çocuklarının sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Alaylıoğlu, R. & Oğuzkan, A. F. (1976). *Ansiklopedik eğitim sözlüğü. Bilim ve kültür eserleri dizisi*(2. baskı). İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Alver, B. (1998). *Bireylerin uyum düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkiler* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Amanto, P. R. (1986). Marital conflict, the parent-child relation ship and child self esteem. *Family Relations*, 403-40.
- Amanto, P. R. (1993). Children's adjustment to divorce: Theories, hypotheses, and empirical support. *Journal of Marriage and the Family*, 23-38.
- Asher, S. & Dodge, K. A. (1986). Identifying children who are rejectedby their peers. *Developmental Psyshology*, 22(4), 444-449.
- Aslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. *Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 25-33.
- Aslanargun, E. (2007). Okul - aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışması, *Sosyal Bilimler Dergisi*, XVIII, 119-135.

- Aydın, İ. P. (1997). Okul aile katılımı, *Yaşadıkça Eğitim*, 53, 4-7.
- Aydın, B. (1998). *Çocuk ve ergen psikolojisi* (2.Baskı). İstanbul: Atlas Yayıncılık.
- Aydın, B. (2014). *Aile sosyoloji yazıları*. İstanbul: Açılım Kitap
- Ayvalı, M. (2012). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi ilişkisi* (Yüksek lisans tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bakırcıoğlu, R. (2002). *Çocuk ruh sağlığı ve uyum bozuklukları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baran, A. (2004). Türkiye’de aile içi iletişim ve ilişkiler üzerine bir model denemesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*. 1, 31-41.
- Barbato, C. A., Graham E. E. & Perse, E. M. (2003). Communicating in the family: an examination of there lation ship of family communication climate and interpersonal communication motives. *Journal of Family Communication*, 3(3) , 123-14.
- Başaran, İ. E. (1991). *Eğitim psikolojisi modern eğitimin psikolojik temelleri*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Bayram, L. (2013). Düzenli spor yapmanın ıslahevlerindeki çocuk ve gençlerin sosyal uyum ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi (Doktora tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Becker, G. S. (1993). *A Treatise on the Family*. Cambridge: Harvard University Press.
- Beveridge, M., R. & Berg, C., A. (2007). Parent-Adolescent Collaboration: An Interpersonal Model for Understanding Optimal Interactions. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 10(1), 25-52.
- Bilal, G. (1984). Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının uyum düzeylerine etkisi (Doktora tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bilici, N. (2016). *Erasmus programı çerçevesinde Türkiye'den yurtdışına giden ve yurtdışından Türkiye'ye gelen yabancı öğrencilerin sosyal uyumlarının karşılaştırmalı incelenmesi* (Yüksek lisans tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Bilir, A. (2005). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin özellikleri ve ilk okuma yazma eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (1), 87-100.
- Black, B. & Logan, A. (1997). Links between communication patterns in mother-child, father-child, and child-peer interactions and children's social status, *Child Development*, 66, 255-271.
- Bozdağ, H. (2006). *Kadının eğitim durumunun aile içi iletişimine etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bozkurt, V. (2009). *Değişen dünyada sosyoloji* (4. Baskı). Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Bulut, I. (1993). *Aile değerlendirme ölçeği el kitabı*. Ankara: Özgüneliş Matbaası.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Bökeoğlu-Çokluk, Ö. & Köklü, N. (2009). *Sosyal bilimler için istatistik*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükşahin, G. (2009). *Boşanmış ve boşanmamış (tam) ailelerden gelen 11-13 yaş arası çocukların anne baba tutumlarını algılama biçimlerinin sosyal uyum düzeyleri ile ilişkisi*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Camadan, F., Karataş, Z. & Bozali, S. (2017). Aile içinde yaşanan anlaşmazlıklar: Ebeveynlerin ve çocukların görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(64), 1510-1530.
- Canel, A. N. (2012). *Aile yaşam becerileri*(2.Baskı). İstanbul: Nakış Ofset.
- Cerrahoğlu, S. (2002). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin öz kavramı düzeylerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ceylan, Ş. (2009). *Vineland sosyal-duygusal erken çocukluk ölçeğinin geçerlilik-güvenilirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal-duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Cihangir-Çankaya, Z. (2009). Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: Öz belirleme kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31), 23-31.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences, 2nd Edition*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Collins W. A. & Steinberg, L. (2008). Adolescent development in interpersonal context. In W. Damon & N. Eisenberg (Eds.), *Child and Adolescent Development - An Advanced Course*. (551-578). New York: Wiley.
- Coplan, R. J., Bowker A. & Cooper, S. M. (2003). Parenting daily hassles, child temperament, and social adjustment in preschool. *Early Childhood Research Quarterly*, 18(3), 376-395.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni; nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (Çev. S.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap
- Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2014). *Çocuklar ve Evlilik Çatışması: Aile Anlaşmazlığı ve Çözümünün Etkisi*. (Çev. G. Şendil) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2002). *Yeniden insan insana* (34.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2004). *İnsan ve davranışı* (13. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2000). *Ana-baba-çocuk iletişimi*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. (1.Baskı). İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Çalışkan, M. (2017). *Üstün Yetenekli çocuklara sahip ailelerin aile işlevselliği*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çelik, N. (2007). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeyine etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çetin, İ. (2016). Nitel içerik analizi. M. Y. Özden ve L. Durdu, (Ed.). *Eğitimde üretim tabanlı çalışmalar için: nitel araştırma yöntemleri* (s. 125-148). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çetin, F., Bilbay, A. A. & Kaymak, D. A. (2001). *Çocuklarda sosyal beceriler*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri.

- Çetinkaya, B. (2010). *Ruhsal açıdan sağlıklı aile sağlıklı çocuk*. Ankara: Pegem.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Celepler matbaacılık: Trabzon
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi: Ankara.
- Dam, H. (2008). Öğrencinin okul başarısında aile faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (14), 75-99.
- Darıca, N. (2002). *Otistik Çocukların Eğitiminde Aile El Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim basımevi.
- Deckard, K; Dunn, J; Lussier, G; Sibling (2002). Relation ships and social-emotional adjustment in different family contexts. *Social Development*, 11(4), 571-588.
- Demiray, U. (2007). *Genel İletişim*(2.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demircioğlu, H., Tezel, F. & Günindi, Y. (2011). Ana babaların görüşlerine göre aile işlevleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 93-104.
- Demirtaş, S. (2011). *Çocuklar için Aile İlişkileri Ölçeği'nin geliştirilmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Dirlik, C. (2014). *4+4+4 eğitim sisteminde 60-66 aylık öğrencilerin okula hazır bulunuşlukta sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Dikeçligil, B. (1995). *Türk toplumun aile tipleri. Yüzyıl biterken cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi*(Cilt: 11). İstanbul: İletişim Yayınları
- Dikeçligil, B. & Çiğdem A. (1991). *Aile yazıları 1. temel kavramlar yapı ve tarihi süreç*. Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Doğan, C. (2013). *Ailede iletişim sanatı*. İstanbul: Kalbi Kitaplar.
- Dökmen, Ü. (2000). *Varolmak gelişmek uzlaşmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Ü. (2004). *İletişim çatışmaları ve empati* (28. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Dönmezer, İ. E. (2003). *Ailede iletişim ve etkileşim: Sağlıklı insan sağlıklı aile*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Durak, N. (2006). *Son çocukluk dönemi öğrencilerinin saldırganlıklarını belirlemeye yönelik sosyal uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Niğde ili örneği)* (Yüksek lisans tezi), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Duyan, V. (1997). Sosyal grup çalışması uygulamasının ortopedi hastalarının kişisel ve sosyal uyum düzeylerine etkisi(Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Eisenberg, N. (1996). Therelations of children' s dispositional empathy-related responding to their motionality, regulation and social functioning. *Developmental Psychology*. 32(2), 195-209.
- Ekşioğlu, N. D. (1998). *Ailenin psikolojik işleyişi ile ilgili olarak çocukların davranışlarının aileleri ve öğretmenleri tarafından algılanışlarının karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Eldkind, D. (1999). *Çocuk ve toplum*(Çev.D. Öngen). Ankara.
- Emery, E. R. (2012). *Evlilik, boşanma ve çocukların uyumu*(Çev.E. O. Gezmiş). İstanbul: Türkiye İş bankası.
- Emiroğlu, K. & Aydın, S. (2003). *Antropoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Erdoğan, E. (2014). *Türk aile yapısında aile içi iletişimin internet ve televizyon kullanımı bağlamında incelenmesi: Üniversite lojmanları örneği* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Erdoğan, M. Y. (2012). Kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerini yordaması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 123-134.
- Ergan, N. G. (2007). *Yaşlılıkta sosyal uyum*, I. Ulusal Yaşlılık Konseyi Kongresi'nde sunulan bildiri. Hacettepe Üniversitesi. Ankara
- Ergün, M. (1994). *Eğitim sosyolojisine giriş*. Ankara: Ocak Yayınları.

- Erikson, J. M. (1982). The life cycle completed: Erik H. Erikson: Extended version with new chapters on theninth stage of development. New York: W. W. Norton.
- Erkal, M. (1987).*Sosyoloji*(3. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ersanlı, K. (2005). *Davranışlarımız: Gelişim ve öğrenme*. Samsun: Eser Ofset Matbaacılık.
- Eyce, B. (2000). Tarihten günümüze Türk aile yapısı.*Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*,1(4), 223-224.
- Farsak, M. (2017). *Adana ilinde ortaokul matematik dersinde öğrenci başarısını etkileyen faktörlerin lojistik regresyon ile incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Feyzioğlu, M. (2001). Terbiye ve inzibat vasıtalarını kötüye kullanma ve aile bireylerine karşı fena muamelede bulunma suçları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 50(1), 41-53.
- Fidan, N. & Erden, M. (1992). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları
- Fiyakalı, N. C. (2008). *Anne-babası boşanmış ve boşanmamış lise öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzlarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Gardner, H. (1982). Brown and company. *Developmental Psychology*. 8. Boston: Little.
- Gelbal, S. (2008). Sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik özelliklerinin Türkçe başarıları üzerinde etkisi. *Eğitim ve Bilim*,33(150), 1-13
- Geçtan, E. (1992). *Çağdaş yaşam ve normal dışı davranışlar*.İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2002). *İnsan olmak*. İstanbul: Metris Yayınları.
- Gençöz, F. (1998). Uyum psikolojisi.*Kriz Dergisi*. 6(2), 1-7.
- Ginnott, H. (1999). *Çocuğunuzla sağlıklı iletişim*(Çev. K. Durak). İstanbul: Kuraldışı yayıncılık.
- Gordon, T. (1997). *Aile iletişim dili* (Çev: E. Aksay). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Görgün, B. A. (2008). Yaşlılıkta sosyalizasyon yaşlılıkta ve yaşam kalitesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, (2): 86-97.

- Görgün-Baran, A. (2004). Türkiye’de aile içi iletişim ve ilişkiler üzerine bir model denemesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 31- 41
- Gubbels, R. (1971). *Seminaired’tudes desroles familuaux dans lescnilisation differentes*. Edition De L’institut De Sociologie De L’universite Libre De Bruselles.
- Güçray, S. (1989). *Çocuk yuvasında ve ailesi yanında kalan 9.10.11. yaş çocuklarının öz-saygı gelişimini etkileyen bazı faktörler*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Gül, G. (2003). Öğrencinin benlik kavramının gelişiminde öğretmenin rolü. *Yasadıkça Eğitim Dergisi*, 77, 8-11.
- Günay, Ü. (2002). *Din sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Günindi, Y. (2010). Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan sosyal uyum beceri eğitimi programının çocukların sosyal uyum becerilerinin gelişimine etkisi (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Hedges, L. V. (1981). Distribution theory for Glass's estimator of effect size and related estimators. *Journal Of Educational Statistics*, 6(2), 107-128.
- Horzum, M. B., Aras, T. & Çakır, Ö. B. (2008). Çocuklar için bilgisayar oyun bağımlılığı ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (30), 76-88.
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocuklarına sosyal uyum ve beceri ölçeğinin uyarlanması ve uygulanması* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Jenkins, J. M. (2000). Marital conflict and children's emotions: The development of an anger organization. *Journal of Marriage and Family*, 62(3), 723-736.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsanlar ve insanlar* (8. Baskı). İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (1993). *İnsan Aile Kültür* (2.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kalyencioğlu, D. & Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 18(2), 56-62.
- Karaaslan, G. (2010). *Orta öğretim kurumlarında öğrenci başarısını etkileyen faktörlerin istatistiksel analizi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Karaca, İ. (2010). *Aile içi iletişimin ortaokul öğrencilerinin madde bağımlılığına etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kavut, S. (2015). *Kuşaklararası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kaya, İ. (2003). *Evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolü* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kayaalp, İ. (2006). *İletişimde insan dili*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Kenney-Benson, G. A. & Pomerantz, E. M. (2004). The role of mothers' use of control in children's perfectionism: implications for the development of children's depressive symptoms. *Journal of Personality*, 73(1), 23-46.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Şafak Yayıncılık.
- Kındap, Y. (2011). Kendini belirleme kuramı temelinde ergenlikte destekleyici ebeveynlik, akademik ve sosyal uyum ve kendini belirleme düzeyi arasındaki ilişkilerin boylamsal olarak incelenmesi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/ulusaltezmerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kızıltan, G. (1984). Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini etkileyen etmenler (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kim, E., Guo, Y., Koh, C. & Other (2010). Korean immigrant discipline and children's social competence and behavior problems, *Journal of Pediatric Nursing*, 25, 490-499.

- Kline, R. B. (2011). Principles and practice of structural equation modeling (3rd ed.). New York: The Guilford Press.
- Koç, D. (2001). *İşitme engelli çocukların duygusal ve sosyal uyumları ile benlik imajlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kongar, E. (1991). *Türkiye'de aile: yapısı, evrimi ve bürokratik örgütlenme ilişkileri*. Ankara: Kılıçaslan Matbaacılık.
- Köknel, Ö. (1981). *Cumhuriyet gençliği ve sorunları*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Köknel, Ö. (1997). *İnsanı anlamak*. (6. basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1999). *Ergenlik dönemi ana-baba okulu* (2.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köknel, Ö. (2005). *Kaygıdan mutluluğa kişilik* (17. baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (2006). *Kaygıdan mutluluğa kişilik* (17. Baskı). İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Kreppner, K. (1996). Quality of relation ship and communication behavior with in the family: differential transition patterns from childhood to adolescence. Paper presented at the biennial meeting of the society for research in child development.14, 12-16.
- Kurç, G. (1990). Kişisel, sosyo-ekonomik ve kültürel bazı değişkenlerin gençlerin uyum alanları ve uyum yöntemlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 14(76), 3-9.
- Mangır, M. & Aral, N. (1992). Ergenlik dönemi özellikleri ve sorunları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 3-20.
- Masalıcı, A. D. (2000). *Aile içi etkileşimlerle çocuğun saldırganlık düzeyi ve uygu davranışının karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- M.E.B. (2011). *Aile yapısı*. Ankara.
- McKinney, C., Donnelly, R. & Renk, K. (2008). Perceived parenting, positive and negative perceptions of parents, and late adolescent emotional adjustment. *Child and Adolescent Mental Health*, 13(2) 66-73.
- Morgan, C. (1998). Psikolojiye giriş. *Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Dergisi Yayınları*. Ankara

- Morgan, J. B. & Cole, J. (1985). *Çocukluk ve gençlik psikolojisi*(Üçüncü Baskı). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Muluk, E. G. (2004). *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin aile yapıları ve anne çocuk ilişkisinin incelenmesi*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ng, F. F., Kenney-Benson, G. A. & Pomerantz, E. M. (2004). Children's achievement moderates the effects of mothers' use of control and autonomy support. *Child Development*, 75(3),764-780.
- Oğuzkan, Ş. & Oral, G. (1987). *Okulöncesi eğitimi* (2. Baskı). İstanbul. Milli Eğitim Basımevi.
- Onur, B. (2000). *Gelişim psikolojisi*. İmge Kitabevi, Ankara.
- Öğüt, F. (2000). *Sosyal uyum ile sürekli kaygı arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ögel, K., Tarı, I., Eke, C. Y. (2006). Okullarda suç ve şiddeti önleme. <http://www.ogelk.net/dosyadepo/vio14.pdf> adresinden 05. 09. 2016 tarihinde edinilmiştir.
- Öksüz, Y. (1991). *Lise öğrencilerinin uyum düzeylerine anne-baba tutumlarının etkisi*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Öner, B. & Yılmaz, S. (2001). Anne ve baba gözüyle "çocuk eğitimi" bir sosyal temsil ön çalışması. *Kriz Dergisi*. 9(1): 39.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*. *Current Approaches in Psychiatry*. 5(2), 140-161.
- Öz, Z. (1997). *Çocuk ve aile*. Ankara: Kök.
- Özbay, Y. (2004). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Pegama Yayıncılık. 50–62
- Özçetin, S. (2013). *Yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencileri sosyal uyumlarını etkileyen etmenler* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

- Özden, E. S. (2006). *İşbirlikçi öğrenme yönteminin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal uyumlarına etkisi*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Özel, E. & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16 (36), 16-36.
- Özgüven, İ. E. (1992). *Hacettepe kişilik envanteri el kitabı*.Ankara: İkinci Revizyon.
- Özmen, F. (2007). *Algılanan aile içi iletişim biçimlerinin ergenin benlik saygısına etkisi ve bir uygulama örneği* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Öztürk, S. (2006). *Aile İçi İletimin ergenin duygusal sağlığına etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Papp, L. M., Cummings, E. M., & Goeke-Morey, M. C. (2009). Forricher, forpoorer: Money as a topic of marital conflict in the home. *Family relations*, 58(1), 91-103.
- Pinsof, W., M. & Lebow, J. L. (2013). *Aile psikolojisi: Bilimin sanatı*(Çev. E. Gök). İstanbul: İklim Ofset.
- Randall, E. T. & Bohnert, A. M. (2009). Organize dactivityın volvement, depressivesymptoms, and socialadjustment in adolescents: ethnicity and socioeconomic status as moderator. *JYouth Adolescence*, 38, 1187-1198.
- Sayıl, M., Kındap, Y., Bayar, Y., Bayraktar, F., Kurt, D., Tığrak, A. & Yaban, E. H. (2012). *Ergenlik döneminde ebeveynlik ve ergenin sosyal uyumu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Scholte, R. H. J. , Rutger C. M. E. E., Overbeek, G. , Raymond A. T. & Gerbert J. T. (2007). Stabilityin bullying and victimization and its association with socialadjustment in childhood and adolescence, *J. Abnorm Child Psychol*, 35, 217-228.
- Seçkin, S. (2015). *Ergenlerde ebeveynlerden algılanan ilgi/kabul ile ergenin sosyal uyumu ve dürtü kontrol düzeyi arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Serim, T. (1972). *Türkiye'de aile yapısı*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara
- Silah, M. (2000). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sillars, S. (1995). *İletişim* (Çev. A. Nüzhet), Ankara: Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Silleli, F. N. (1989). *Ankara İli'nin ilçelerindeki çocuk yuvalarında kalan 12 yaşındaki korunmaya muhtaç kız ve erkek çocukların aile bireylerini ve aile ilişkilerini algılamaları üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Slavin, R. E. (2013). *Eğitim psikolojisi*. (Çev: G. Yüksel). Ankara: Nobel Yayınları.
- Stacey, R., & McCabe, MP. (2001). Parental divorce during adolescence and adjustment in early adulthood. *Adolescence*, 36, 467-489.
- Statistica(2017).<http://documentation.statsoft.com/STATISTICAHelp.aspx?path=SEPATH/Seopath/Notes/MeasuresofMultivariateKurtosisSpreadsheet>
- Sucuoğlu, B. & Çiftçi, İ. (2001). *Yapamıyor mu? Yapmıyor mu?* Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21(2), 57-67.
- Şahin, S. & Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 55-56.
- Şeker, M. (2013). *İlköğretim 6,7ve 8. sınıflarda din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğrenci başarısını etkileyen faktörler* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Şevgin, H. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersine yönelik motivasyonlarının ordinal lojistik regresyon yöntemi ile incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Tabachnick, B. G. & Fidel, L. S. (2007). *Using mulivariate statistics*. MA: Allyn & Bacon, Inc.

- Tan, H. (1992). *Psikolojik yardım ilişkileri*. İstanbul: M.E.B. Yayın Evi.
- Tapmaz, Ç. (2012). *Halk oyunları çalışmalarının ilköğretim beşinci sınıf (10-11 yaş gurubu) öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tezel, A. (2004). Aile içi iletişim. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1, 1-6.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal çalışma sözlüğü - toplumbilim, ruhbilim, eğitim, yöntem, nüfusbilim, hukuk ve ekonomi boyutlarıyla*. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Tuncel, İ. (2008). Duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından fiziki ortamdan kaynaklanan örtük programın incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (20), 26-38.
- Tuncel, Z. A. & Demirel, M. (2010). İlköğretim öğrencilerinin sosyal sorun çözme becerilerinin geliştirilmesine ilişkin bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Toplum ve Hizmet Dergisi*, 21 (1), 25-44.
- Tutkun, Ö. (2006). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesindeki Türkiyeli öğrencilerin uyum sorunları. *Kırgız-Türk Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 255-267.
- Türkel, Ç. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin sportif faaliyetlere katılım düzeyi ile sosyal uyum ve iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Türkmen, M. (2011). Öznel iyi oluşun yapısı ve ana baba tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: bir model sınaması (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ullrich, M. (1999). Carrying the family through adolescence: the significance of parent-parent communication. Poster presented at the biennial meeting of the society for research in child development. 15-18.
- Ullrich, M. & Kreppner, K. (1997). The quality of family and academic achievement in early adolescence. Paper presented at the biennial meeting of the society for research in child development. 62, 3-6.

- Uğurlu, F. (2012). *Üniversite öğrencilerinin sportif faaliyetlere katılım düzeyi ile sosyal uyum ve iletişim becerilerinin incelenmesi (Adıyaman ili örneği)* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Uysal, F. (2006). *Okul öncesi çocuk eğitim merkezlerinde iç ve dış mekân organizasyonlarının eğitim yaklaşımları çerçevesinde incelenmesi*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Uz Baş, A. (2003). *İlköğretim 4. ve 5.sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Üstün, A. & Yılmaz, M. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi Demokrasi İle İlgili Görüşlerinin Cinsiyet ve Anne-Baba Eğitim Düzeyine Göre Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 77-90.
- Walczak, Y. & Burns, S. (1999). *Boşanma ve Çocuk Üzerine Etkileri*. (Çev. İ. Ersevimi). İstanbul: Özgür.
- Williams, L. R. & Steinberg, L. (2011). Reciprocal relations between parenting and adjustment in a sample of juvenile offenders. *Child Development*, 82(2), 633-645.
- Wilson, M. W., Hinton, I. D., Tolson, T. F. J., Simmons, F., Staples W., Askew, T. & McKim L. (1998). An analysis of adult-child interaction patterns in diverse black families. *Paper presented at the biennial conference on human development*.11, 29-31.
- Wolf, S. (2004). *Problem Çocuklar*(Çev. A. Oral ve S. Kara). İstanbul: Say.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1998). *Ana baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.(2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Çocuk psikolojisi* (27.Baskı).İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. (2011). *Eleştirel pedagoji Paulo Freire ve Ivan Illich'in eğitim anlayışı üzerine*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmazçetin, C. (2003). *Baba katılımı ile ergenlik çağı öncesi çocukların davranış sorunları arasındaki ilişki*(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Youniss, J. & Smoller J. (1985). *Adoles centrelation with mothers, fathers and friends*. Chicago: University of Chicago Press.
- Yörükoğlu, A. (1997). *Gençlik çağı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk ruh sağlığı*(19. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zılhoğlu, M. (2014). *İletişim nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi.

6. EKLER

EK-1: AİLE İÇİ İLİŞKİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Değerli Öğrenciler;

"Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin ve Sosyal Uyum Durumlarının İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezim için yardımlarınıza ihtiyaç duymaktayım. Bu nedenle elinizdeki ölçekte yer alan sorulara ilişkin bu konudaki görüşlerinizi öğrenmek istiyorum. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel özelliklerinize yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde aile içi ilişkilerinizle ilgili sorular yer almaktadır.

Ölçekte yer alan maddelere vereceğiniz cevaplarda; "1= Hiçbir zaman, 2= Nadiren, 3= Ara sıra, 4= Çoğunlukla ve 5= Her zaman" anlamına gelmektedir. Size en uygun olan cevabı (X) işareti ile işaretlemeniz beklenmektedir. Lütfen cevapsız soru bırakmayınız ve her soru için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz. Bu araştırma kapsamında sizden toplanan görüşler sadece tezde, hiçbir kişi ya da kimlik belirtmeden kullanılacaktır. Bu nedenle forma isim yazmanız gerekmemektedir. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

Araştırmacı: Yıldırım ÖZKURT(Rize Cumhuriyet İlkokulu Öğretmeni)

Tez Danışmanı: Fatih CAMADAN(RTEÜ Eğitim Fakültesi, Dr. Öğr. Üyesi)

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Okulun adı:

Cinsiyet:

Anne ve babanın öğrenim durumu:

Anne: İlkokul (), Ortaokul (), Lise (), Ön lisans (), Lisans () Lisansüstü ()

Baba: İlkokul (), Ortaokul (), Lise (), Ön lisans (), Lisans () Lisansüstü ()

Anne-babanın birlikte olup olmadığı:

Birlikteler (), Ayrılar (), Anne Vefat Etti (), Baba Vefat Etti ()

En son alınan karnedeki başarı durumu:

Takdir Belgesi ile geçtim () Teşekkür Belgesi ile geçtim ()
Doğrudan geçtim () Sınıf tekrarı yapmaktayım ()

AİLE İÇİ İLİŞKİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Çoğunlukla	Her zaman
1. Ailemin bana ayıracak vakti vardır.					
2. Ailemin birbiriyle hiç konuşmadığı zamanlar olur.					
3. Evde bir eşya kırıldığında / kaybolduğunda bu büyük bir sorun olur.					
4. Annem ve babam temizlik, yemek yapmak, tv izlemek vb. bir işle meşgulken benimle ilgilenmezler.					
5. Ailemin istemediği bir davranış yaptığımda, benimle bir süre konuşmazlar.					
6. Aile içinde kendimi yalnız hissederim.					
7. Ailem söylediklerimi dikkatle dinler.					
8. Eve geldiğimde o gün yaşadığım olumlu / olumsuz olayları aileme anlatırım.					
9. Ailemde herkes fikirlerini rahatlıkla ifade eder.					
10. Ailemde öfke, kızgınlık, gerginlik gibi duygular yaşanır.					
11. Ailem, kıyafet, okul gereçleri gibi ihtiyaçlarımın farkına varır.					
12. Ailemdeki herkes duygularını karşdakini kırmadan ifade eder.					
13. Ailecek bir etkinlik (tatile gitmek, hafta sonu dışarı çıkmak vb.) yapacağımız zaman buna bütün aile birlikte karar veririz.					
14. Ailemde herkes birbirine emir verir.					
15. Evde birinin morali bozuk olursa ona destek oluruz.					
16. Ailemde biriyle olan en ufak anlaşmazlığımda cezalandırılırım.					
17. Ailem yaptığım etkinliklerle yakından ilgilenir.					
18. Ailem notlarımı diğer çocukların / kardeş(ler)imin notlarıyla kıyaslar.					
19. Hak ettiğimden daha çok ceza alıyorum.					
20. Ailemde duygularımızı rahatlıkla gösterebiliriz.					

EK-2

GÖRÜŞME FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma; Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Yıldırım ÖZKURT tarafından Dr. Öğr. Üyesi Fatih CAMADAN danışmanlığında yürütülen, "Ortaokul Öğrencilerinin Aile İçi İletişimlerinin ve Sosyal Uyum Durumlarının İncelenmesi" isimli tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bu görüşmeden elde edilecek veriler sadece bu çalışmada kullanılacaktır.

SORULAR

1. Senin için aile ne demektir?
2. Ailenizdeki bireyler arasındaki ilişkiler nasıldır?
3. Aile içi ilişkilerin iyileştirilmesinde bireylere düşen sorumluluklar nelerdir?
4. Ailenizin bireyleri arasında anlaşmazlıklar yaşanıyor mu?

Yaşanıyorsa hangi konularda?

Bu anlaşmazlık durumlarında aile fertlerinin birbirlerine tepkileri nasıl olur?

EK-3: Anket İzin Formu

18.06.2018

Gmail - AİLE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİNİ KULLANABİLİR MİYİM

yıldıray özkurt <yil1985diray@gmail.com>

AİLE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİNİ KULLANABİLİR MİYİM

3 ileti

yıldıray özkurt <yil1985diray@gmail.com>
Alıcı: selendemirtas@hacettepe.edu.tr

18 Kasım 2015 22:58

Merhaba Hocam. İsmim Yıldıray ÖZKURT. Rize'de sınıf öğretmeni olarak görev yapıyorum ve Rize Üniversitesi'nde yüksek lisans yapıyorum. Tezimin konusu aile içi ilişkiler üzerine ve danışmanımla birlikte ölçek araştırması yapıyorum. Eğer izniniz olursa "AİLE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİNİZİ" tezimde kullanmak istiyorum ve bir mahsuru yoksa bana mail yoluyla da ölçeği atmanızı rica ediyorum. Şimdiden teşekkür ederim. İyi çalışmalar...

selen demirtaş zorbaz <selenpdr@gmail.com>
Alıcı: yıldıray özkurt <yil1985diray@gmail.com>

19 Kasım 2015 09:28

Merhaba,

Ölçeğin uygulama formu ve puanlama bilgisi ektedir.

Çalışmalarınızda kolaylıklar,

Selen

18 Kasım 2015 22:58 tarihinde yıldıray özkurt <yil1985diray@gmail.com> yazdı:

Merhaba Hocam. İsmim Yıldıray ÖZKURT. Rize'de sınıf öğretmeni olarak görev yapıyorum ve Rize Üniversitesi'nde yüksek lisans yapıyorum. Tezimin konusu aile içi ilişkiler üzerine ve danışmanımla birlikte ölçek araştırması yapıyorum. Eğer izniniz olursa "AİLE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİNİZİ" tezimde kullanmak istiyorum ve bir mahsuru yoksa bana mail yoluyla da ölçeği atmanızı rica ediyorum. Şimdiden teşekkür ederim. İyi çalışmalar...

Ars. Gör. Selen Demirtas-Zorbaz
Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik A.B.D.

Res. Assist. Selen Demirtas-Zorbaz
Hacettepe University
Faculty of Education
Department of Psychological Counseling and Guidance
Ankara, Turkey

ÇOCUKLAR İÇİN AİLE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ.doc
45K

EK-4:

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 96972123-806.01.03-E.12942464
Konu : Yıldıray ÖZKURT'un
Tez Çalışması İzni

16.12.2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 09/12/2015 tarihli ve 87374136-302.08-E.5383 sayılı yazısı.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı ilgi yazılarında, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yıldıray ÖZKURT'un "Aile İçi İletişimin Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Uyumuna Etkisi" konulu tez çalışması kapsamında ekte bulunan ölçekleri Rize İl Merkezinde yer alan ortaokullarda uygulamak istediği belirtilmektedir.

Müdürlüğümüzce Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yıldıray ÖZKURT'un yukarıda belirtilen konuda tez çalışması yapması uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Zafer HAŞİMOĞLU
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
16.12.2015

Şemsaddin DURMUŞ
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aşılı ile Aymdır

16/12/2015
Can BÜYÜK
Memur

Rize Valiliği Hizmet binası Kat:3
Elektronik Ağ: www.rize.meb.gov.tr
Tel: (464) 21 304 54 Faks : 0464 213 04 41

Ayrıntılı bilgi için: Zafer HAŞİMOĞLU Şb.Md.
e-posta: temelegitim53@meb.gov.tr
E.EKETAN : V.H.K.İ.

EK-5

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Yıldıray ÖZKURT		
Doğum Yeri ve Yılı	İzmir, 1985		
Medeni Durumu	Evli, Bir kız çocuk babası		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce, Orta		
Öğrenim Durumu	Başlama- Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lisans	2003	2007	DEÜ Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans	2013	2018	RTE Üniversitesi
Çalıştığı Kurumlar		Başlama-Ayrılma Yılı	
1.	Güneysu İMKB İlkokulu	2007	2012
2.	Van Başkale Ayyıldız İlkokulu	2010	2011
3.	Rize Merkez Atatürk İlkokulu	2012	2012
4.	Rize Cumhuriyet İlkokulu	2013	---
Aldığı Ödüller	Takdir Belgesi		
İletişim	yil1985diray@gmail.com		